

Część I

PROGRAM PRAC REMONTOWO – KONSERWATORSKICH DOTYCZĄCY STOLARKI ELEWACYJNEJ I WE WNĘTRZACH ZABYTKOWEJ WILLI „KOSSAKÓWKA” w Krakowie przy Pl. Kossaka 4

UZGODNIONO

dnia 14.06.2022.

Małopolski
Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Krakowie

31-002 Kraków, ul. Kanonicza 24

Ng. 2N-I. 5142. 342. 2022. j4
pow 2N-I. 5142. 342. 2022

Opracowanie:
mgr Dorota Narowska Avonza

Dorota Narowska Avonza

KRAKÓW, kwiecień 2022

mgr Dorota Narowska Avonza

konserwator dziedz. sztuki
nr dyplomu 6777

Zastrzega się wszelkie prawa wynikające z ustawy o prawie autorskim.
Opracowanie nie może być w całości lub w części przepisywane, kopiowane lub odstępione.

SPIS OPRACOWANIA:

I.	DANE INWENTARYZACYJNE OBIEKTU I OPRACOWANIA	str. 3
II.	WSTĘP. SPIS DOKUMENTACJI DOTYCZĄCYCH OBIEKTU	str. 3
III.	ZAGADNIENIA HISTORYCZNE I OPIS OBIEKTU.....	str. 9
IV.	TECHNIKA WYKONANIA OBIEKTU.....	str. 10
V.	STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.....	str. 12
VI.	SPRAWOZDANIE Z BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH.....	str. 24
VII.	PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.....	str. 24
A.	WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	str. 24
B.	PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE.....	str.28
VIII.	ZAŁĄCZNIKI.	str. 31
A.	RYSUNKI PRZEDSTAWIAJĄCE LOKALIZACJĘ ELEMENTÓW ZABYTKOWYCH	
B.	DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA – KARTY STANU ZACHOWANIA	
C.	DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA Z BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH	

Dorota Narowska Avonza

mgr Dorota Narowska Avonza

*konservator dzieł sztuki
nr dyplomu 6777*

I. DANE INWENTARYZACYJNE OBIEKTU I OPRACOWANIA

identyfikacja obiektu	Willa „Kossakówka”, budynek mieszkalny wolnostojący, będący od 1869 r. siedzibą rodziny Kossaków
czas powstania, autor	1851 r., Karol Kremer
adres obiektu	Pl. Kossaka 4, u zbiegu ulic: al. Z. Krasińskiego i ul. Z. Morawskiego, Kraków
właściciel	nieruchomość jest własnością Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK
ochrona prawna	<ul style="list-style-type: none">• Wpis do rejestru zabytków Krakowa pod nr A-951 (wpis do rejestru z dn. 25.05.1960 r.)• Wpis do gminnej ewidencji zabytków: zespół dworsko-parkowy „Kossakówka”: dworek, willa (d. pracownia tzw. „domek babci”), ogród, mur od strony placu• Teren, na którym znajduje się „Kossakówka” znajduje się w strefie buforowej obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO (z 1978 r.) oraz na obszarze historycznego zespołu miasta Krakowa uznanego za Pomnik Historii rozporządzenia Prezydenta RP (MP nr 50, poz. 418 z dn. 8.09.1994 r.).
podstawa opracowania	Umowa Nr MOCAK/36/09/21 zawarta z Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK, dnia 20.09.2021 r.
autor opracowania	mgr Dorota Narowska Avonza, konserwator dzieł sztuki

II. WSTĘP. SPIS DOKUMENTACJI DOTYCZĄCYCH OBIEKTU

Na temat budynku Kossakówki powstało w ostatnich latach bardzo wiele branżowych opracowań, w tym dwa programy prac konserwatorskich. Potrzeba sporządzenia kolejnego programu powstała w wyniku zmiany właściciela obiektu i konieczności zaktualizowania informacji zawartych w poprzednich dokumentacjach. Najistotniejsze zmiany to planowana zmiana funkcji użytkowej budynku oraz wyraźne pogorszenie się stanu zachowania poszczególnych elementów budynku.

Poniżej przedstawiony został spis dokumentacji dotyczących obiektu:

Opracowania projektowe:

1. Projekt budowlany tom 1, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z września 2014 r. (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.);
2. Projekt budowlany tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z września 2014 r. (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.);

3. Projekt wykonawczy węzła cieplnego dla potrzeb instalacji centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej w zakresie technologii ciepła i wytycznych AKPiA z grudnia 2017 r. (oprac.: mgr inż. Piotr Wołoch, PPU Termoprojekt);
4. Projekt wykonawczy przyłącza cieplnego do budynku z lutego 2018 r. (oprac.: mgr inż. Piotr Wołoch, PPU Termoprojekt);
5. Projekt wykonawczy: instalacje elektryczne i AKPiA węzła cieplnego dla potrzeb centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej z marca 2018 r. (oprac. mgr inż. Tomasz Idus, PPU Termoprojekt);
6. Projekt wykonawczy dotyczący zakresu przerwanych prac budowlanych obejmujących posadowienie budynku, prowadzonych w ramach opracowania „Projekt budowlany konstrukcja remontu budynku w zakresie konstrukcji z wycinka jesionu wrastającego w bud. oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącej trasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4” z dn. 04.08.2020 r. (oprac.: dr inż. Wiesław Bereza, KB Projekty konstrukcyjne o.o.);
7. Projekt wykonawczy (architektura, konstrukcja) przebudowy, restauracji i adaptacji willi „Kossakówka” na potrzeby Centrum Edukacyjnego MOCAR z czerwca 2021 r. (oprac.: mgr inż. arch. Ewa Dobrucka, mgr inż. Paweł Serafin, LEM Studio Architektoniczne Sp. z o.o.);
8. Projekt budowlany (architektura, konstrukcja) przebudowy, restauracji i adaptacji willi „Kossakówka” na potrzeby Centrum Edukacyjnego MOCAR z sierpnia 2021 r. (oprac.: mgr inż. arch. Ewa Dobrucka, mgr inż. Paweł Serafin, LEM Studio Architektoniczne Sp. z o.o.);

Opracowania mapowe i inwentaryzacyjne:

9. Mapa zasadnicza (sytuacyjno-wysokościowa) do celów projektowych z kwietnia 2020 r. (oprac.: mgr inż. Roman Dziedzic, PUGK Geolot);
10. Inwentaryzacja architektoniczno-budowlana budynku Kossakówki z kwietnia 2020 r. (oprac.: Kraksurv Sp. z o.o.);

Ekspertyzy, opinie, badania, programy konserwatorskie:

11. Program konserwatorski. Willa Kossaków, Plac Kossaka 4, Kraków oraz Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania z maja 2014 r. (oprac.: mgr Andrzej Zdyra, mgr Katarzyna Gabrys-Cichacz);
12. Sprawozdanie z badań konserwatorskich odkrywkowo-stratygraficznych ukierunkowanych na poszukiwanie dekoracji malarskich i pierwotnych tynków w salonie dworu należącego do zespołu dworskiego „Kossakówka” przy Pl. Kossaka 4 w Krakowie z 2014 r. (oprac.: mgr Agnieszka Chojkowska-Sawicka);
13. Program prac konserwatorskich dla willi Kossaków w zespole dworskim „Kossakówka”, Kraków, Pl. Kossaka 4/5 z października 2017 r. (oprac.: mgr Marek Sawicki, PKDSiZ Konsart);
14. Inwentaryzacja oraz ekspertyza dendrologiczna drzew wraz z projektem zabezpieczeń dla otoczenia dworu „Kossakówka” przy Placu Juliusza Kossaka 4 w Krakowie z lutego 2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Wojciech Bobek, Greentec Studio Wojciech Bobek);
15. Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4 z marca 2020 r. (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.);

16. Badania mykologiczne pomieszczeń piwnicznych zabytkowego dworku „Kossakówka” przy Pl. Juliusza Kossaka 4 w Krakowie z marca 2020 r. (oprac.: dr inż. Ewa Kisielowska, Laboratorium Usługowe Grzyb.E.K.);
17. Opinia dendrologiczna dot. Wpływu na otoczenie, tym zieleni, planowanych zmian na terenie ogrodu na podstawie opracowania „Wstępne studium możliwości dobudowy pawilonu ekspozycyjnego do istniejącego budynku „Kossakówki” w Krakowie” z 20.07.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Wojciech Bobek, Greentec Studio Wojciech Bobek);
18. Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo - historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z kwietnia 2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA);
19. Program prac remontowo-konserwatorskich dotyczący zabytkowej willi „Kossakówka” w Krakowie przy Pl. Kossaka 4 z marca 2021 r. (oprac.: mgr Dorota Narowska Avonza);
20. Program prac konserwatorskich przy kamiennej figurze Matki Boskiej Niepokalanej w Krakowie przy Pl. Kossaka 4 z marca 2021 r. (oprac.: mgr Dorota Narowska Avonza);
21. Założenia do programu funkcjonalno-użytkowego projektu budowlanego zamiennego i wykonawczego przebudowy, restauracji i adaptacji willi „Kossakówka” do koncepcji ideowo-programowej Centrum Edukacyjnego MOCAR wraz z Muzeum Historii Sztuki „Kossakówka: w Krakowie z dn. 17.04.2021 r. (oprac.: dr inż. arch. Wojciech Wichor);
22. Opinia geotechniczna określająca warunki gruntowo-wodne w rejonie budynku „Kossakówki”. Kraków, Plac Juliusza Kossaka 4, dz. nr 123/6, obr. 145 Śródmieście z maja 2021 r. (oprac.: mgr inż. Kamil Wroński, Geomax);
23. Program planowanych badań archeologicznych związanych z inwestycją: Przebudowa, restauracja i adaptacja willi „Kossakówka” znajdującej się na działce działka nr 123/6 obręb ewid. 0145 Śródmieście pod adresem Plac Juliusza Kossaka 4 w Krakowie z 2021 r. (oprac.: mgr Szymon Pawlikowski);
24. Sprawozdanie z badań stratygraficznych przeprowadzonych w zabytkowej willi „Kossakówka” w Krakowie przy Pl. Kossaka 4 z 07.2021 r. (oprac.: mgr Dorota Narowska-Avonza);
25. Program robót budowlanych dodatkowych związanych z zadaniem: „Przebudowa, restauracja i adaptacja budynku „Kossakówka”. I Faza: podbicie fundamentów, projekt wzmocnień ścian budynku” z 2021 r. (oprac.: mgr Dorota Narowska-Avonza, mgr inż. Andrzej Potaczała);
26. Ekspertyza mykologiczno-budowlana. Obiekt: zabytkowe schody drewniane w Willi Kossakówka zlokalizowanej w Krakowie przy Placu Kossaka nr 4 z listopada 2021 r. (oprac.: inż. Jerzy Siwek);
27. Ekspertyza mykologiczno-budowlana. Obiekt: belki konstrukcyjne stropów drewnianych w Willi Kossakówka zlokalizowanej Kraków, Plac Kossaka nr 4 z grudnia 2021 r. (oprac.: inż. Jerzy Siwek);
28. Segregacja kafli rozebranych, zabytkowych pieców w willi Kossakówka – Sprawozdanie i Wnioski z grudnia 2021 r. (oprac.: mgr inż. arch. Andrzej Karbowski);

Decyzje, pozwolenia, uzgodnienia:

29. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr 993/14 z dn. 23.10.2014 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: OZKr.5142.540.2014.JCh.JJ.JH.TS, OZKr.5142.558.2014.JCh. JJ.UŁ.TS) na prowadzenie robót budowlanych w dawnym dworku Kossaków w zespole „Kossakówki” przy Placu

- Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie obejmujących: przebudowę i remont budynku w zakresie konstrukcji;
30. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr 126/14 z dn. 10.11.2014 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: OZKr.5146.214.2014.JK) na usunięcie jesionu wyniosłego na podstawie ustaleń protokołu z dn. 06.11.2014 r.;
 31. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr 818/17 z dn. 06.07.2017 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: OZKr.5142.680.2017.JCh.) na prowadzenie robót budowlanych w dawnym dworku Kossaków w zespole „Kossakówki” przy Placu Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie w zakresie obejmującym: powiększenie istniejącego podpiwniczenia budynku;
 32. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwator Zabytków Nr 1349/17 z dn. 23.11.2017 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: OZKr.5142.1309.2017.JCh.) na prowadzenie badań i prac w dawnym dworku Kossaków w zespole „Kossakówki przy Placu Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie w zakresie konserwacji i restauracji elewacji;
 33. Decyzja Prezydenta Miasta Krakowa nr 3043/2014 z dn. 05.12.2014 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-01-3.6740.2.1290.2014) zatwierdzająca projekt budowlany i udzielającej pozwolenia na wykonanie robót budowlanych polegających na przebudowie i remoncie budynku mieszkalnego wielorodzinnego w zakresie konstrukcji, na dz. nr 123/3 obr. Śródmieście, Plac Kossaka 4 w Krakowie;
 34. Decyzja Prezydenta Miasta Krakowa nr 204/6740.5/2020 z dn. 13.08.2020 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-01-2.6740.5.212.2020) o przeniesieniu decyzji nr 3043/2014 z dn. 05.12.2014 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-01-3.6740.2.1290.2014) na rzecz nowego inwestora: Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK;
 35. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr ZN-I.5142.407.2020 z dn. 15.10.2020 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: ZN-I.5142.407.2020.JCh) na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na prowadzenie robót budowlanych w dawnym dworku Kossaków w zespole „Kossakówki” przy Placu Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie obejmującym przebudowę i remont budynku w zakresie konstrukcji;
 36. Zalecenia konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr ZN-I.5183.80.2021 z dn. 02.02.2021 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: ZN-I.5183.80.2021.JCh) dot. Centrum Edukacyjnego MOCAK wraz z Muzeum Historii Sztuki „Kossakówka” w Krakowie;
 37. Opinia Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie z dn. 11.08.2021 r. (MWKZ / (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: ZN-I.5183.545.2021.JCh) do Programu prac remontowo-konserwatorskich dotyczący zabytkowej willi „Kossakówka” w Krakowie przy Pl. Kossaka 4 (oprac.: mgr Dorota Narowska Avonza, 03.2021 r.);
 38. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr ZN-I.5142.547.2021 z dn. 28.09.2021 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: ZN-I.5142.547.2021.JCh) na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, tj. na prowadzenie robót budowlanych w dawnym dworku Kossaków w zespole „Kossakówki” przy Placu Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie (...);

39. Decyzja Prezydenta Miasta Krakowa nr AU-2/6733/227/2021 z dn. 26.10.2021 r. (Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, znak: AU-02-6.6733.201.2021.JPL) o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego dla zamierzenia inwestycyjnego pn.: „Przebudowa, rozbudowa, nadbudowa i remont budynku willi „Kossakówka” wraz ze zmianą sposobu użytkowania na Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOC AK wraz z budową dźwigu osobowego, budową miejsc parkingowych oraz budową wewnętrznej instalacji wentylacji mechanicznej wraz z klimatyzacją i instalacją ciepła technologicznego oraz przebudową wewnętrznych instalacji: wodociągowej, kanalizacyjnej, c.o., elektrycznej i teletechnicznej na działkach nr 120/4, 123/6, 146/3, 146/4 obr. 145 Śródmieście przy Placu Juliusza Kossaka 4 w Krakowie”;
40. Pozwolenie konserwatorskie Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Nr ZA.5161.176.2021 z dn. 16.11.2021 r. (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, znak: ZA.5161.176.2021.MTW) na prowadzenie badań archeologicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, tj. Na prowadzenie badań ratowniczych związanych z przebudową, restauracją i adaptacją willi Kossakówka przy Placu Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie (...) polegających na nadzorze archeologicznym podczas wykonywania prac ziemnych, związanych z inwestycją wraz ze sporządzeniem stosownej dokumentacji;

Dokumenty budowy, protokoły i dokumentacje powykonawcze:

41. Protokół zdawczo-odbiorczy z wykonania nawiewów wentylacyjnych, oczyszczenia zagrzybionych ścian i zabezpieczenia przeciwgrzybnego z dn. 25.06.2020 r. (wykon.: PHU „BZ” Tadeusz Widomski);
42. Dziennik budowy nr 1009/2015 z dn. 12.06.2015 r. (kontynuowany od przekazania terenu w dn. 16.11.2020 r.);
43. Protokół z oględzin obiektu dworku Kossaków w zespole Kossakówka przy Placu Juliusza Kossaka nr 4 w Krakowie z dn. 17.11.2020 r. przeprowadzonych przez komisję w składzie wg listy (dr inż. architekt i historyk sztuki Jacek Chrzęszczewski Główny Specjalista WUOZ w Krakowie, Roman Krzysztofik z-ca dyr. MOC AK, Zofia Kerneder konserwator MOC AK, Wojciech Wicher architekt MOC AK, Andrzej Lis kier. Działu Techn. MOC AK);
44. Dokumentacja powykonawcza dot. Wykonania robót w zakresie uzupełnienia podbić fundamentowych w zabytkowym obiekcie budynku jednorodzinnego „KOSSAKÓWKA” przy ul. J.Kossaka 4, Kraków: dz. Nr 123/3 obr. 145 jednostka ewidencyjna Śródmieście cz.1 i 2 z dn. 29.12.2020 r. (oprac.: mgr inż. Katarzyna Batorska, KARTO Sp. z o.o.);
45. Protokół z Komisji Konserwatorskiej z dn. 11.08.2021 r. na terenie nieruchomości przy pl. J.Kossaka 4, w dawnym dworze Kossaków w zespole „Kossakówki” (wpisanym do rejestru zabytków pod numerem A-951 na podstawie decyzji z dnia 25.05.1960 r.) w celu: Omówienie przez przedstawicieli MOC AK-u skorygowanych planów w zakresie remontu i adaptacji willi Kossakówka na potrzeby oddziału Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie, w obecności komisji w składzie wg listy (dr hab. Monika Bogdanowska Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, dyr. WUOZ, dr inż. architekt i historyk sztuki Jacek Chrzęszczewski Główny Specjalista WUOZ w Krakowie, mgr Halina Rojkowska przedst. SKOZK, Dorota Narowska Avonza konserwator dzieł sztuki, autorka programu prac konserw., Andrzej Potaczala insp. nadz. bud. MOC AK, Ewa Dobrucka architekt LEM Studio Architektoniczne Sp. z o.o., Roman Krzysztofik z-ca dyr. MOC AK, Adrian Kowalski kier. adm. MOC AK, Zofia Kerneder konserwator, spec. ds. zabezpieczeń MOC AK);

46. Protokół z Komisji Konserwatorskiej z dn. 07.09.2021 r. na terenie nieruchomości przy Pl. J.Kossaka 4 (dworek rodziny Kossaków w zespole Kossakówka – nr rej. Zab. A- 951) w celu: zapoznania się z dalszymi czynnościami oraz zakresem trwających robót budowlanych w zabytkowym obiekcie „Kossakówka” nr rej. Zab. A-951; omówienie ustaleń Komisji Konserwatorskiej z dn. 11.08.2021 r. związane z lokalizacją windy i podpiwniczeniem budynku, a także końcową inwentaryzacją elementów zabytkowych oraz zgłoszenie uwag, w obecności komisji w składzie wg listy (Roman Krzysztofik MOCAK, Adrian Kowalski MOCAK, Zofia Kerneder MOCAK, Andrzej Potaczała insp. nadz. bud. MOCAK, Dorota Narowska Avonza MOCAK, Ewa Dobrucka Studio Projektowe LEM, Artur Chojnacki biuro SKOZK, Irena Palca SKOZK, Bogusław Krasnowolski SKOZK, Mikołaj Kornecki SKOZK, Zbigniew Beiersdorf, Jacek Chrzęszczewski WUOZ, Paulina Konieczna MURKRAK, Grzegorz Kowalik MURKRAK);
47. Protokół z Komisji Konserwatorskiej z dn. 03.11.2021 r. na terenie nieruchomości przy pl. J.Kossaka 4 (dworek rodziny Kossaków w zespole „Kossakówka” – nr rej. zab. A-951) dot.: oględzin odkrytych przez wykonawcę robót budowlanych szczątków w postaci kości ludzkich na głębokości 3,5 m ppt, w obecności komisji w składzie wg listy (Magdalena Tretes-Wołoszyn przedst. WUOZ, Roman Krzysztofik z-ca dyr. MOCAK, Adrian Kowalski - kier. adm. MOCAK, Dorota Narowska Avonza nadzór konserw. MOCAK, Szymon Pawlikowski, archeolog, Paulina Konieczna wyk. Robót bud., Zygmunt Murdza wyk. robót bud., Adrian Kowalski kier. adm. MOCAK);
48. Protokół z kontroli WUOZ z dn. 9.11.2021 r. na terenie „Kossakówka” (Plac Kossaka 4) Kraków dot. stanu zabezpieczeń drzew na terenie nieruchomości oraz składowania ziemi i gruzu (...), w obecności wg lity (Tomasz Kurtek WUOZ, Sabina Kachnic WUOZ, Paulina Konieczna inż. budowy – wyk. robót bud.);
49. Zalecenia pokontrolne WUOZ z dn. 9.11.2021 r. na terenie „Kossakówki” przy Placu Kossaka 4 w Krakowie dot. prowadzonych prac w pobliżu istniejącego drzewostanu, z nałożeniem na właścicieli obowiązków dot. zabezpieczenia istniejących drzew przed ew. uszkodzeniem;
50. Protokół z Komisji Konserwatorskiej z dn. 15.11.2021 r. na terenie nieruchomości przy pl. J.Kossaka 4 (dworek rodziny Kossaków w zespole „Kossakówka” – nr Rej. Zab. A-951) dot. odkrycia bruku średniowiecznego na głębokości ok. 3,70 m w części południowej (...), spisany przez komisję (Magdalena Trafas-Wołoszyn WUOZ, Izabela Mianowska WUOZ, Szymon Pawlikowski archeolog, Andrzej Potaczała insp. nadz. bud. MOCAK, Paulina Konieczna wyk. robót bud. MURKRAK, Adrian Kowalski kier. adm. MOCAK, Zofia Kerneder konserwator, spec. ds. zabezpieczeń MOCAK);
51. Protokół uzgodnienia wytycznych do opracowania szczegółowego programu postępowania konserwatorskiego przy zabytkowej stolarce wewnętrznej budynku „Kossakówka”, przy Placu Kossaka 4 w Krakowie z 12.2021 r., sygnowany wg listy (dr inż. architekt i historyk sztuki Jacek Chrzęszczewski Główny Spec. WUOZ w Krakowie, Kazimierz Czepiel autor programu post. konserw., Dorota Narowska Avonza autor programu post. konserw., Zofia Kerneder konserwator MOCAK);
52. Protokół uzgodnienia wytycznych do opracowania szczegółowego programu postępowania konserwatorskiego przy zabytkowej stolarce elewacyjnej budynku „Kossakówka”, przy Placu Kossaka 4 w Krakowie z 12.2021 r., sygnowany wg listy (dr inż. architekt i historyk sztuki Jacek Chrzęszczewski Główny Spec. WUOZ w Krakowie, Kazimierz Czepiel autor programu post. konserw., Dorota Narowska-Avonza autor programu post. konserw., Zofia Kerneder konserwator MOCAK);

53. Dokumentacja powykonawcza konserwatorska dot.: Wykonanie robót budowlanych i prac konserwatorskich obiektu budowlanego w zakresie Fazy I zadania inwestycyjnego pn. „Przebudowa, restauracja i adaptacja willi „Kossakówka” na potrzeby Centrum Edukacyjnego MOCAK”, Plac Kossaka 4, Kraków z dn. 6.12.2021 r. (oprac.: mgr Małgorzata Mrzygłód Tomasik, inż. Paulina Konieczny, Murkrak Sp. z o.o.);
54. Protokoły z nadzorów autorskich, w tym protokoły konieczności wykonania robót budowlanych na etapie wykopów, podbić ścian fundamentowych, wzmocnień konstrukcji murowych, zabezpieczeń, napraw izolacji z okresu robót 2020-2021
55. Oświadczenia i protokoły z wykonania i odbiorów częściowych robót budowlanych ze wszystkich okresów ich prowadzenia w latach 2020 – 2021 Inwestycja związana z utworzeniem Oddziału Muzeum

W stosunku do dwóch sporządzonych uprzednio programów konserwatorskich w niniejszym programie istotne różnice dotyczą przede wszystkim wniosków i założeń konserwatorskich. Wynika to, jak wspomniano, przede wszystkim ze zmiany funkcji obiektu z budynku mieszkalnego na obiekt muzealny, ale także z pilnej potrzeby aktualizacji założeń w oparciu o faktyczny obecny stan zachowania, który uległ zmianom, zwłaszcza w zakresie elementów wyposażenia wnętrza. Sformułowane w tym programie wnioski i założenia oparto na oględzinach obiektu oraz na wymienionych powyżej dokumentacjach. Na potrzeby opracowania wykorzystano rysunki rzutów budynku pochodzące z materiałów archiwalnych przekazanych przez inwestora, a także rysunki lokalizacji elementów zabytkowych z dokumentacji naukowo – historycznej autorstwa dr inż. arch. Marka M. Łukacza oraz przyjęte w tej dokumentacji oznaczenia. Oznaczenia pomieszczeń pochodzą z dokumentacji z 2014 r.¹, zostały wykorzystane w ekspertyzie konstrukcyjnej², dlatego także w niniejszym programie zastosowano analogiczne oznaczenia, co ma ułatwić identyfikację i lokalizację opisywanych elementów budynku.

III. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE I OPIS OBIEKTU

Budynek powstał na terenie, który od XVIII w. zwano Latarnią, przylegającym do dawnej jurydyki Wygoda. Obiekt wzniesiono wg projektu Karola Kremiera z 1851 r. Siedzibą rodziny Kosaków stał się w 1869 r., a już w 1871 r. – ich własnością. Posiadłość Kossaków obejmowała jeszcze parterową oficynę – tzw. Dom Babci, w którym zamieszkiwała żona Juliusza Kossaka, oraz ceglana rotunda, w której mieściła się pracownia Kossaków.³ Budynek był wielokrotnie przekształcany - przed 1899 r., około 1922 r., przed 1990 r., wewnątrz chaotycznie zmieniano podziały lokali użytkowych, dodając komunikację pionową w postaci drewnianych schodów. Dzięki staraniom Elżbiety Kossak w 1960 r. uznano zespół zabudowań jako zabytek i wpisano do rejestru pod nr A-951 (wpis do rejestru z dn. 25.05.1960 r.). Od 2014 r. budynek przeszedł w ręce jednego

¹ *Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r.* (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.)

² *Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4 z dn. 03.2020 r.* (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.)

³ Wg M. Rożek, *Przewodnik po zabytkach Krakowa*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2006, oraz: *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r.* (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA);

właściciela, który rozpoczął prace remontowe. Od 2019 r. obiekt znajduje się w posiadaniu Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOC AK.

Willa Kossakówka to wolnostojący budynek, murowany, na rzucie zbliżonym do prostokąta. Bryła zróżnicowana, odpowiadająca podziałom rzutu. Fasada rozczłonkowana, składająca się z trzech części, wyróżniających się wysokością. Jest to budynek częściowo podpiwniczony i posiada dwie kondygnacje naziemne: parter i piętro.

Tematyka historii obiektu oraz dokładny opis architektoniczny zostały opracowane i zawarte w ramach dokumentacji: *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r., oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA, na zlecenie Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOC AK.

IV. TECHNIKA WYKONANIA OBIEKTU

Budynek obecnie stanowi połączenie tradycyjnych technologii budownictwa XIX – wiecznego z różnorodnymi późniejszymi nawarstwieniami technologicznymi. Obiekt od czasu powstania został wielokrotnie poddany przebudowom. Te ostatnie – w drugiej połowie XX w. przeprowadzane były bez dbałości o walory architektoniczne budynku oraz - często - bez zachowania zasad sztuki budowlanej, przy wykorzystaniu niedopasowanych do wymogów zabytkowego obiektu materiałów.

Willa „Kossakówka” wymurowana została z cegły pełnej na kamiennie – ceglanych fundamentach. Jako budulec wykorzystano wapień oraz cegłę na zaprawie wapiennej. Miejscowo, w partiach przybudówek fundamenty wykonano z luźnej cegły zalanej w wykopie zaprawą wapienną⁴. Niektóre ściany wewnętrzne mają drewniany szkielet nośny z ceglanym wypełnieniem. Spoiny zostały wykonane z zaprawy wapiennej – piaskowej lub wapiennej – cementowej z małą domieszką cementu. Stropy części naziemnej budynku pierwotnie były stropami drewnianymi belkowanymi oraz stropami stalowo drewnianymi (tzw. stropy Dörfla – wg dokumentacji archiwalnej).

W pomieszczeniu 2.3 znajduje się odkrywka ukazująca trzcinowanie i deskowanie na stropie. Obecnie znaczna część stropów została wymieniona na stropy żelbetowe, a w niektórych przypadkach pomieszczenia pozostawiono bez stropów.

Ściany dobudówki północno – wschodniej pierwotnie wykonane były z drewna, które – wg dokumentacji z marca 2020 wymieniono ze względu na bardzo zły stan. W rzeczywistości ściany przebudówki zostały przemurowane cegłą pełną i pustakiem ceramicznym.

Tynki pochodzą z różnych okresów historycznych, najstarsze są to zaprawy wapienne – piaskowe, a późniejsze – zaprawy wapienne – cementowe oraz lokalne doraźne naprawy z zaprawy cementowej.

Ozdobny detal architektoniczny został wykonany najprawdopodobniej z zaprawy sztukatorskiej lub zaprawy wapiennej – piaskowej. Cenniejsze rozpoznanie będzie można przeprowadzić po

⁴ Wg. Ekspertyzy konstrukcyjnej, wykonanej przez firmę OPUS II, w 2013 r., znajdującej się w archiwum WUOZ w Krakowie

ogłędzinach z niewielkiej odległości – makro- i mikroskopowych. W celu dokładnej identyfikacji składu zapraw użytych do wykonania detalu architektonicznego konieczne będzie wykonanie badań chemicznych (których wyniki posłużą na dalszym etapie do wyboru odpowiedniej zaprawy renowacyjnej).

Schody zewnętrzne wykonane z piaskowca, obecnie zdemontowane i magazynowane na terenie posesji.

Wieżba dachowa wykonana jest z drewna. Wg założeń projektu budowlanego: „Remont budynku w zakresie konstrukcji z wycinką jesionu wrastającego w bud. Oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącej trasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J. Kossaka 4” – wieżba miała zostać wymieniona maksymalnie w 85%, miały zostać zachowane lub odtworzone końcówki krokwi okapu dachu. Ze względu na brak możliwości weryfikacji tych założeń z rzeczywistym stanem – nie można stwierdzić, czy w obrębie wieżby dachowej zachowały się oryginalne elementy.

Dwuspadowy, a nad częścią północno- wschodnią - pulpitowy dach pokryty jest obecnie blachą tytanowo – cynkową łączoną na rąbek stojący. Przed ostatnim remontem pokryty był w całości papą. Fotograficzna dokumentacja archiwalna wskazuje, że we wcześniejszej fazie budynek pokryty była także dachem blaszanym, ale jakość zdjęć nie pozwala na stuprocentową pewność. Dawne obróbki blacharskie i orynnowanie zostało zdemontowane, a na ich miejsce zainstalowano nowe rynny z blachy tytanowo – cynkowej oraz rury spustowe z PVC, które połączono ze starymi żeliwnymi sztendrami.

Pierwotna stolarka okienna i drzwiowa wykonana z drewna iglastego średniożywicznego. Obecnie niewielka część stolarki okiennej i drzwiowej wykonana jest ze współczesnych materiałów – np. stolarka okienna w środkowym ryzalicie elewacji południowej, będąca nieudaną próbą nawiązania do stolarki historycznej. Stolarka posiada w dużej mierze oryginalne metalowe elementy okuć – zawiasy, zawrotnice, odbojniki i zakrętki oraz – tzw. galanterię metalową stolarki – mosiężne klamki i szyldy.

Wewnętrzna klatka schodowa wykonana została w całości z drewna – są to schody o konstrukcji zabiegowej oraz szczątkowo zachowana balustrada.

Podłogi wykonane były w większości jako parkiety dębowe ułożone w jodełkę lub w układzie naprzemianległym. Piece wykonano z kafli ceramicznych. W dawnym salonie, pomieszczeniu oznaczonym numerem 2.1 zachował się kominek z czarnego marmuru.

Obecnie, w wyniku przeprowadzonych w ciągu ostatnich dwóch lat prac remontowych, wprowadzono do obiektu nowe materiały: beton C25/30 W8, beton z włóknami stalowymi, stal, kotwy chemiczne, cięgna stalowe wklejone na sterynowo – butadienową cementową masę zalewową – użyte do szycia murów oraz preparat iniekcyjny na bazie krzemianowo – estrowej zastosowany do wykonania przeciwwilgociowej przepony poziomej.

V. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Budynek znajduje się w bardzo złym stanie, na co w szczególności miało wpływ kilka czynników:

- Działanie typowych czynników niszczących: wilgoci, zmiennych temperatur i nasłonecznienia.
- Liczne przebudowy, łączenie różnych materiałów budowlanych, nieprawidłowe posadowienie przybudówek
- Typowe starzenie się materiałów, czas
- Użytkowanie, doraźne naprawy wykonywane przez mieszkańców budynku
- Wydłużający się okres, kiedy budynek był nieużywany i nieocieplony, niezabezpieczony
- Prace remontowe wykonane w części niezgodnie ze sztuką budowlaną

Zdecydowana część zniszczeń powstawała na przestrzeni lat w wyniku użytkowania i szeregu procesów związanych ze starzeniem materiałów budowlanych poddanych działaniom czynników niszczących. Czynniki atmosferyczne mają zawsze destrukcyjny wpływ na materię zabytku, jednak tempo postępowania niekorzystnych zmian uzależnione jest w ogromnym stopniu od jej stanu zachowania. Im więcej jest powierzchniowych zniszczeń w postaci ubytków i pęknięć, tym szybciej postępuje destrukcja i ma coraz szerszy zasięg.

W omawianym obiekcie procesy destrukcji są bardzo zaawansowane. Wykorzystując informacje zawarte w archiwalnych dokumentacjach i porównując stan zachowania ze stanem sprzed kilku lat (dokumentacja fotograficzna z poprzednich programów prac⁵) można zauważyć znaczne przyspieszenie procesów niszczących, zwłaszcza tych związanych z zawilgoceniem i rozwojem mikroorganizmów oraz zniszczeniami spowodowanymi zaniedbaniem. Do przyspieszenia degradacji materii przyczyniły się wykonywane częściowo nieprawidłowo i przerwane prace remontowe. Prace naprawcze na elewacji oraz przemurowania spowodowały usunięcie części tynków. Te, które pozostały nie zostały zabezpieczone ani usunięte. Przerwanie ciągłości tynków i wydłużenie linii ich krawędzi powoduje, że w dużo większym stopniu narażone są na wnikanie wody i działanie wiatru oraz wszystkie procesy niszczące z tym związane. Na fatalny stan murów budynku, przede wszystkim liczne głębokie pęknięcia i pęknięcia z przesunięciami, miało wpływ nieprawidłowe posadowienie części późniejszych dobudówek – niejednorodne podłoże, różne głębokości posadowienia powodowało przez lata niejednakowe osiadanie, powstawanie naprężeń i spękań. Warto wspomnieć o niebagatelnym wpływie złego stanu ofasowań, orynnowania i odpływów na wszystkie elementy elewacji i fundamentów. Nieszczelności systemu odprowadzania wody opadowej w bardzo szybkim czasie powodują poważne zawilgocenia murów, odspojenia tynków, porastanie powierzchni glonami.

Kolejną znaczącą przyczyną degradacji murów i tynków był brak izolacji poziomej i pionowej i kapilarne podciąganie wody, prowadzące do szeregu problemów⁶. Kapilarne podciąganie wody przez mury budynku może powodować: stałe zawilgocenia murów, osłabienie

⁵ A. Zdyra, K. Gabrys-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków", Kraków 2014;
Marek Sawicki, „Kossakówka”, program prac konserwatorskich, Kraków 2017.

⁶ Izolacja pionowa ścian zewnętrznych została wykonana dopiero w ostatnich latach : w czasie prac w latach 2015 – 2019, jednak ze względu na kwestionowaną w ekspertyzie konstrukcyjnej (autorstwa dr inż. Stanisława Kaczmarczyka i mgr inż. Łukasza Bubuli) jakość prac, potrzebna będzie weryfikacja podanego zakresu i technologii podczas planowanych prac geologicznych.

i odsapianie tynków, ataku mikroorganizmów lub okresowe zawilgocenie murów, krystalizację soli wewnątrz tynków i na powierzchni, co także prowadzi do destrukcji tynków.

Do poważnych skutków zarówno dla konstrukcji murów, jak i tynków doprowadziła otaczająca budynek roślinność. Przez lata system korzeniowy dużych drzew porastających najbliższe otoczenie budynku, a od strony północnej – nawet wrastających w mury i fundamenty (wycięty podczas prac w latach 2015 -2019 jesien) – powodowały naprężenia i pęknięcia, dodatkowo negatywny wpływ miało kumulowanie wilgoci. Niszczący efekt związany z kumulacją wilgoci miały także naziemne części drzew i zarośli otaczających budynek, przyczyniających się do zalegania dużej ilości materiału organicznego na elementach elewacji budynku, przyczyniając się do rozwoju mikroorganizmów, utrudniając odparowywanie wody.

Budynek nie został fachowo zabezpieczony podczas prac remontowych prowadzonych w latach 2014 – 2018. Zdemonutowano praktycznie całą stolarkę drzwiową bez oznaczania zdemonutowanych elementów, pomimo że istniała już inwentaryzacja stolarki, z numerami i lokalizacją elementów na planie. Zdemonutowane fragmenty ościeżnic i skrzydła drzwi złożono bez zabezpieczenia czy przekładek. Piece kaflowe zostały rozebrane, a kafle, w dużej mierze w wyniku rozbiórki zniszczone, oraz żeliwne drzwiczki złożone w sposób nieuporządkowany, nie posegregowano elementów pochodzących z poszczególnych pieców. Parkiety zostały zdjęte i złożone w dwóch pomieszczeniach w sposób uniemożliwiający wiarygodną ocenę ich stanu i ilości. Z dokumentacji fotograficznej i opisowej programu z 2014 r.⁷ wynika, że część parkietów (wspomniany parkiet w pomieszczeniu 2.9) była zawilgocona i najprawdopodobniej zaatakowana przez mikroorganizmy. Jeśli klepki z takiego parkietu zostały złożone razem ze zdrowym materiałem drewnianym, to może dojść także do jego zniszczenia.

Co najistotniejsze, same prace remontowe oceniono jako wykonane w znacznym stopniu nieprawidłowo. Ekspertyza konstrukcyjna z 2020 r.⁸ wykazała szereg nieprawidłowości na poziomie wykonawstwa, ale także projektowania. Ekspertyza zawiera określenie zakresu i jakości wykonanych prac w stosunku do projektu⁹, analizę i systematykę uszkodzeń budynku, opinię na temat stanu technicznego budynku i przyczyn degradacji¹⁰. Na dwadzieścia różnych prac opisanych w odpowiednich punktach projektu tylko trzy prace zostały wykonane w całości, z czego dwie otrzymały w ekspertyzie uwagi, siedem czynności wykonano, ale z oceną niekorzystną, a dziesięciu punktów projektu nie zrealizowano w ogóle. Szczegółowy stan zachowania elementów zabytkowej willi wynikający bezpośrednio lub pośrednio z przeprowadzonych prac remontowych został bardzo dokładnie przedstawiony w omawianej ekspertyzie konstrukcyjnej.

W budynku od września do grudnia 2021 przeprowadzono prace budowlane, których głównym celem było podbicie fundamentów oraz wykonanie zszyć pęknięć konstrukcyjnych. W związku

⁷ A.Zdyra, K. Gabryś-Cichacz "Program konserwatorski Willa Kossakówka, Plac Kossaka 4, Kraków" oraz "Zestawienie elementów zabytkowych do zachowania"

⁸ KB – PROJEKTY KONSTRUKCYJNE SP. Z o.o., „Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego, ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie przy Pl. Kossaka 4”, Kraków marzec 2020

⁹ A.Wojewoda, B.Mikułski, "Projekt budowlany - konstrukcja. Remontu budynku w zakresie konstrukcji z wycinką jesionu wzrastającego w bud. oznaczonego nr 10 oraz remontem kanalizacji opadowej po istniejącej trasie. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Placu J.Kossaka 4"

¹⁰ Wg punktu 1. ww. opracowania

z tym odsłonięte ściany fundamentowe znajdują się w niestabilnym stanie związanym z gwałtowną zmianą warunków wilgotnościowych i zmianą rozkładu sił działających na mury. Ściany wewnętrzne zostały zabezpieczone przed kapilarnym podciąganiem wody poprzez wykonanie przepony poziomej przy użyciu preparatu iniekcyjnego na bazie krzemianowo-estrowej. W ramach prac dodatkowych zabezpieczono także krawędzie tynków najbardziej narażonych na urazy i zamakanie.

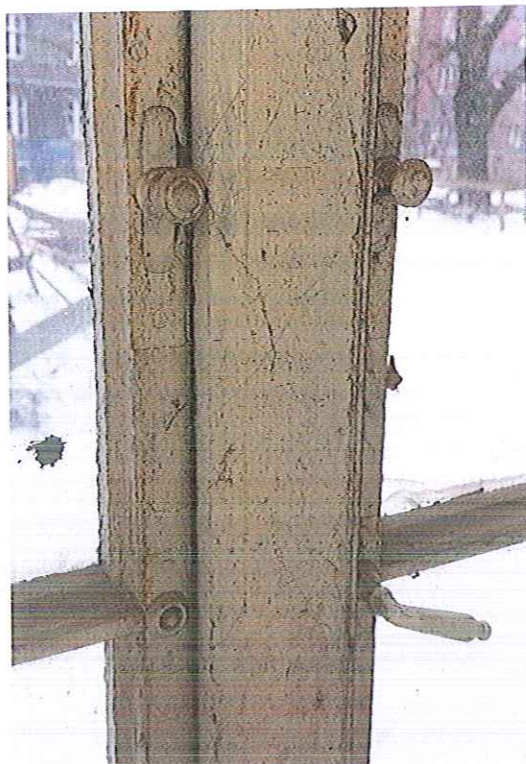
STOLARKA OKIENNA

Stan stolarki okiennej jest zróżnicowany. Część okien została wymieniona w trakcie użytkowania, z zachowaniem wymiarów ale bez zachowania historycznych detali. W części północno – wschodniej budynku, w wyniku przekształceń budowlanych w latach 80. wstawiono okna współczesne, o wymiarach niedopasowanych do historycznej elewacji. Na elewacji południowej podczas ostatnich prac remontowych wymieniono dwa okna półkoliście zwieńczone (biforium), niestety okna nawet w przybliżeniu nie spełniają kryteriów historycznej rekonstrukcji, nie posiadają promienistych podziałów nadświetla, widocznych na zdjęciach archiwalnych, są astylowe, ze współczesnymi okuciami.

Pozostałe okna są w bardzo złym stanie spowodowanym przede wszystkim wieloletnim użytkowaniem, ale także zaniedbaniem budynku w ostatnim dziesięcioleciu, brakiem ogrzewania i brakiem zabezpieczenia stolarki w trakcie prac remontowych. Typowe zniszczenia powstały w wyniku odświeżania okien poprzez dodawanie warstw farb, bez usuwania starych powłok malarskich. Pogrubiająca się, znacznie twardsza od drewna warstwa farb olejnych po czasie zaczyna pękać lub łuszczyć się i w konsekwencji odpadać. Przez szczeliny i ubytki w drewno wnika wilgoć i zabrudzenia, co sprzyja rozwojowi mikroorganizmów i innym typom zniszczenia drewna. Wystarczy jednorazowe zbytnie zawilgocenie drewna aby umożliwić uruchomienie procesów destrukcyjnych. Już przy zawartości powyżej 25% wilgoci w drewnie będą mogły rozwijać się w jego strukturze grzyby. Co więcej, grzyby w procesie enzymatycznego rozkładu celulozy produkują bardzo duże ilości tzw. wody metabolicznej, która nasycza drewno i pomaga w rozwoju kolejnych kolonii. Ściany komórkowe tracą grubość, a drewno – właściwości wytrzymałościowe – drewno zaatakowane przez grzyby rozpada się pod wpływem bardzo niewielkich oddziaływań mechanicznych. Ponadto nawet drewno niezainfekowane, a bezpośrednio narażone na naprzemienne zamakanie i wysychanie, gwałtownie zmienia rozmiary, co powoduje powstanie pęknięć i bardzo je osłabia. W przypadku okien może wpłynąć na geometrię skrzydeł/ramiaków i sprawić, że okna zupełnie stracą szczelność. Z pewnością grube warstwy przemaalowań wpłynęły także na funkcje elementów zamykających: klamek, zasuwnic, zawiasów – w większości przypadków utrudniając ich poprawne użytkowanie, a z pewnością negatywnie wpływając na odbiór estetyczny. Elementy stalowe (głównie zawiasy, blaszki kątowe) wykazują ślady korozji.

Fot. 20. Okucia okna oznaczonego I 04. Pokryte warstwami farb: zawias, odbojnik i część mosiężnej klamki. Brak górnego czopu w zawiasie, widoczna w tym miejscu rdza. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.

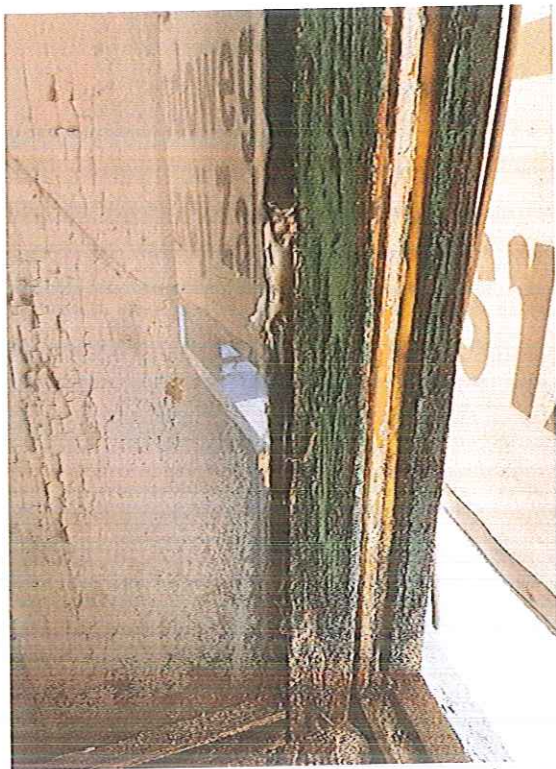
Fot. 21. Okucia okna oznaczonego I 04. Pokryte warstwami farb: odbojniki i część mosiężnej klamki. Brak klamki. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

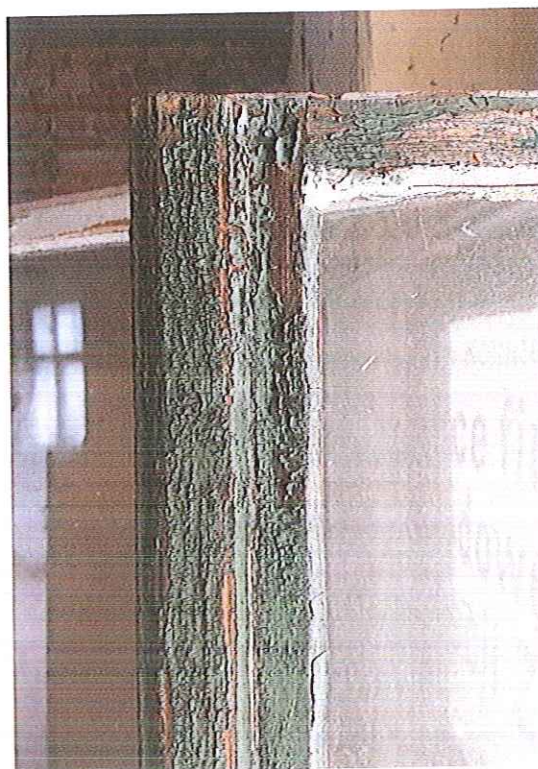
Fot. 22. Element okucia okna oznaczonego I 08. Pokryta warstwami farb historyczna zakrętka. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

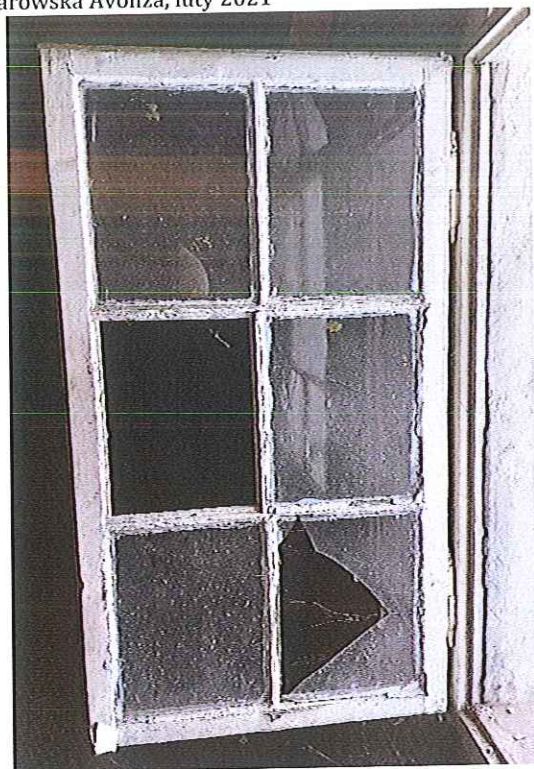
Fot. 23. Elementy okucia okna oznaczonego I 03. Pokryte warstwami farb: historyczny zawias czopowy, oraz wzmocnienie łączenia ramiaków z blaszki kątowej. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

Fot. 24. Fragment okna oznaczonego I 03. Fatalny stan zarówno warstw malarskich, jak i drewna i kitów szklarskich. Drewno widoczne w miejscach ubytków warstwy malarskiej jest zawilgocone i zdeintegrowane. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

Fot. 25. Fragment okna oznaczonego I 03. Widoczne praktycznie całkowite odspojenie się warstwy malarskiej w formie drobnych łusek, w miejscach ubytków widoczne zawilgocone drewno ramiaka. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

Fot. 26. Widok wewnętrznego skrzydła okna oznaczonego I 08. Bardzo zły stan, braki w oszkleniu, spękany i wykruszony kit szklarski, zły stan powłok malarskich. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

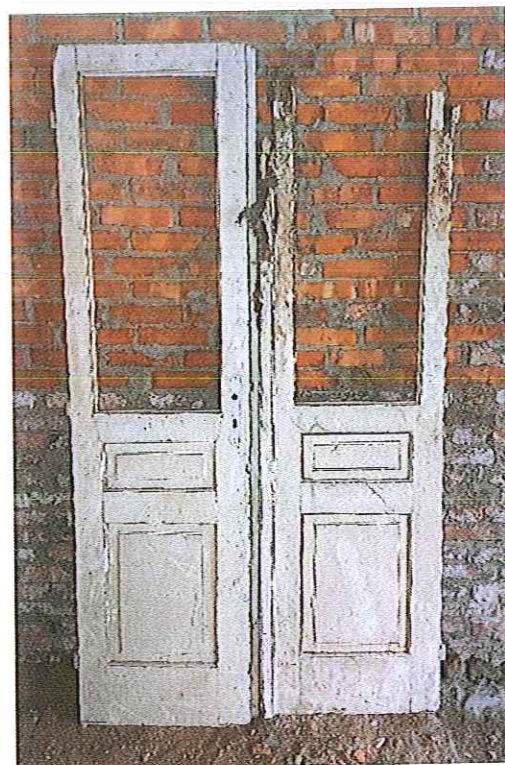
Fot. 27. Fragment okna oznaczonego I 08. Bardzo zły stan skrzydła okiennego, braki w oszkleniu, spękany i wykruszony kit szklarski, zły stan powłok malarskich. Widoczny historyczny zawias. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

STOLARKA DRZWIOWA

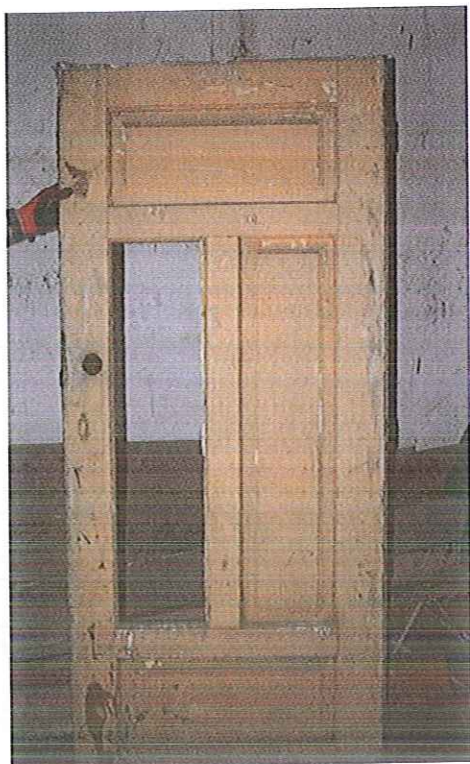
Stan stolarki drzwiowej także jest zróżnicowany. Nieliczne skrzydła drzwiowe, które nie zostały zdemontowane są w stanie nadającym się do renowacji. Zdecydowana większość skrzydeł oraz ościeżnic została zdemontowana podczas prowadzonych w latach 2015 - 2019. prac remontowych. Wszystkie elementy stolarki drzwiowej posiadają zniszczenia typowe dla elementów użytkowych – nawarstwienia malarskie, uszkodzenia mechaniczne. Niektóre elementy posiadają wtórne przeszklenia i wtórne okucia. Skrzydła i ościeżnice drzwi zewnętrznych są w znacznie gorszym stanie. Narażone na działanie zmiennych czynników niszczących oraz wielokrotnie przemalowywane wymagają podjęcia pilnych działań zabezpieczających i renowacyjnych. Tak, jak w przypadku stolarki okiennej – nawarstwiają się powłoki malarskie zaczęły z czasem łuszczyć się i odspajać, a w powstałe szczeliny wnikała woda. Niezabezpieczone drewno chłonęło wilgoć, przyjmowało zabrudzenia, zimą zamarzało. W strukturze drewna zaczęły rozwijać się mikroorganizmy, które intensywnie przyczyniły się do dodatkowego zluszczenia się warstw farby. Ponadto drzwi i ościeżnice są elementami stolarki intensywnie użytkowymi, narażonymi na zniszczenia mechaniczne (zwłaszcza brudniki i okolice klamek) i naprężenia. W fatalnym stanie znajdują się skrzydła zdemontowanych drzwi w części północno – wschodniej budynku. Najprawdopodobniej większość z nich była przechowywana przez dłuższy czas w wilgotnych warunkach, sprzyjających zagrzybieniu, bez jakiegokolwiek zabezpieczenia. Najprawdopodobniej są to drzwi, które mieszkańcy budynku wymieniali w trakcie przekształceń lokali użytkowych przez lata. Większość z wymienionych skrzydeł nie nadaje się do renowacji, powinny posłużyć jako inspiracja do rozwiązań projektowych.

Fot. 28. Widok stolarki drzwiowej, oznaczonej: D(d), elementy dwuskrzydłowych drzwi płycinowych, wewnętrznych, magazynowane w budynku w nieodpowiednich warunkach przez nieokreślony czas. Fatalny stan zachowania. Obecnie przechowywane w magazynie MOCAK. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, wrzesień 2021

Fot. 29. Widok stolarki drzwiowej, oznaczonej: D(c), elementy dwuskrzydłowych drzwi płycinowych, wewnętrznych, magazynowane w budynku w nieodpowiednich warunkach przez nieokreślony czas. Fatalny stan zachowania. Obecnie przechowywane w magazynie MOCAK. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, wrzesień 2021

Fot. 30. Widok stolarki drzwiowej, oznaczonej: D(f), skrzydło jednoskrzydłowych drzwi płycinowych, wewnętrznych. Drzwi między pomieszczeniem 1.2 i LU.1.1. Zły stan zachowania, brak jednej płyciny. Obecnie przechowywane w magazynie MOCAK. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, wrzesień 2021

Fot. 31. Widok stolarki drzwiowej, oznaczonej: D(e), skrzydło jednoskrzydłowych drzwi płycinowych, wewnętrznych. Zły stan zachowania, spowodowany niewłaściwym przechowywaniem. Obecnie przechowywane w magazynie MOCAK. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, wrzesień 2021

SCHODY I BALUSTRADA.

Schody zabiegowe o konstrukcji drewnianej, prowadzące na poddasze, z profilowanymi podniesieniami schodów – zachowane w stanie złym. Balustrada zachowana fragmentarycznie, tylko w części poddasza pozostały na swoim miejscu – cztery jednolalkowe tralki z profilowanym pochwytem oraz zdemontowane – trzy tralki i fragment pochwyty. Wszystkie elementy schodów są wielokrotnie malowane, powłoka malarska jest gruba, częściowo wytarta, a częściowo odspajająca się. Nie ma pewności, co do faktycznego stanu drewna pod powłokami, nie zaobserwowano otworów wylotowych owadów szkodników drewna, świadczących o poważnych ubytkach. Poważne zastrzeżenia budzi stan deskowania pod schodami, tworzącego jednocześnie zejście do piwnic. W zestawieniu zdjęć archiwalnych z fotografiami z lutego bieżącego roku widoczny jest szybko pogarszający się stan tych elementów. Obserwacja dolnych partii deskowania od strony wewnętrznej zejścia do piwnicy daje informację o fatalnym stanie drewna, także w wyniku działania drewnojadów. Obecne zapewne od lat pęknięcia warstwy malarskiej przekształciły się w rozległe ubytki pod wpływem zmiennych warunków panujących w nieogrzewanym, nieużytkowanym obiekcie. Zaobserwowano intensywny rozwój grzybów powodujących w drewnie tzw. zgniliznę brunatną, która powoduje rozpad struktury drewna. Najprawdopodobniej stopnie schodów są także zainfekowane, choć efekty dezintegracji biologicznej nie są jeszcze tak widoczne i materiał drewniany będzie można poddać renowacji. Zachowane fragmenty balustrady są w stanie umiarkowanym. Wydaje się, że drewno tralek i pochwyty jest w dobrym stanie, jednak ocenę utrudnia grubość nawarstwień malarskich. Powłoki malarskie częściowo utraciły przyczepność do podłoża, miejscowo

występują ich ubytki i odspojenia. Stan schodów został poddany analizie mykologiczno – budowlanej, z której sprawozdanie stanowi załącznik do niniejszego programu¹¹.

Fot. 32. Widok drewnianych schodów, powłoka malarska w kilku miejscach spękana, niewielkie ubytki – świadczące o postępującym procesie destrukcji drewna zachodzącej pod warstwami farby. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Fot. z archiwum MOCAK, wykonana w styczniu 2020.

Fot. 33. Widok drewnianych schodów, liczne i rozległe ubytki warstwy malarskiej, odsłonięte drewno w bardzo złym stanie, zaatakowane zgnilizną brunatną. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków*. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.

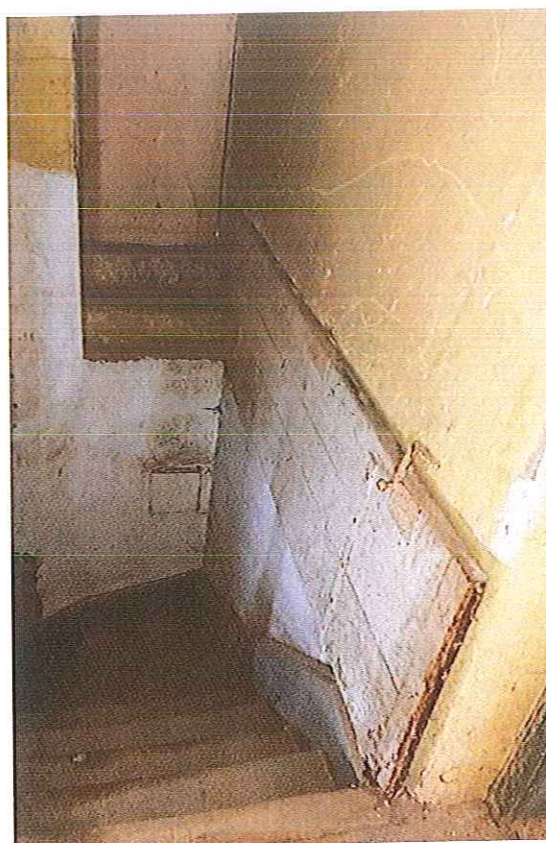
¹¹ Ekspertyza mykologiczno-budowlana. Obiekt: zabytkowe schody drewniane w Willi Kossakówka zlokalizowanej w Krakowie przy Placu Kossaka nr 4 z listopada 2021 r. (oprac.: inż. Jerzy Siwek)

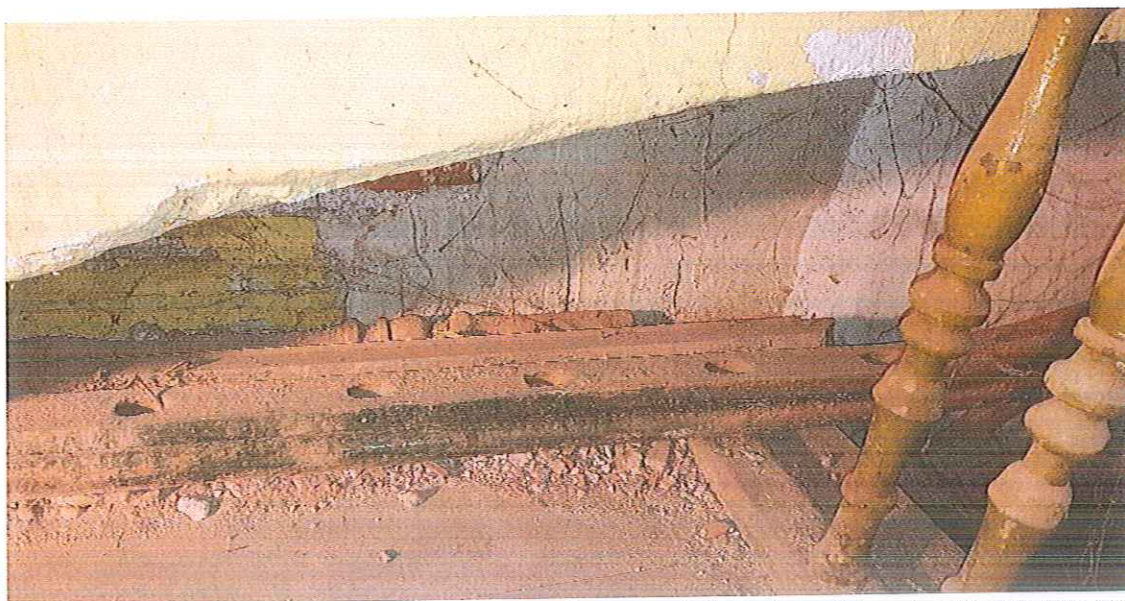
Fot. 34. Widok drewnianych schodów, rozległe ubytki warstwy malarskiej, odłonięte drewno w bardzo złym stanie, zaatakowane zgnilizną brunatną. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* D. Narowska Avonza, luty 2021.

Fot. 35. Drewniana balustrada z pochwytym i słupkiem, jedyny zachowany fragment. Widoczne nawarstwienia malarskie oraz rozejście się połączenia pochwytu ze słupkiem. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.

Fot. 36. Drewniany podnoszony trap, łączący spocznik schodów z pomieszczeniem 1.8, stan drewna wydaje się być dość dobry, widoczne zniszczenia mechaniczne powierzchniowe, gruba wielowarstwowa powłoka malarska. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.

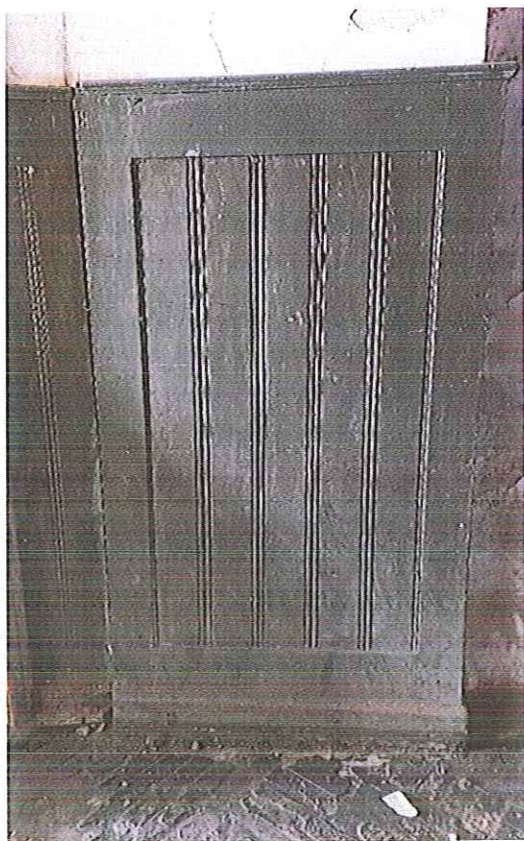
Fot. 37. Zdemontowane i złożone obok zachowanego fragmentu balustrady części pochwyty oraz trzy tralki. Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021.

Częścią drewnianych schodów jest także drewniany opuszczany podest komunikacyjny, łączący spocznik schodów na poddaszu z pomieszczeniem 1.8. Element zachowany jest dość dobrze, jednak możliwość utrzymania jego funkcji powinna zostać oceniona dokładnie w czasie prac renowacyjnych, po usunięciu powłok malarskich i ocenie właściwości mechanicznych drewna.

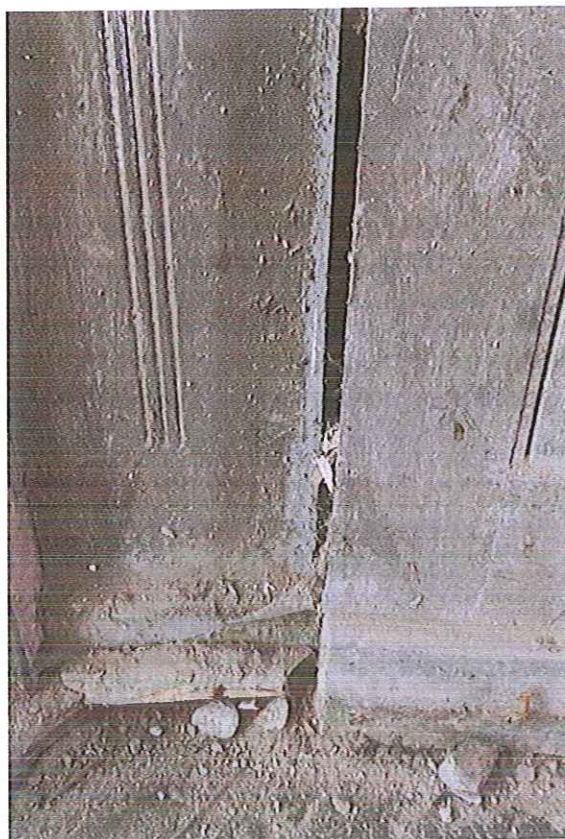
BOAZERIE.

W obiekcie zachowały się dwa rodzaje boazerii. W hallu, naprzeciw drzwi do piwnic występuje fragment drewnianej boazerii, obramionej profilowanymi listwami oraz o dekoracji lica w postaci pionowych profilowanych pól. Jest to boazeria historyczna analogiczna pod względem stylowym do zachowanej stolarki drzwiowej (I D5). Zachowana jest dość dobrze, pokryta wieloma nawarstwieniami malarskimi, zabrudzeniami. W gorszym stanie jest dolna część boazerii, zwłaszcza z lewej strony, gdzie uszkodzenia mechaniczne przyspieszyły procesy niszczące w drewnie i spowodowały jego miejscową dezintegrację.

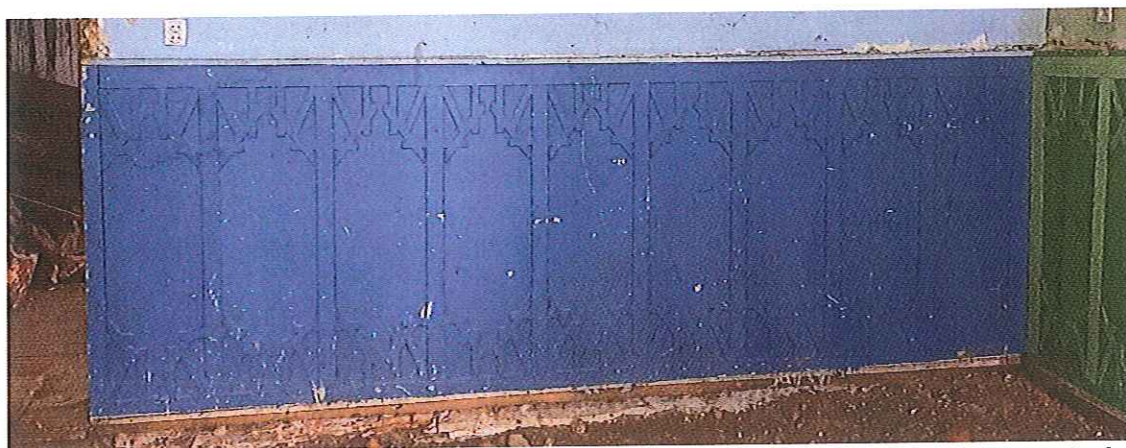
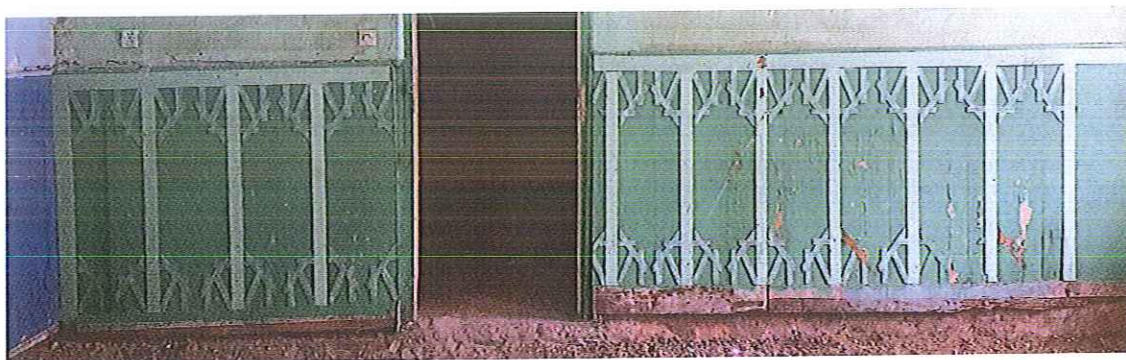
W pomieszczeniu LU.1.1. zachowała się boazeria o konstrukcji deskowej, z nabitymi listwami w formie dekoracji ramowo - płycinowej, z płycinami ozdobionymi w narożnikach skrzyżowanymi listwami. Stan boazerii jest dość zły, drewno u dołu jest zaatakowane przez mikroorganizmy w dużym stopniu oraz z niewielkim stopniem – przez drewnojady. Pokrywające powierzchnię boazerii warstwy farby w wielu miejscach odspajają się płatami.

Fot. 38. Drewniana historyczna boazeria, jedyny zachowany fragment w hallu parteru. *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

Fot. 39. Drewniana historyczna boazeria, fragment dolnej części, widoczny zły stan zachowania *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

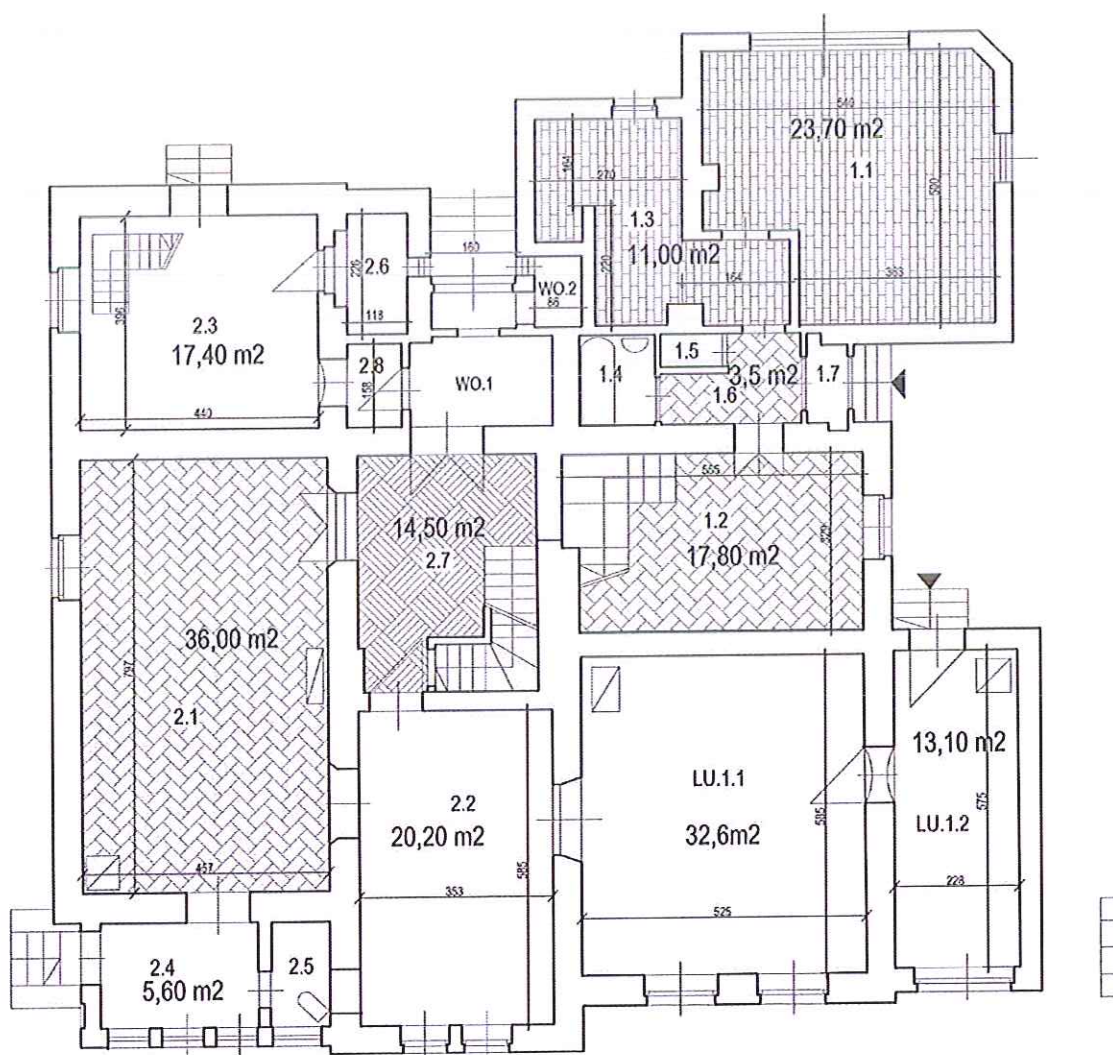

Fot. 40, 41. Drewniana boazeria w pomieszczeniu LU.1.1., widoczny dość zły stan zachowania *Budynek „Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków.* Fot. D. Narowska Avonza, luty 2021

PARKIETY

W obiekcie zachowała się część parkietów w nielicznych pomieszczeniach. Parkiety pochodzą z różnych okresów historycznych. Zidentyfikowano parkiety o klepkach w następujących wymiarach: 29 x 7, 40 x 5, 35 x 5, 25 x 5.

W pomieszczeniu 1.1 i 1.3 układ parkietu w tzw. „cegiełkę”, w pomieszczeniach: 2.1, 1.2, 1.6 – układ w „jodełkę”, w pomieszczeniu 2.7 – układ na bazie kwadratów z naprzemiennym ułożeniem klepek. Klepki parkietów są w stanie złym, głównie ze względu na silne zabrudzenie spowodowane brakiem dbałości o właściwe zabezpieczenie w czasie poprzednich prac remontowych. Trudno jest ocenić stan części parkietów, które zastano w stanie zdemontowanym, klepki powiązane w paczki i nieprawidłowo przechowywane. Na znacznej części klepek widoczne grube nawarstwienia subitu. Zakłada się jednak po wstępnej ocenie, że większość materiału nadaje się do renowacji.

Parkiet na parterze stan ilościowy w roku 2014

Rysunek pochodzący z „Inwentaryzacja rysunkowo pomiarowa oraz projekt konserwacji i restauracji stolarki otworowej i zabytkowych drewnianych detali wystroju wnętrza w willi „Kossakówka” w Krakowie przy pl. „Kossaka 4” opr. mgr historii sztuki U.J. technik stolarstwa artystycznego Kazimierz Czepiel, rys. 58, fragment.

VI. SPRAWOZDANIE Z BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH.

Na przełomie czerwca i lipca 2021 r. przeprowadzono w willi Kossakówka badania stratygraficzne, na które złożyło się wykonanie sond schodkowych i odkrywek ukazujących większą powierzchnię badanej warstwy chronologicznej, badania laboratoryjne oraz zdjęcia mikroskopowe szlifów bocznych.

W sumie wykonano 54 odkrywki we wnętrzach, 11 odkrywek na elewacji oraz 17 odkrywek na stolarce, wykonano 24 fotografie mikroskopowe, przebadano próbki tynku.

Badania i obserwacje szlifów i odkrywek na stolarce wewnętrznej nie przyniosły wystarczająco dobrych efektów do określenia konsekwentnej koncepcji kolorystycznej. Wydaje się, że na elementach drewnianych we wnętrzu – takich jak schody czy boazeria, dominowały początkowo kolory ciemnobrązowe, natomiast kolejne warstwy były zielone, z wyjątkiem boazerii, która malowana była na kolor jasnougrowy. Próbki pobrane ze stolarki okiennej i drzwiowej nie dostarczają informacji o całościowym traktowaniu budynku pod kątem dobierania kolorów. Jednak część próbek z zewnętrznych ramiaków posiada warstwę zieloną, jako najstarszą, natomiast próbki z wewnętrznych elementów stolarki posiadają w większości białe warstwy malarskie. Próbką pobrana z drzwi głównych I D1 zawiera liczne nawarstwienia, z których pierwotny kolor można określić jako ugięty.

Ostateczne rozwiązania w zakresie doboru kolorystyki powinny być ujęte w projekcie kolorystyki i zatwierdzone przez przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

VII. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Ze względu na ściśle powiązanie stanu zachowania elementów zabytkowych oraz wynikających z niego wniosków w niniejszym opracowaniu przedstawione zostaną wnioski i założenia konserwatorskie dla całego budynku.

Willi Kossakówka Krakowie jest obiektem zabytkowym w myśl ustawy „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, Dz. U. nr 23 VII 2003 r. Nr 162, poz. 1568. Z nowelizacją z dn. 24 II 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 875) i z tego tytułu jest on objęty opieką prawną, a wszelkie wobec niego planowane działania odbywać się mają za zezwoleniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie. Obiekt figuruje w rejestrze zabytków pod nr A- 951 decyzja z dnia 25.05.1960 r. określającym granicę ochrony konserwatorskiej na całość zabudowy.

Niniejsze opracowanie jest częścią wielobranżowego projektu związanego z planami adaptacji budynku do nowych funkcji. Powstało na jednym z pierwszych etapów sporządzania projektu, poprzedzonego sporządzeniem ekspertyz i dokumentacji w dziedzinie m.in. historii budynku, jego konstrukcji oraz zasięgu i poprawności wykonanych przez poprzedniego właściciela prac remontowych. Jest to pierwszy etap fazy koncepcyjnej, na którym określa się „zasadnicze założenia, cel oraz zakres działań konserwatorskich i restauratorskich niezbędnych do

podtrzymania i eksponowania wartości zabytku wraz z opracowaniem wytycznych konserwatorskich dla ew. projektów szczegółowych¹².

Przytoczone w punkcie pierwszym, wykonane w poprzednim etapie – przygotowawczym, na zamówienie inwestora dokumentacje miały na celu rozpoznanie historii i funkcji obiektu, przeprowadzenie analizy formalnej i stylistycznej¹³ zbadanie cech struktury i materii obiektu¹⁴. W ramach badań dokonano rozpoznania głównych technologii obiektu, badania architektoniczne oparte o analizę budowy poszczególnych części budynku oraz o źródła archiwalne. Rozpoznano rodzaj i zasięg przekształceń architektonicznych. Wykonano badania stratygraficzne tynków zewnętrznych, tynków wewnętrznych, stolarki okiennej i drzwiowej, schodów wraz z balustradą oraz boazerii. Przebadano fizyko – chemicznie próbki tynku w celu ustalenia jego budowy i składu. Na podstawie wyników badań będzie można zaproponować rozwiązania estetyczne. Analiza układu nawarstwień z całego obiektu powinna posłużyć do przygotowania spójnej koncepcji aranżacji kolorystycznej elewacji i wnętrza.

Przeprowadzono analizę stanu zachowania i segregację materiału ceramicznego pochodzącego z dawnych pieców kaflowych¹⁵, zabezpieczono jedyny zachowany w całości piec w pomieszczeniu LU.1.1. na czas prowadzonych robót budowlanych.

Ogromnie ważnym etapem podczas tworzenia projektu konserwatorskiego jest zdefiniowanie kontekstu społecznego zabytku oraz oczekiwań, planów czy możliwości właściciela. W każdej zabytkowej budowli jest to kluczowy etap przed opracowaniem propozycji programu funkcjonalno - użytkowego i musi być równoległy lub następować zaraz po określeniu założeń konserwatorskich zawartych w programie prac konserwatorskich. W przypadku budynku Kossakówka niniejszy program posłuży właśnie do sformułowania założeń programu funkcjonalno – użytkowego. Program prac będzie podstawą do opracowania projektów branżowych, ponieważ adaptacje budynków zabytkowych są nieniszczące tylko wtedy, jeśli oparte są o zasady etyki konserwatorskiej.

Podstawowym celem planowanych prac będzie **zabezpieczenie materii zabytkowej** poprzez działania adekwatne do rodzaju i skali problemów zdiagnozowanych na wcześniejszych etapach prac badawczych. Głównym czynnikiem przyczyniającym się do szybko postępującej destrukcji całego obiektu były problemy konstrukcyjne oraz brak całościowego planu działań i właściwej opieki. Część problemów zaczęto usuwać podczas rozpoczętych w 2014 r. prac remontowych. Wykonano prace stabilizujące konstrukcję (w części) oraz wymieniono więźbę dachową i pokrycie dachu. Rezultaty prac zostały opisane w dokumentacji: *Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4* z dn. 03.2020 r. (oprac.: Grupa KB

¹² B.J.Rouba, *Projektowanie Konserwatorskie*, „Ochrona Zabytków”, 2008, nr 1, s. 57 – 78.

¹³ *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA)

¹⁴ *Ekspertyza konstrukcyjna stanu technicznego ze szczególnym uwzględnieniem oceny dotychczas wykonanych robót budowlanych budynku „Kossakówka” położonego w Krakowie, Pl. Kossaka 4* z dn. 03.2020 r. (oprac.: Grupa KB Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.);

¹⁵ Segregacja kafli rozebranych, zabytkowych pieców w willi Kossakówka – Sprawozdanie i Wnioski z grudnia 2021 r. (oprac.: mgr inż. arch. Andrzej Karbowski);

Projekty konstrukcyjne Sp. z o.o.). Niestety na skutek nieprawidłowo wykonanej części prac lista prac ratunkowych dla obiektu wydłużyła się o poprawki już wykonanych zabiegów.

Prace remontowe w zakresie rozwiązywania problemów konstrukcyjnych – m.in. prawidłowe połączenia murów przybudówki, wyeliminowanie pęknięć konstrukcyjnych kontynuowano w 2021 r., w ramach zadania: „Wykonanie robót budowlanych i prac konserwatorskich obiektu budowlanego w zakresie fazy I zadanie inwestycyjnego pn. „Przebudowa, restauracja i adaptacja willi „Kossakówka” na potrzeby Centrum Edukacyjnego MOCAK”, Plac Kossaka 4, Kraków”. Wykonano kompleksowe podbicie fundamentów, zszycia murów, wykonano żelbetowe płyty denne i poziome przepony przeciwwilgociowe. Przygotowano obiekt do osuszania odsłoniętych murów, wykonano tymczasowe wzmocnienia przez podstemplowanie największych powierzchni ścian. W trakcie robót budowlanych ziemnych, prowadzonych pod nadzorem archeologicznym, natrafiono na archeologiczne zabytki ruchome oraz liczne nawarstwienia, które będą wymagały opracowania osobnego postępowania konserwatorskiego, uwzględniającego przede wszystkim możliwości ich ekspozycji.

Stan obiektu wciąż jest bardzo zły. Absolutnie priorytetowa powinna być kontynuacja prac budowlanych mająca na celu **wyeliminowanie przyczyn zniszczeń** – m.in. sprawdzenie stanu izolacji pionowej, wykonanie izolacji poziomej, wykonanie drenażu i dokończenie systemu odprowadzania wody opadowej, osuszenie i odsolenie murów, cykliczna dezynfekcja.

Z pewnością konieczne będzie **poszerzenie diagnostyki** w pewnych dziedzinach, aby najlepiej dopasować konkretne działania do obiektu. Mowa tutaj przykładowo o badaniach rodzaju zasolenia czy pomiarach wilgotności.

Następnym celem jest **przywrócenie zabytkowym elementom obiektu ich właściwości technicznych i estetycznych** – wg wynikającej ze stratygrafii koncepcji. Szczegółowy opis stanu zachowania elementów zabytkowych, zawarty w opracowaniu, pozwolił na wytypowanie elementów nadających się do renowacji oraz tych, które należy zrekonstruować w oparciu o inwentaryzację rysunkowo-pomiarową. Dotyczy to w głównej mierze elementów stolarki, dla których sporządzono odrębny program prac konserwatorskich.

Nadrzędnym celem będzie zachowanie maksymalnej ilości materii zabytkowej z jednoczesnym uwzględnieniem planowanej funkcji użytkowej danego elementu. Należy pamiętać, że tylko przeprowadzona w niedługim czasie adaptacja obiektu na cele oddziału muzealnego może uchronić budynek od całkowitej dewastacji.

Podczas prac na każdym etapie należy regularnie prowadzić dokładną dokumentację fotograficzną i opisową prac. Na etapie formułowania rozwiązań estetycznych należy bezwzględnie pamiętać o skorzystaniu z możliwie jak najszerzej bazy materiałów archiwalnych – kolekcji fotografii, pamiętników, publikacji itp.

Poniżej zostaną przedstawione wnioski dla określonych elementów obiektu.

- **Elementy przestrzenno – architektoniczne.**

Proponuje się zachować narys murów zewnętrznych, układ rzutu wyznaczonego ścianami konstrukcyjnymi, układ i lokalizację pierwotnych otworów drzwiowych oraz – zasadniczo – dyspozycję otworów okiennych na elewacjach – z wyjątkiem współczesnych okien na elewacji północnej i wschodniej przybudówki. Okno OW3 proponuje się zlikwidować, pozostawiając ślad

na elewacji w postaci wnęki, natomiast okno OW2 wykonać jako odwzorowanie okna IO2 z relokacją, zapewniającą symetrię położenia względem drzwi (ID6). Należy odtworzyć stolarkę okienną biforium zgodnie z dokumentacją projektową (rys. 51a, 51b, 51c - projekt rekonstrukcji został oparty na archiwalnych zdjęciach, na których widoczne są promieniste podziały nadświetli), stolarkę okulusa na elewacji południowej i północnej (rys. 40, 49a), oraz stolarkę pięciu otworów w szczycie dachowym od strony południowej (rys. 50, 50a). Ściany konstrukcyjne wyznaczają dyspozycję wnętrza, którą wnioskuję się zasadniczo utrzymać. Do rozważenia można pozostawić kwestię przywrócenia lub niewielkiej korekty osi otworów drzwiowych (np. między pomieszczeniem 1.2 a LU.1.1.). Koniecznie należy przywrócić połączenie ze strychem nad częścią zachodnią budynku – zostało ono usunięte podczas wylewania stropów w ramach prac remontowych 2014 – 2018.

- **Elewacje – kompozycja i dekoracja. Stolarka okienna i drzwiowa.**

Należy przywrócić niewątpliwie utracone walory estetyczne elewacji.

W celu powrotu do historycznych wartości elewacji konieczna będzie renowacja stolarki okiennej i drzwiowej – w pewnym zakresie, który dokładnie przedstawiony został w kartach inwentaryzacyjnych stanu zachowania elementów stolarki. Poprawnie wykonane prace renowacyjne i rekonstrukcyjne stolarki, zgodnie z zasadami konserwatorskimi i wynikami badań stratygraficznych, poprawnie zinterpretowanymi będą gwarantowały pozytywny efekt. Należy wymienić stolarkę okna doświetlającego pomieszczenie 2.3 (w elewacji zachodniej) – wg projektu. Stolarka historyczna budynku jest w stanie kwalifikującym ją do częściowej wymiany. Nie odpowiada kryteriom współczesnych norm izolacji akustycznej i termicznej, a także normom bezpieczeństwa i przepisom przeciwpożarowym.

W celu zabezpieczenia funkcji muzealnej proponuje się wbudowanie szyb P4 w istniejące skrzydła wewnętrzne w oknach skrzynkowych, krosnowych zdwojonych i ościeżnicowych parteru, skrzydła zabezpieczyć dodatkowo przed wypchnięciem blokadami we wrębie, okiennice wewnętrzne będą stanowić dodatkowy element zabezpieczający. Budynek należy wyposażyć w instalację alarmową, w progach i ślemionach okien należy wbudować czujki kontaktronowe, elewacje monitorować przy użyciu telewizji przemysłowej oraz całodobowego dozoru mienia. Okna nowe w biforium, drzwi ID8 na parterze z werandy, okno podłużne w pom. 1.1., przeciwpożarowe w pom. 1.1. w elewacji wschodniej - należy wykonać w klasie RC3. Okna zbytkowe na poddaszu należy wyposażyć w szyby P2A zgodnie z rozporządzeniem MKiDN. Szczegółowe postępowanie dotyczące każdego elementu stolarki okiennej znajduje się na rysunkach projektowych i w przedmiarach.

W ramach prac konserwatorsko – renowacyjnych stolarki drzwiowej – bez wątpienia pełną konserwacją należy objąć oryginalne drzwi wejściowe, oznaczone I-D1. Podobnie – drzwi I-D2, I-D3, I-D4 oraz I-D5 wnioskuję się poddać konserwacji z rekonstrukcją brakujących elementów. Pozostała stolarka drzwiowa powinna być zachowana w miarę możliwości w jak najszerszym zakresie, dopuszcza się wykonanie repliki – o ile stolarka nie spełnia funkcji użytkowych oraz wykonanie relokacji lub aranżacji opartej na historycznych formach i stylistyce – o ile wymagać będzie tego nowy projekt komunikacji związany z przyszłą funkcją obiektu.

Wnioskuję się o rekonstrukcję blaszanych parapetów, które będą ochraniać świeżo wyremontowane tynki.

- **Wnętrza – parkiety, schody, boazerie, metalowe drzwi.**

Ze względu na planowane przekształcenie funkcji budynku z obiektu mieszkalnego na obiekt muzealny, aranżacja wnętrza będzie zadaniem niezwykle wymagającym. Wydaje się słuszne, że propozycje aranżacji nie powinny opierać się wyłącznie na najstarszych warstwach historycznych. Biorąc pod uwagę fakt, jak niewiele zachowało się historycznych elementów wyposażenia wnętrza, proponuje się zachować jak największą ilość zabytkowej materii, a temat aranżacji kolorystyki wykorzystać do podkreślenia pewnych treści związanych z zamysłem ekspozycyjnym.

Oczywiście należy poddać pełnej konserwacji schody zabiegowe, zachowane elementy balustrady, a dla brakujących partii wykonać rekonstrukcję. Warto niewątpliwie zachować i zakonserwować drewniany opuszczany podest łączący spocznik poddasza z pomieszczeniem 1.8, jako ciekawe historyczne rozwiązanie komunikacyjne. Podobne zalecenia dotyczą zachowanej części boazerii w hallu, z możliwością odtworzenia pozostałych, niezachowanych odcinków boazerii w tym pomieszczeniu. Sprawa boazerii w pomieszczeniu LU.1.1 jest dyskusyjna. Jest to boazeria młodsza, nie posiada historycznych cech staranności warsztatowej, wykonana jest w sposób surowy, posiada jedną lub dwie warstwy malarskie o współczesnych cechach wizualnych. Najprawdopodobniej boazeria została wykonana na potrzeby lokalu użytkowego (księgarnia) dla przyozdobienia i zabezpieczenia ścian. Proponuje się wykonanie dokumentacji fotograficznej i pomiarowej boazerii oraz jej demontaż.

Wszystkie parkiety powinno się odtworzyć wg udokumentowanego układu, z wykorzystaniem tych zachowanych klepek, których stan na to pozwala. Parkiety należy poddać oczyszczeniu, cyklinowaniu i pomalować lakierem bezbarwnym.

W przypadku pojawienia się w trakcie prac nowych okoliczności wpływających na sformułowane powyżej założenia konieczne będzie uzgodnienie postępowania z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Krakowie.

B. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE.

Podczas prac należy wykonywać na bieżąco dokumentację fotograficzną i opisową. Na wszystkich etapach prac zaleca się użycie wysokiej jakości preparatów wiodących na rynku firm, oferujących serie produktów przeznaczonych do obiektów zabytkowych. **Zastosowanie odpowiednich technologii zgodnie z programem prac, z zaleceniami producenta oraz wiedzą konserwatora prowadzącego będzie głównym warunkiem trwałości przeprowadzonych prac.**

Proponowane postępowanie nie jest restrykcyjną instrukcją wykonywania prac. Dopuszcza się zmianę kolejności prac, jeśli nie wpłynie to negatywnie na obiekt, na efekty innych działań lub nie narazi inwestora na dodatkowe koszty. Wszystkie prace muszą być przeprowadzane pod nadzorem konserwatorskim, który będzie odpowiedzialny za ocenę zgodności wykonywanych prac z opisany w programie postępowaniem.

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA.

W pierwszej kolejności należy wykonać inwentaryzację rysunkowo – pomiarową elementów stolarki nieujętych w istniejącej dokumentacji. Należy przed demontażem któregośkolwiek elementu nanieść na niego oznaczenie przyjęte w inwentaryzacji. Stolarkę przeznaczoną do konserwacji należy odpowiednio zabezpieczyć – luźne elementy okuć zdemontować i opisać. Zabezpieczyć zabytkowe elementy znajdujące się we wnętrzu (np schody, ościeżnice), te, które mogłyby uszkodzić się mechanicznie podczas przemieszczania się.

W przypadku stolarki okiennej – w celu zweryfikowanie stanu drewna i potwierdzenia założeń wpisanych w tabele stanu zachowania – należy zdemontować z zawiasów kwatery i oczyścić ramiaki na narożnikach. Drewno zbutwiałe nie nadaje się do konserwacji stolarki okiennej, takie kwatery należy zrekonstruować, z zachowaniem historycznych okuć: klamek i zawiasów, natomiast zasuwnice – zastosować współczesne. Przed rozpoczęciem prac lub na wczesnym etapie należy prowadzić badania stratygraficzne, lub jeśli zostały wykonane wcześniej – weryfikować ich wyniki. Proponowaną kolorystykę należy zatwierdzić w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

1. Renowacja metalowych okuć: oczyścić z nawarstwień metodą mechaniczną i/lub chemiczną. Z elementów stalowych: zawiasów, blaszek wzmacniających, okapników – usunąć rdzę i zabezpieczyć antykorozyjnie (zawiasów nie malować, zabezpieczyć towotem). Elementy mosiężne: odbojniki i klamki - oczyścić z nawarstwień i zabezpieczyć roztworem Paraloidu B44.
2. Elementy przeznaczone do renowacji oczyścić z warstw malarskich metodą chemiczną i mechaniczną, ewentualnie termiczną – w przypadku bardzo grubych nawarstwień, uważając jednocześnie aby nie nadpalić powierzchni.
3. Wykonać pasowanie kwater do ościeżnic, wykonać korekty pozycji zawiasów, regulację mechanizmów – na tym etapie korekty wymagają obróbki stolarskiej.
4. Po wykonaniu prac stolarskich i stosownych zabiegów przy mechanizmach zamykających należy oszkląć kwatery.
5. Zabezpieczyć drewno, wykonać uzupełnienia pęknięć, malowanie. Przeprowadzić impregnację oraz dezynfekcję drewna przez powierzchniowe powlekanie. Oba zabiegi dotyczą zarówno drewna oczyszczonego z nawarstwień, jak i nowych rekonstrukcji. W pierwszej kolejności wykonuje się dezynfekcję drewna, przy użyciu gotowych preparatów biobójczych np. Boramon firmy Altax (środek grzybobójczy i środek do zwalczania porostów). Następnie po całkowitym odparowaniu wilgoci wprowadzonej podczas dezynfekcji, należy nanieść impregnat metodą kilkukrotnego powlekania, stosując się do zasady zwiększania stężenia impregnatu przy każdej kolejnej warstwie. Na drewnie nowym, w zależności od wyboru rodzaju preparatów możliwe jest połączenie obu zabiegów, przez zastosowanie środków producentów oferujących gotowe preparaty o właściwościach zabezpieczających przed mikroorganizmami, owadami i jednocześnie impregnujących. Zaleca się łączenie produktów jednego producenta. Przykładowe proponowane technologie to: technologia firmy Altax – *Środek Grzybobójczy i Impregnat Gruntujący Penetrin*; technologia firmy Caparol linii Histolith przeznaczona do drewna zabytkowego – impregnat gruntujący zewnętrzne drewno iglaste *Capalac Holz-Imprägniergrund*, farba *Histolith LeinölFarbe*, wykazująca się wysoką elastycznością i odpornością na czynniki atmosferyczne; technologia firmy Tikkurila – głęboko penetrujący rozpuszczalnikowy impregnat na bazie żywicy alkilowej, zabezpieczający przed korozją mikrobiologiczną, owadziimi szkodnikami, wilgocią *Tikkurila Valtti Super*

Guard, następnie *Tikkurila Valtti Complete* Stworzona na bazie trzech wysokiej jakości żywic o różnej funkcjonalności, gwarantujących zwiększoną odporność, zabezpieczenie pomalowanej powłoki oraz podwójny system ochrony przed promieniowaniem UV, ponadto preparat posiada podwyższoną odporność na zarysowania i ścieralność dzięki zawartości mikronizowanego wosku, końcowo – farba półmatowa na bazie żywic akrylowych i alkilowych, bardzo elastyczna i paroprzepuszczalna, wyjątkowo trwała, regulująca poziom wilgotności, dzięki czemu nie pęka i nie łuszczy się – *Tikkurila Valtti Opaque*.

6. Przed nanoszeniem powłok na drewno należy niewielkie ubytki i spękania zaszpachlować i wyszlifować powierzchnię oraz zabezpieczyć elementy metalowe przed zamalowaniem. Jeśli zajdzie taka potrzeba – w stolarce poddanej konserwacji – większe ubytki wypełnić flekami.
7. Stolarkę drzwiową traktować w analogiczny sposób.

DREWNIANE SCHODY, BALUSTRADA, BOAZERIA.

Zarówno drewniane schody, balustradę, jak i boazerię w hallu (I BO) poddać pełnej konserwacji wraz z rekonstrukcją brakujących fragmentów. Rekonstrukcję wykonać w oparciu o dokumentację pomiarowo – rysunkową, przy użyciu materiału drewnianego odpowiadającego pierwowzorom.

1. Oczyszczyć elementy z nawarstwień malarskich.
2. Ocenić stan drewna schodów pod kątem parametrów wytrzymałościowych. Wymienić elementy, które nie spełniają parametrów dla schodów użytkowych.
3. Odtłuścić powierzchnię schodów i pochwytu.
4. Wykonać rekonstrukcję tralek i części pochwytu.
5. Wykonać impregnację biobójczą nowych i starych elementów przez powlekanie. Metody i środki – j.w.
6. Drobne ubytki i pęknięcia uzupełnić szpachlówkami do drewna – w wybranym systemie danego producenta.
7. Wyszlifowane powierzchnie odpylić, odtłuścić i pokryć dwukrotnie warstwą podkładową a następnie warstwą wykończeniową. Technologię farb dobrać do funkcji elementu – trwalsze powłoki na schody i pochwyt. Kolorystykę zatwierdzić w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

ELEMENTY METALOWE – DRZWI (III – 1):

Metalowe drzwi należy zdemontować – zdjąć z zawiasów. Wykonać badanie stratygraficzne nawarstwień malarskich i udokumentować jego wynik. Następnie rozpocząć oczyszczanie z powłok malarskich i produktów korozji metalu. Dopuszcza się metodę mechaniczną i chemiczną, najlepsze rezultaty uzyska się stosując obie metody. Po usunięciu produktów korozji należy ocenić stan powierzchni metalu – ilość ubytków i do tego stanu dobrać metodę zabezpieczenia antykorozyjnego. W przypadku dobrego stanu, niewystępowania ubytków można zastosować malowanie elektrostatyczne. Jeśli powierzchnia jest mocno uszkodzona, występują wżery lub inne ubytki – należy najpierw je uzupełnić, np. stosując fabryczną szpachlówkę do metalu na bazie żywic epoksydowych z cząsteczkami żelaza (tzw. multimetale). Przed szpachlowaniem powierzchnię odpylić i odtłuścić. Najlepsze rezultaty daje odtłuszczenie w roztworach wodnych zawierających czynnik myjący, np. mydło lub syntetyczny

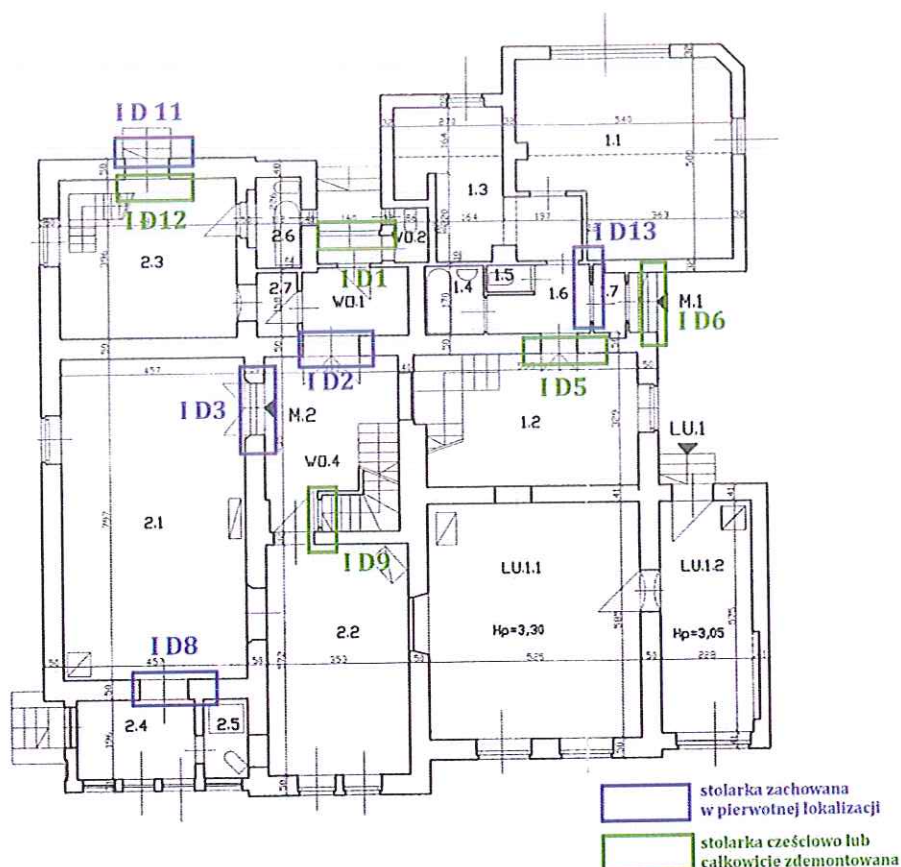
związek powierzchniowo czynny z substancją syntetyczną alkaliczną, np. zasadowy fosforan lub krzemian. Po opracowaniu powierzchni należy zastosować fabryczne zestawy antykorozyjne (np z tlenkami metalu) – w dwóch warstwach, składających się z farby podkładowej i farby wierzchniej.

DREWNIANA WERANDA

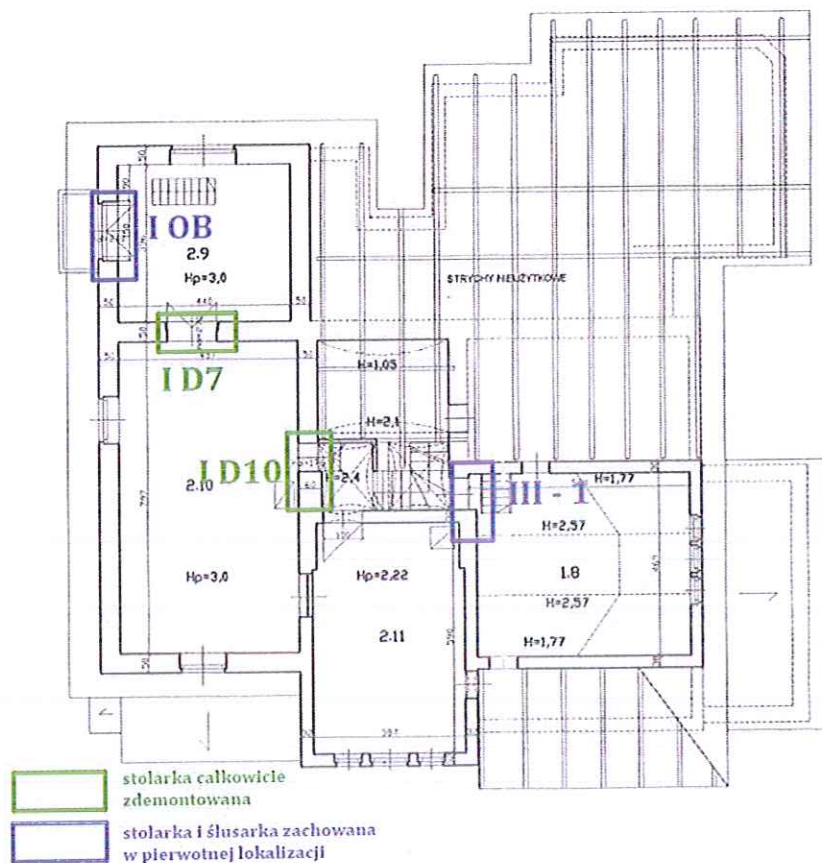
Należy zabezpieczyć pęknięcia i ubytek przed wnikaniem wody opadowej poprzez uzupełnienie gotowymi masami szpachlowymi do drewna. Wycieki żywicy delikatnie usunąć mechanicznie. Działania estetyczne związane ze wspomnianymi zniszczeniami pozostawić na ostatni etap prac remontowych przy elewacji budynku.

VIII. ZAŁĄCZNIKI.

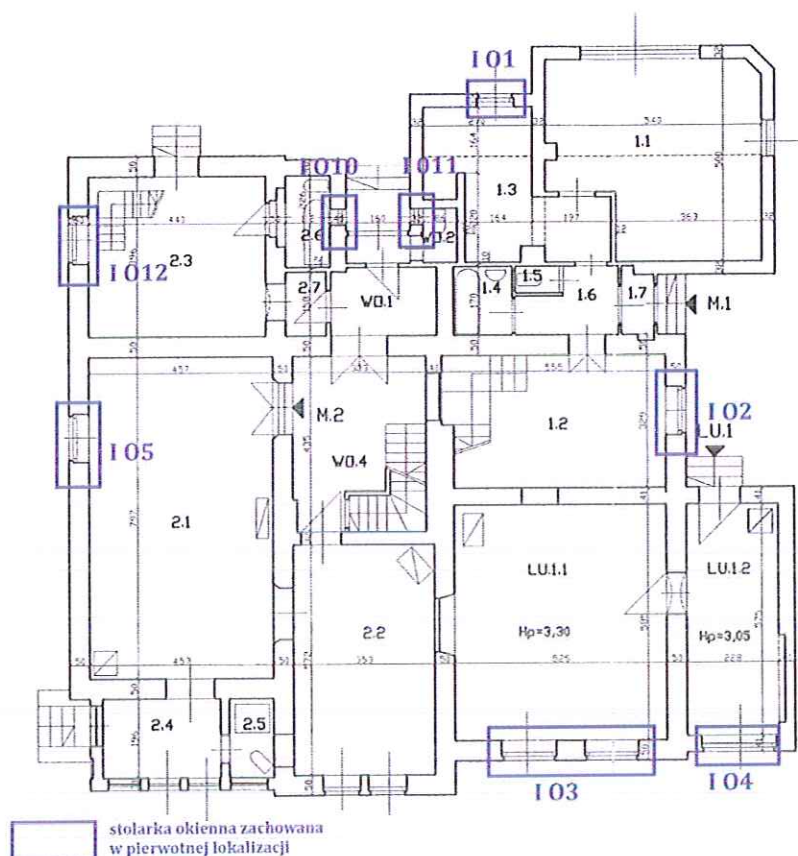
A. RYSUNKI PRZEDSTAWIAJĄCE LOKALIZACJĘ ELEMENTÓW ZABYTKOWYCH

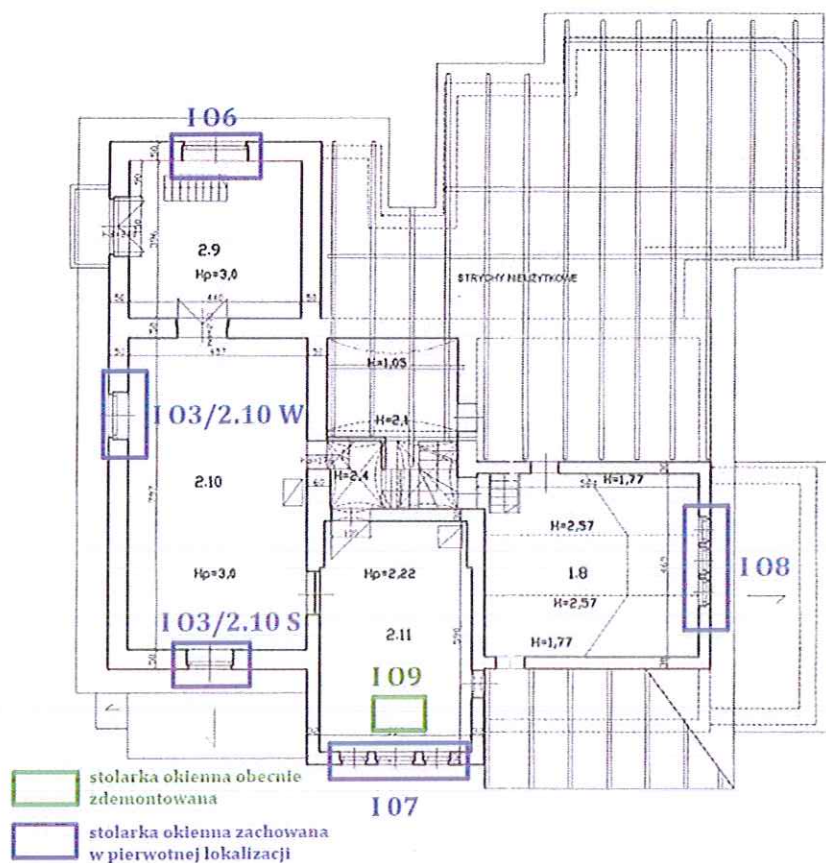
Rys. 1. Rzut parteru budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki drzwiowej. Wg rys. 2, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA.

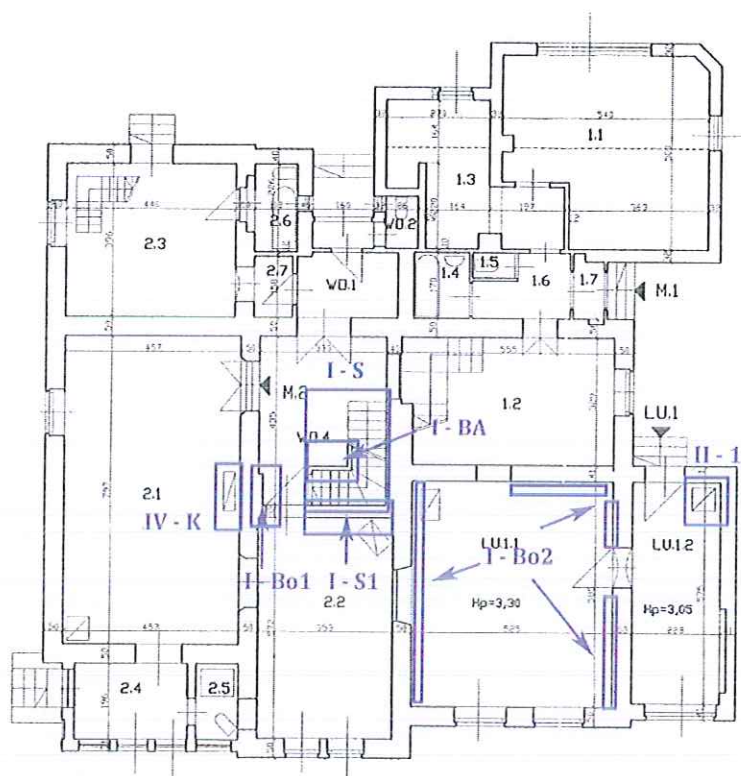
Rys. 2. Rzut poddasza budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki drzwiowej. Wg rys. 3, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).

Rys. 3. Rzut parteru budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki okiennej. Wg rys. 2, Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-histeryczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).

Rys. 4. Rzut poddasza budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie stolarki okiennej. Wg rys. 3, *Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych* z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).

Rys. 5. Rzut parteru budynku Kossakówka, Pl. Kossaka 4, Kraków. Zestawienie lokalizacji i oznaczenie pozostałych elementów zabytkowych. Wg rys. 2, Willa „Kossakówka”, Kraków, Plac Kossaka 4. Dokumentacja naukowo-historyczna. Waloryzacja elementów zabytkowych z 04.2020 r. (oprac.: dr inż. arch. Marek M. Łukacz, mgr inż. arch. Marek J. Łukacz, mgr inż. arch. Magdalena Goras, PBZA).

B. STOLARKA OKIENNA I STOLARKA DRZWIOWA:

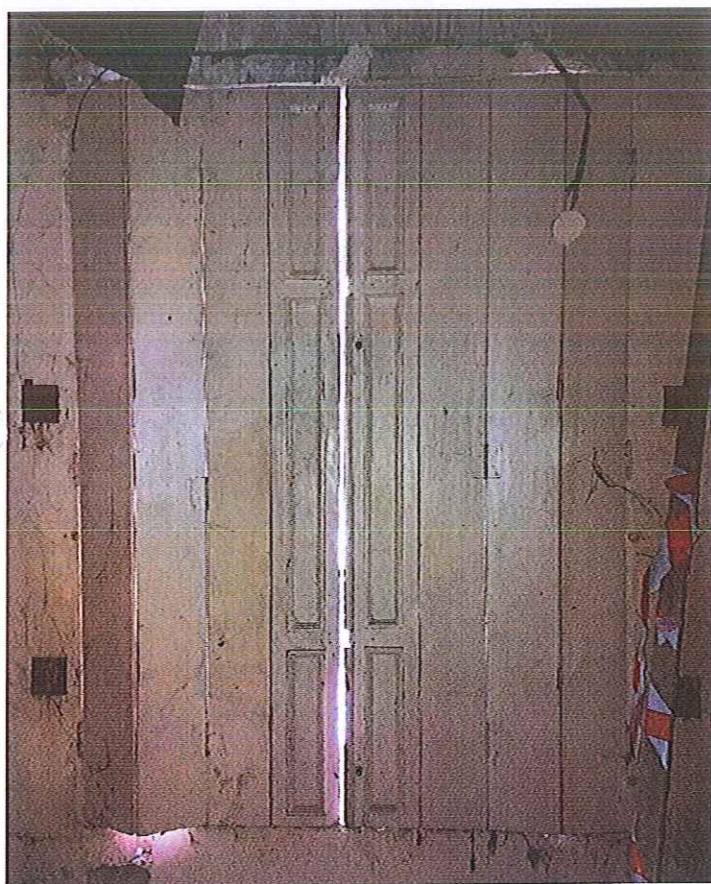
Ze względu na odniesienia do dokumentacji rysunkowo – pomiarowej, będącej częścią dokumentacji: *Projekt budowlany tom 1(i) tom 2, przebudowa i remont budynku w zakresie konstrukcji. Budynek zlokalizowany na działce nr 123/3 obr. 145 Śródmieście w Krakowie przy Pl. J.Kossaka 4 z 09.2014 r.* (oprac. mgr inż. Andrzej Wojewoda, PPIRI Opus II Sp. z o.o.), w kartach dla stolarki i innych elementów zabytkowych w nawiasach podano numerację pochodzącą ze wspomnianej dokumentacji. Brak drugiego oznaczenia w nawiasie oznacza, że dany element nie posiada inwentaryzacji rysunkowo – pomiarowej i należy taką wykonać.

Dorota Narowska Avonza

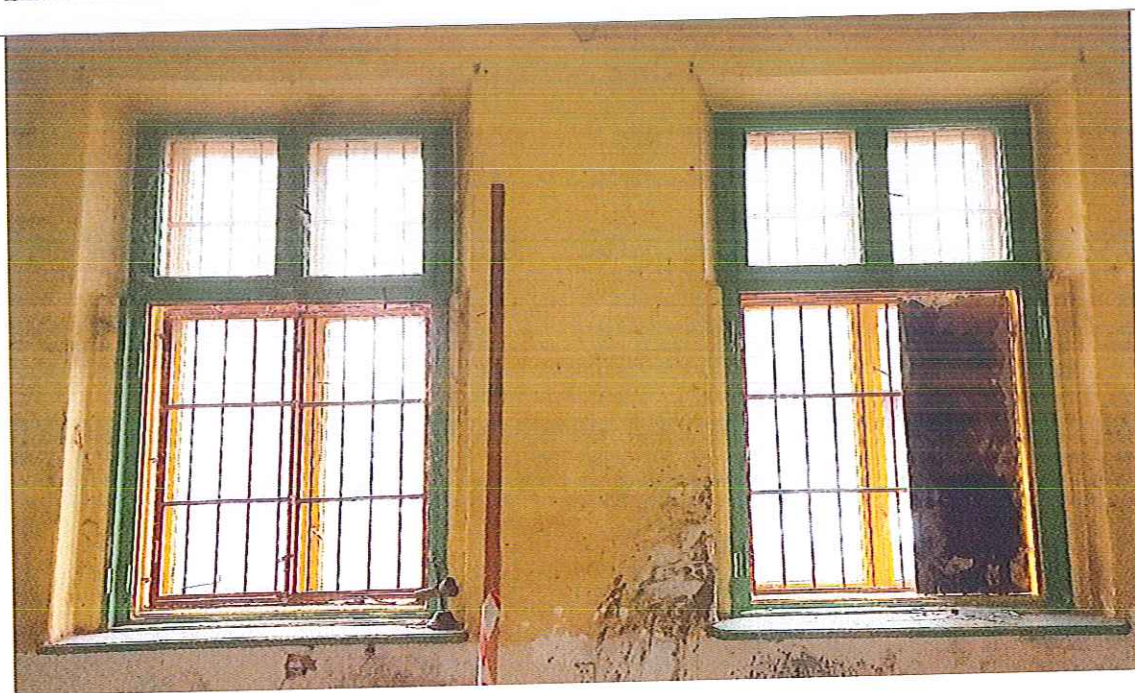
mgr Dorota Narowska Avonza

Oznaczenie	okno nr 1 (I 04)
Funkcja	Okno w parterowej części elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie LU.1.2.
Opis	Okno krosnowe, zdwojone, z okiennicami wewnętrznymi. Trójpoziomowe, sześciokwaterowe, dziewięciopolowe, ze ślaniem na wysokości 2/3, z dolnymi skrzydłami dzielonymi dwupolowo szczeblinami. Od wewnątrz z trójpółowymi składanymi szpaletami.
Parapet, okapniki	Brak okapników, parapet blaszany
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, okucia łączące, zakrętki i gałeczki, mosiężne klamki,
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i krosna w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym, okucia skorodowane. Od wewnątrz – ramiaki i krosna pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zakrętki. Stalowe elementy okuć skorodowane i zamalowane.

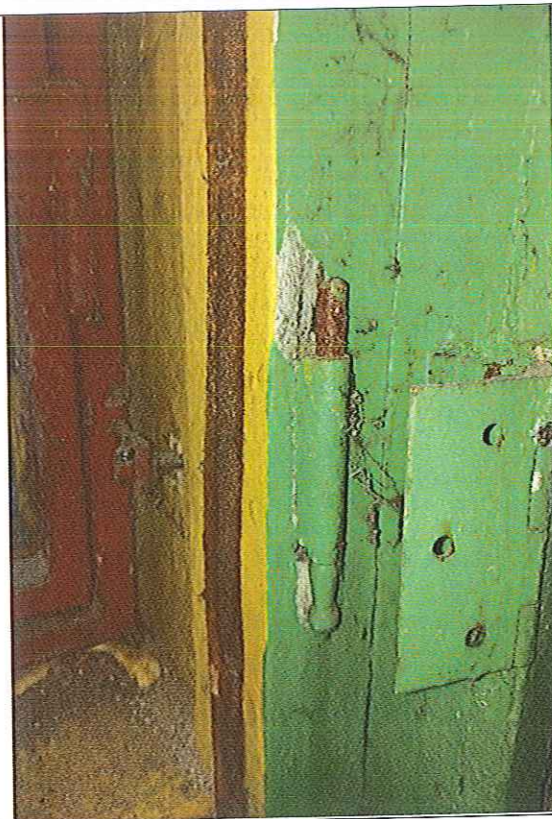
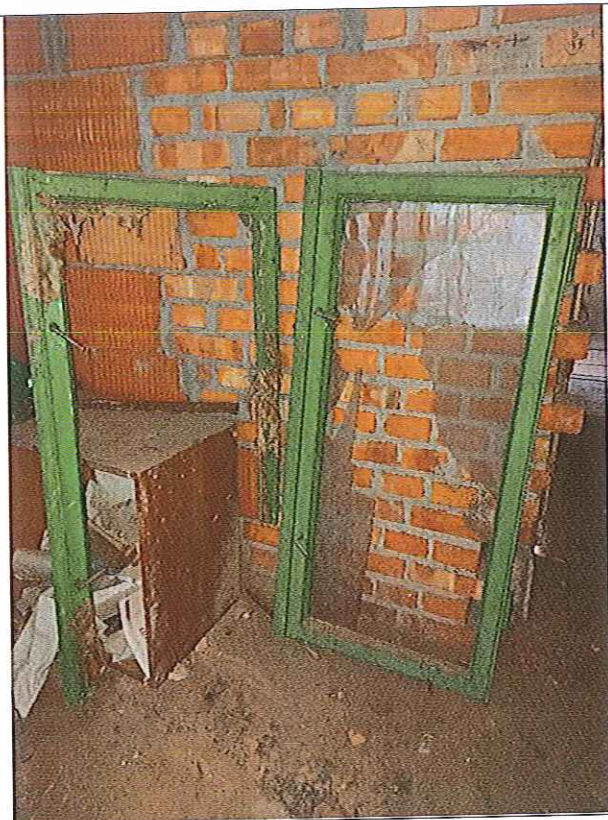
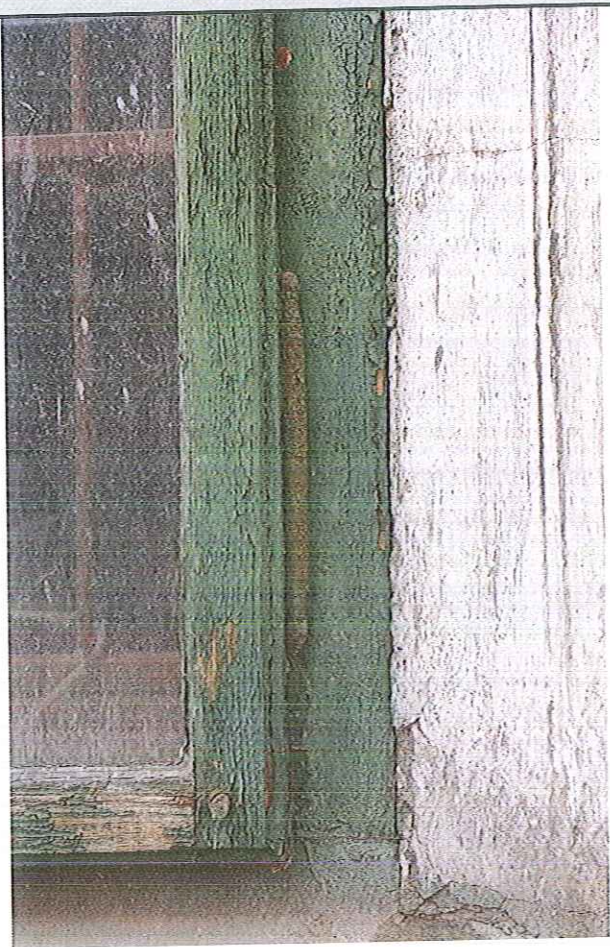
Wnioski: Ze względu na zaawansowane zniszczenia spowodowane w głównej mierze czynnikami atmosferycznymi – wnioskuje się o odtworzenie krosien i skrzydeł zewnętrznych okna w oparciu o dokumentację projektową (rys. 3, 4, 4a), zachowanie i odrestaurowanie skrzydła i krosna wewnętrznego oraz okiennic wewnętrznych, które będą spełniały także funkcję antywłamaniową. Skrzydła zewnętrzne pogrubić i zainstalować szybę o podwyższonej odporności na włamanie (P4). Historyczne okucia: klamki, zasuwki, zasuwnice, zakrętki, narożniki, odbojniki i zawiasy odrestaurować, dla wymienianych okien zewnętrznych – przełożyć, a brakujące okucia uzupełnić replikami. Należy zlikwidować współczesne okiennice zewnętrzne. Proponuje się wbudować zewnętrzne parapety z blachy tytanowo – cynkowej, w celu zabezpieczenia tynków.

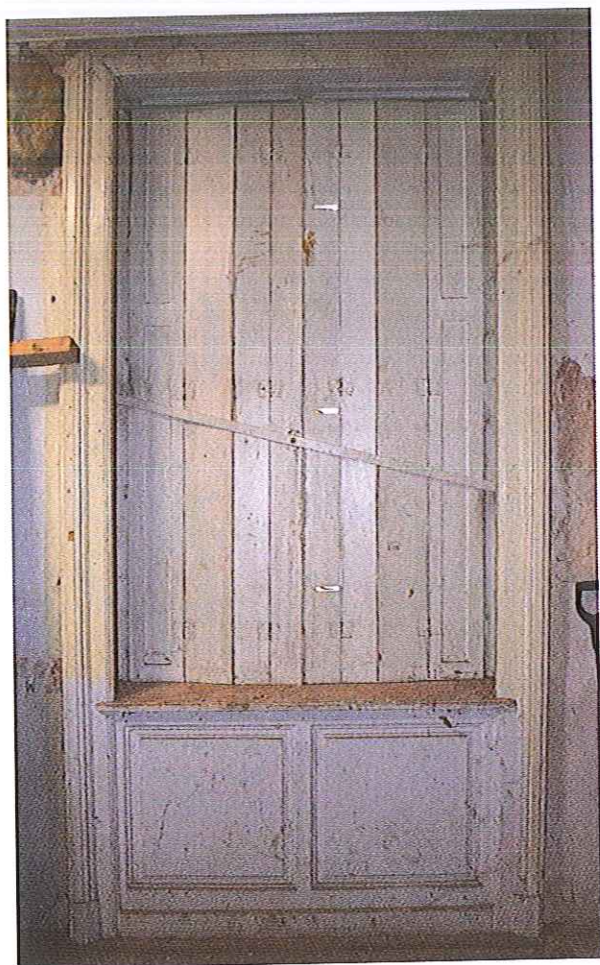
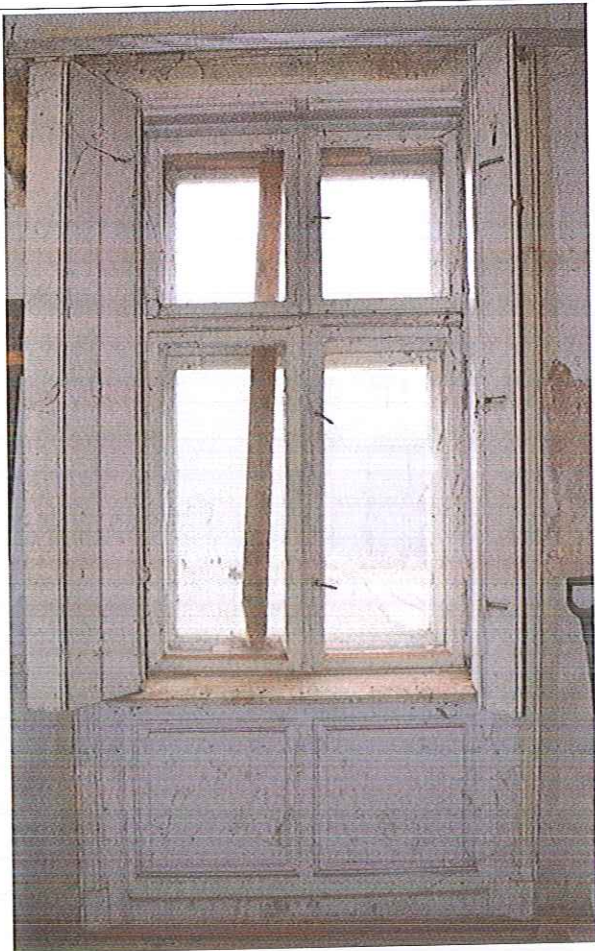

Funkcja	Okna parterowej części elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie LU.1.1
Opis	Okna dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, półskrzynkowe, skrzydła zewnętrzne rozwierane na zewnątrz.
Parapet, okapniki	Brak okapników, parapety blaszane, malowane.
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i mosiężne klameczki.
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – dolne skrzydła zdemonstrowane, w stanie niekompletnym, ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zawiasy, zachowane mosiężne klamki – niekompletnie. W ościeżach okna wnęki wykonane w tynku dla niezachowanych obecnie szpalet dolnych skrzydeł.
Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję zewnętrznych skrzydeł, z szybą P4, rekonstrukcję skrzydeł wewnętrznych (zachowanych, ale w fatalnym stanie) oraz rekonstrukcję niezachowanych okiennic wewnętrznych – wg dokumentacji projektowej (rys. 6, 6a, 6b, 6c). Okucia odrestaurować i przełożyć, braki zastąpić replikami istniejących. Wnioskuje się zamontować parapet zewnętrzny z blachy tytanowo – cynkowej. Ze względów estetycznych proponuje się zlikwidować kraty.	

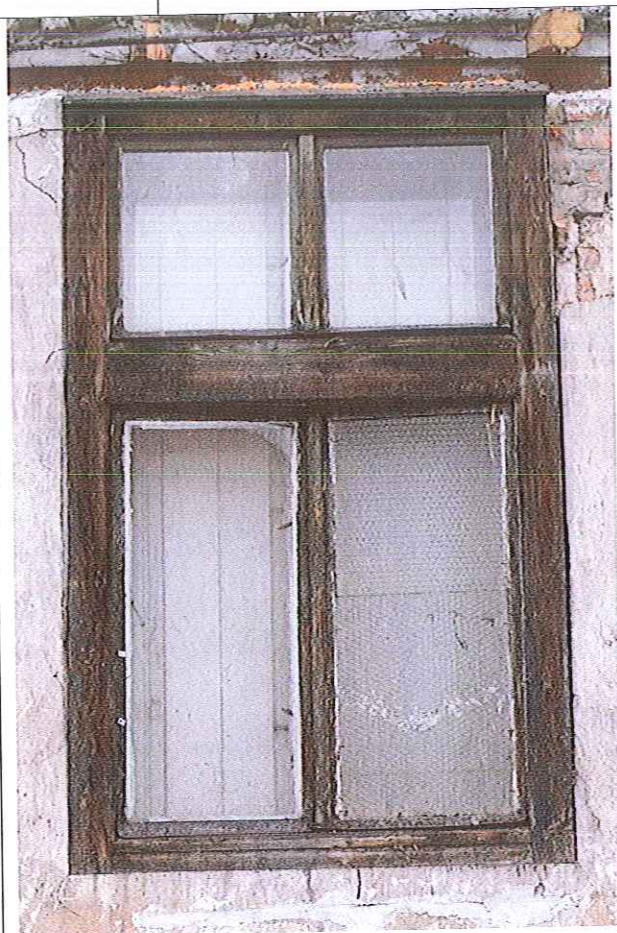
Oznaczenie

okno nr 2 (I03), detale

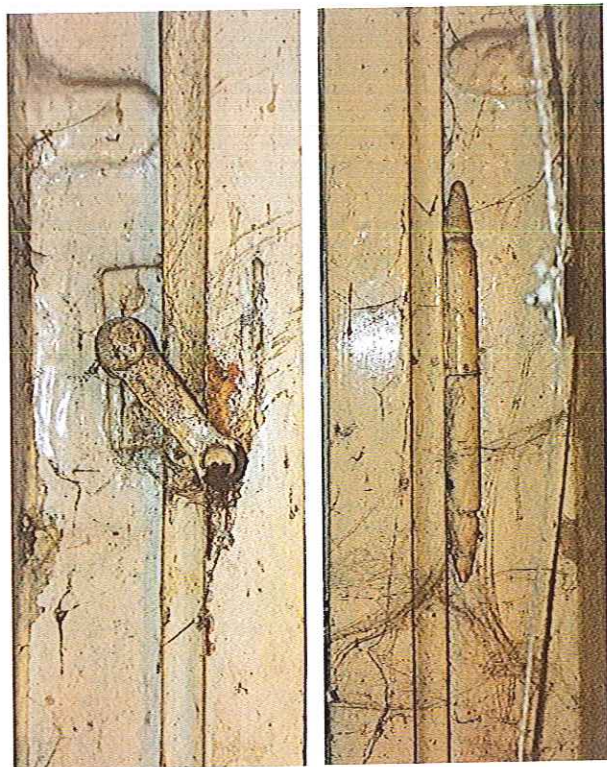

Oznaczenie	okno nr 3 (I 05)
Funkcja	Okno w elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.1
Opis	Okno krosnowe, zdwojone, czterokwaterowe, dwupoziomowe, czteropolowe, ze ślemieniem na wysokości 2/3. Od wewnątrz z trójpłowymi składanymi szpaletami i profilowanym obramieniem sięgającym poziomu parkietu oraz profilowanym, płycinowym, dwupolowym wypełnieniem partii podparapetowej.
Parapet, okapniki	Brak parapetu, okapniki metalowe
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, historyczne mosiężne klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i krosna w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki i krosna pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne okucia.

Wnioski: Stolarka przewidziana do częściowej wymiany – ze względu na fakt, że zewnętrzne skrzydła i krosno są wtórnie zamontowane i w bardzo złym stanie – pierwotnie skrzydła otwierały się na zewnątrz. Proponuje się zrekonstruować zewnętrzne skrzydła w oparciu o dokumentację projektową (rys.7, 7a, 7b, 7c), z przełożeniem i restauracją okuć, z szybą P4. Okno wewnętrzne z okiennicami i cokołem należy poddać pełnej konserwacji. Historyczne okucia odrestaurować. Wewnętrzne okiennice mają spełniać dodatkową funkcję antywłamaniową. Proponuje się wykonać parapet zewnętrzny z blachy tytanowo- cynkowej.

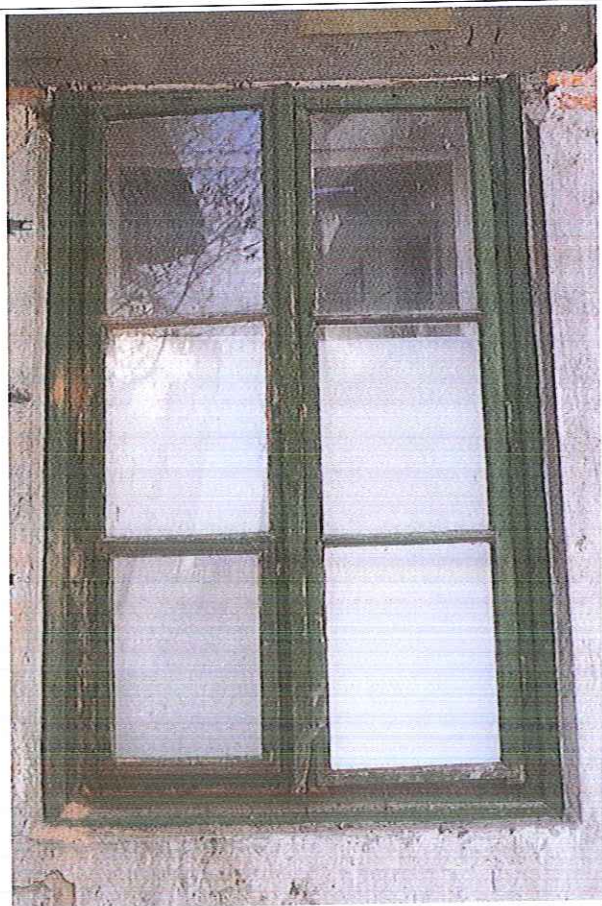
Oznaczenie	okno nr 4 (1010)
Funkcja	Okno we wnęce wejściowej na elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 2.6.
Opis	Okno jednopoziomowe, jednodelne, krosnowe.
Parapet, okapniki	Brak parapetu i okapników
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i zawrotnice
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiak w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiak i krosno pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane skorodowane okucia.

Wnioski: Ze względu na plany budowy szybu windy – okno zdemontować, okucia odrestaurować i zachować w razie potrzeby uzupełnienia okuć w innych rekonstruowanych oknach.

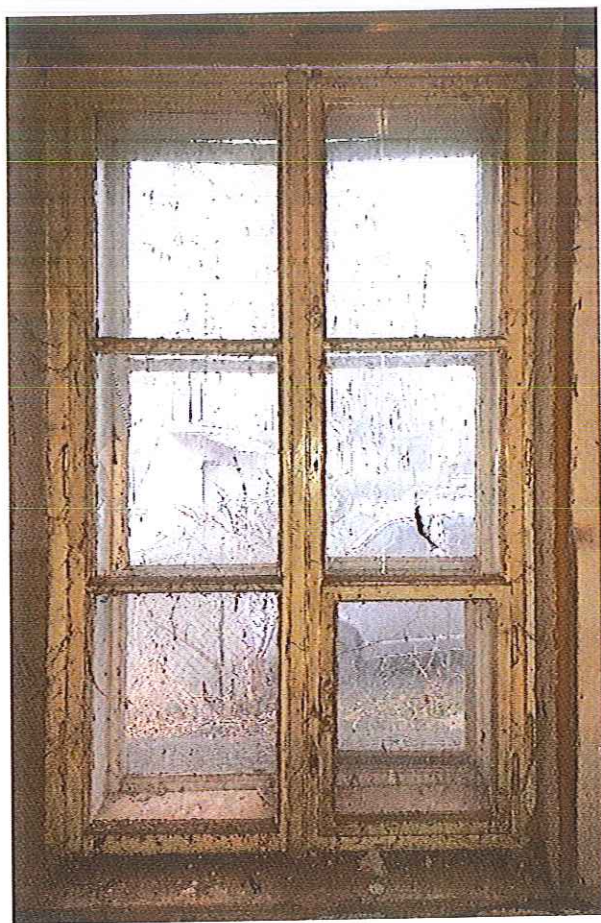

Oznaczenie	I O11 (-)
Funkcja	Okno we wnęce wejściowej na elewacji północnej.
Opis	Okno jednodelne, trójpoziomowe, krosnowe.
Parapet, okapniki	Brak parapetu i okapników
Okucia	Niewidoczne, brak dostępu od strony wnętrza
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiak w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym.

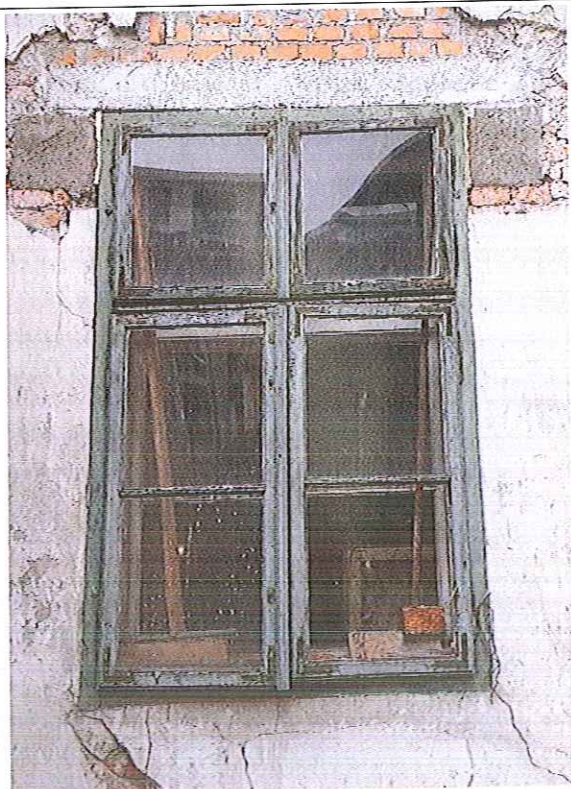
Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuję się o wykonanie rekonstrukcji okna w oparciu o dokumentację projektową (rys. 10a, 10b). Kraty proponuje się usunąć, w okno wstawić szybę P4, a parapet wykonać z blachy tytanowo – cynkowej.

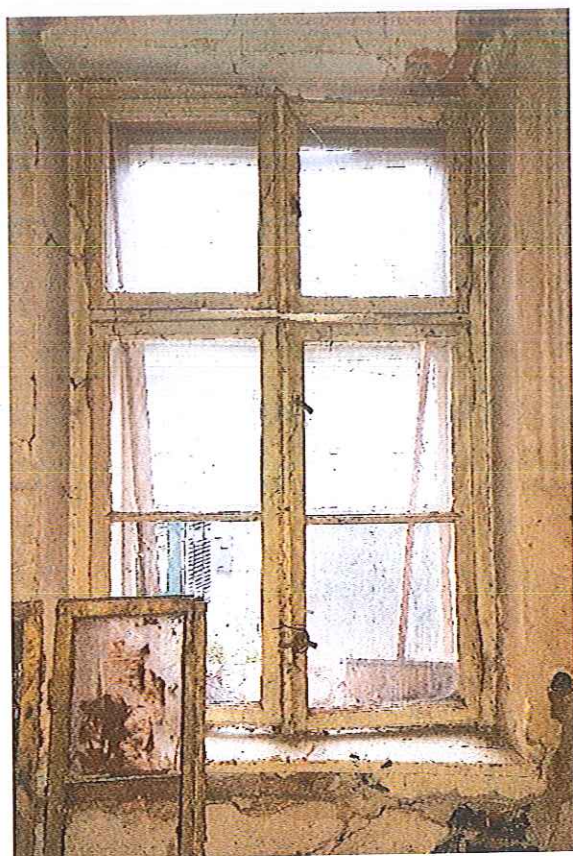
Oznaczenie	okno nr 5 (I 01)
Funkcja Opis	Okno dwukwaterowe, trójpzoziomowe, sześciopolewe, o podziałach uzyskanych za pomocą szczeblin, dodatkowo z wietrznikiem w dolnej kwaterze zewnętrznego lewego skrzydła i wewnętrznego prawego skrzydła. Okno półskrzynkowe.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Zawiasy czopowe z czopem półkoliście zakończonym, historyczne zakrętki i gałeczki w skrzydłach wewnętrznych
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zakrętki. Stalowe elementy okuć skorodowane i zamalowane.

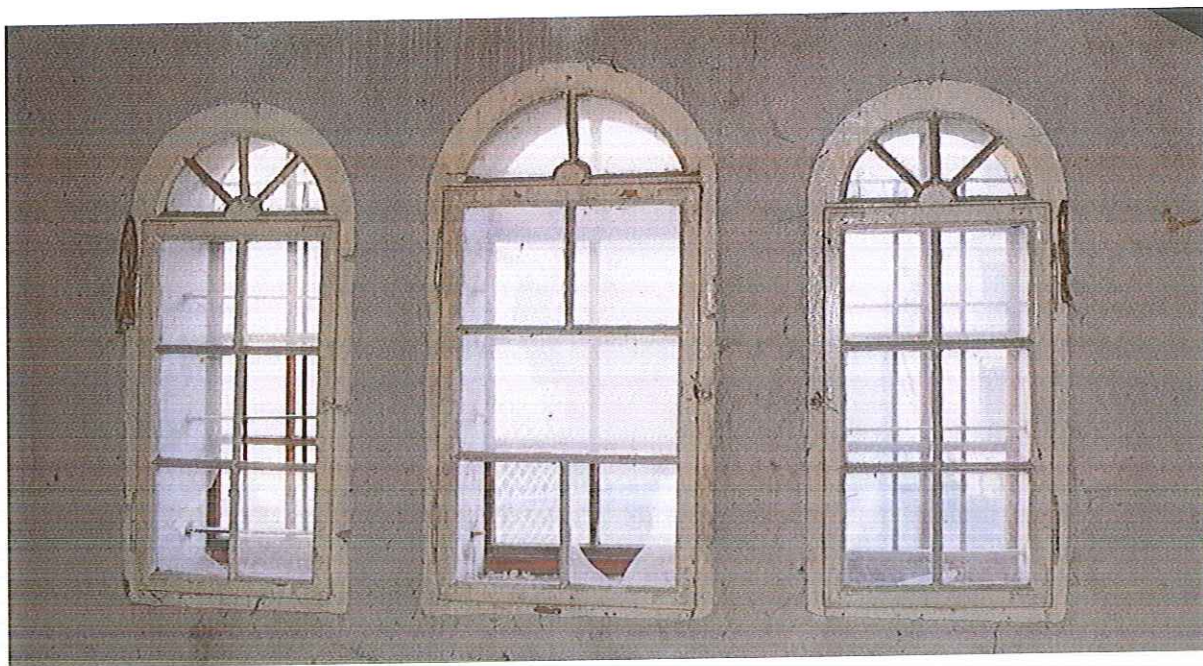
Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję okna zewnętrznego w oparciu o dokumentację projektową (rys. 11, 11a), z szybą P4. Parapet zewnętrzny wykonać z blachy tytanowo - cynkowej. Historyczne okucia odrestaurować, przełożyć i uzupełnić.

Oznaczenie	okno nr 6 (102)
Funkcja	Okno na elewacji wschodniej, doświetlające pomieszczenie 1.2.
Opis	Okno dwupoziomowe, czteroskrzydłowe, sześciopodziałowe, dzielone śłemeniem w 2/3 wysokości, podziały dolnych skrzydeł poziomymi szczeblinami. Okno krosnowe zdwojone.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe w skrzydłach wewnętrznych i zewnętrznych, w skrzydłach wewnętrznych współczesne klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz - ramiaki i krosna w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym, niezachowana geometria ramiaków, skrzydła niedomykające się. Od wewnątrz - ramiaki i krosna pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zawiasy, niezachowana geometria i system zamykający.

Wnioski: Ze względu na wymogi przeciwpożarowe – proponuje się w mur ościeża wbudować szybę zespoloną o funkcji przeciwpożarowej i przeciwwłamaniowej, a okno zachować i poddać pełnej konserwacji – z wymianą najbardziej zniszczonych fragmentów. Prace prowadzić w oparciu o dokumentację projektową (rys. 12, 12a). Historyczne okucia odrestaurować i uzupełnić.

Funkcja	Okna w elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 1.8
Opis	Układ trzech zestawów stolarki, jednoskrzydłowych, z półkolistymi nieuchylnymi nadświetlami. Skrzydła zewnętrzne wtórne z podziałami dolnych kwater sześciopółowymi, z nadświetlami półkolistymi dzielonymi dwupółowo. Skrzydła wewnętrzne historyczne – skrajne dzielone sześciopółowo szczeblinami, z nadświetlami nieuchylnymi, dzielonymi koncentrycznie czteropółowo, stolarka środkowa – skrzydło trójpoziomowe, górny i dolny poziom dzielony pionowo na dwie części szczeblinami, część środkowa bez podziału, nadświetle nieuchylnie dwupółowe, dzielone pionową szczebliną.
Parapet, okapniki	Nie występują
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, okucia łączące, zakrętki, występujące w części wewnętrznej
Stan zachowania	Od zewnątrz – elementy wtórne w złym stanie, od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane skorodowane okucia, kity szklarskie w fatalnym stanie
Wnioski: skrzydła wewnętrzne przewidziane do pełnej konserwacji z zachowaniem i konserwacją okuć i oszklenia. Elementy zewnętrzne wnioskuję się wymienić na nowe, zrekonstruowane na podstawie dokumentacji projektowej (rys. 14, 14a 14b). Ze względu na wymogi przeciwpożarowe proponuje się w mur ościeża wbudować szybę zespoloną o funkcji przeciwpożarowej i przeciwwłamaniowej.	

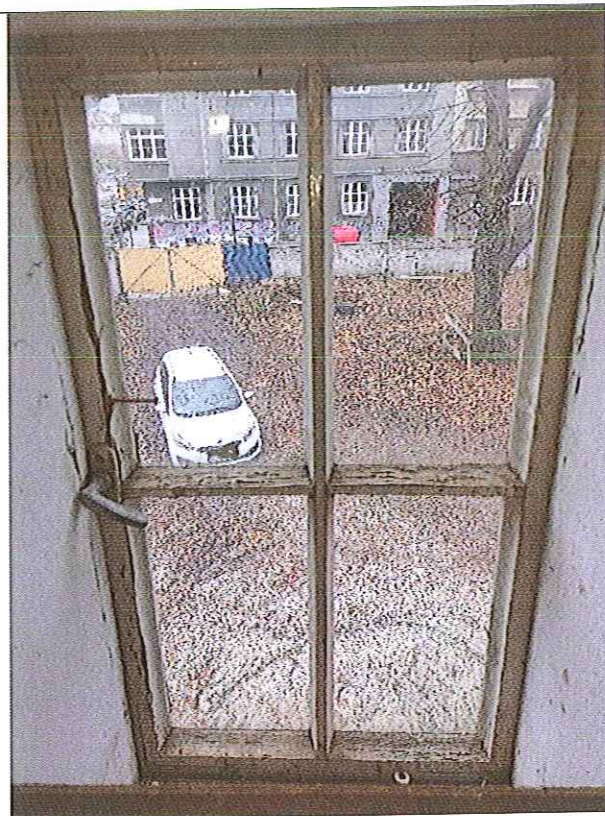
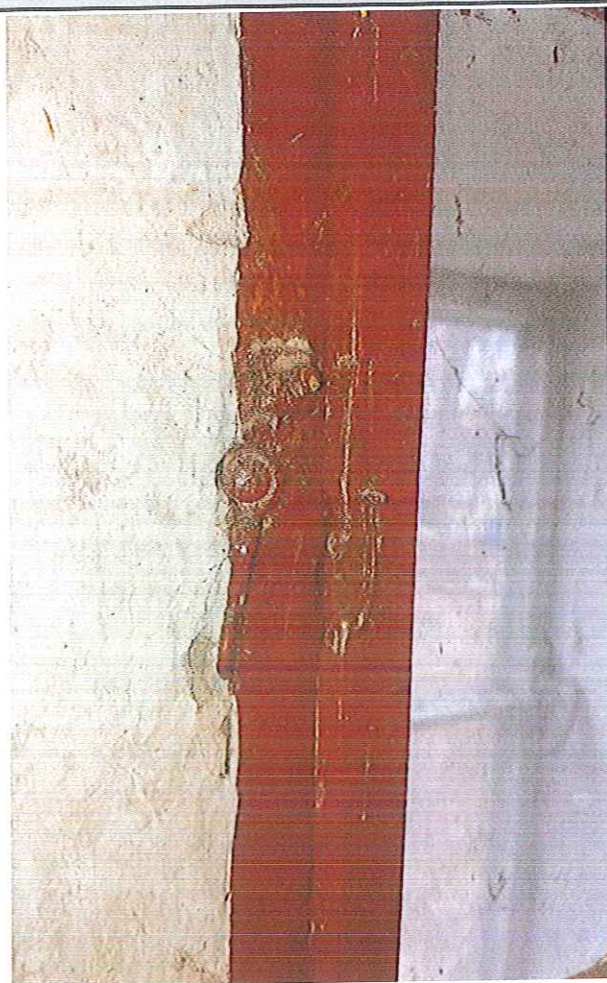

Funkcja	Okna poddasza na elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie 2.11.
Opis	Układ trzech jednoskrzydłowych okien, skrajne kwatery dwupoziomowe, czteropolowe, skrzydło środkowe trójpoziomowe, sześciopanelowe. Skrzydła wewnętrzne – skrajne dwupoziomowe dwupolowe, środkowe – trójpoziomowe, trójpanelowe. Okna krosnowe zdwojone
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i zakrętki w skrzydłach wewnętrznych, w skrzydłach zewnętrznych – wtórnych - współczesne klamki.
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i krosna w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki i krosna pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane historyczne zakrętki. Okna wewnętrzne są jednymi z najstarszych zachowanych elementów stolarki w budynku.

Wnioski: Skrzydła i krosna wewnętrzne poddać konserwacji zachowawczej, chronić oryginalne oszklenie, historyczne okucia odrestaurować. Skrzydła i krosna zewnętrzne – wtórne – wykonać wg dokumentacji projektowej (rys. 16, 16a, 16b).

Oznaczenie

okno nr 8 (108), detal

Oznaczenie	okno nr 9 (I 03/ 2.10 S)
Funkcja	Okno na elewacji południowej, doświetlające pomieszczenie 2.10.
Opis	Okno dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, ze ślaniem w 2/3 wysokości, skrzynkowe, pierwotnie skrzydła zewnętrzne rozwierane na zewnątrz - okno ościeżnicowe.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, mosiężne szyldy i klamki („biskoptowe”)
Stan zachowania	Od zewnątrz - ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Od wewnątrz - ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, zamalowane i skorodowane okucia.

Wnioski: Wnioskuję się o rekonstrukcję zewnętrznych elementów okna w oparciu o dokumentację projektową (rys. 17, 18, 18a, 18b), z przywróceniem pierwotnego kierunku otwierania, z przełożeniem historycznych okuć i z nowym oszkleniem P4. Wewnętrzne skrzydła, ościeżnice i krosno przeznaczone do pełnej konserwacji z zachowaniem i konserwacją historycznych okuć.

Oznaczenie	I O3/ 2.10 W (okno nr 10)
Funkcja	Okno na elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.10.
Opis	Okno dwupoziomowe, czteropolowe, czteroskrzydłowe, ze ślaniem w 2/3 wysokości, skrzynkowe, skrzydła zewnętrzne rozwierane na zewnątrz.
Parapet, okapniki	Brak okapników i parapetów
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, mosiężne szyldy i klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Geometria niezachowana. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczne spękania drewna, skrzydła nie domykają się, zamalowane i skorodowane okucia.

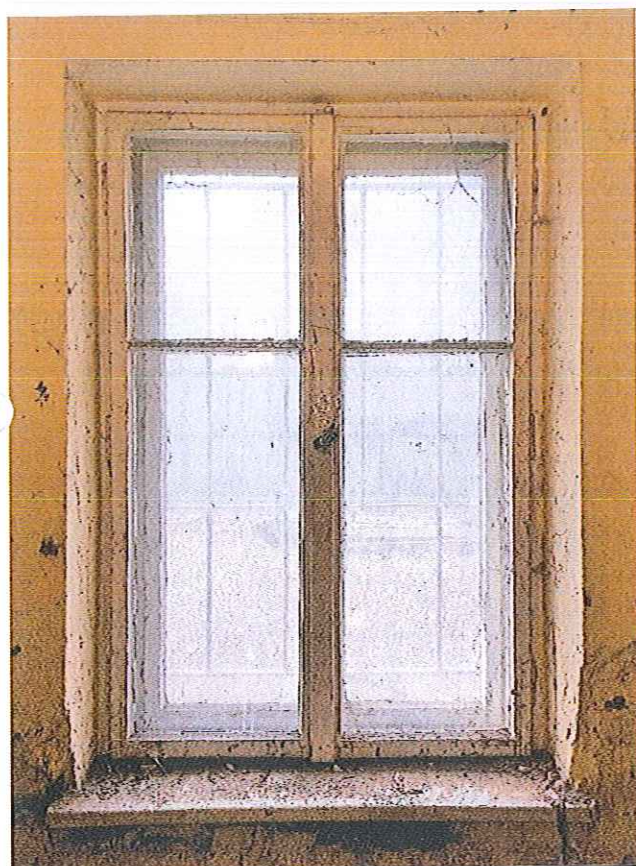
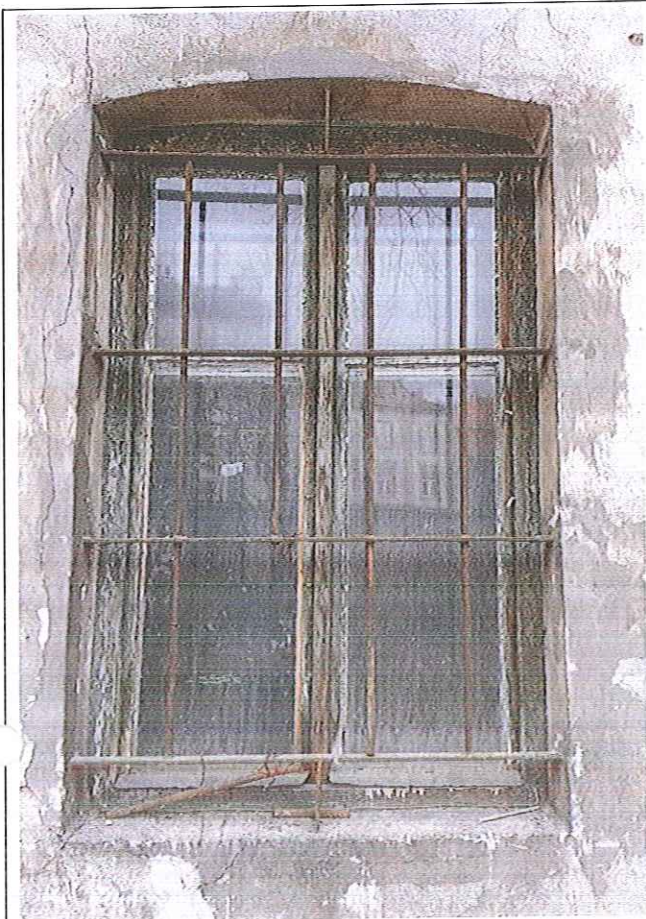
Wnioski: Wnioskuje się o rekonstrukcję zewnętrznych elementów okna w oparciu o dokumentację projektową (rys. 17, 18, 18a, 18b), z przywróceniem pierwotnego kierunku otwierania, z przełożeniem historycznych okuć i z nowym oszkleniem P4. Wewnętrzne skrzydła, ościeżnice i krosno przeznaczone do pełnej konserwacji z zachowaniem i konserwacją historycznych okuć.

Oznaczenie	I 06 (okno nr 11)
Funkcja	Okno na elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 2.3.
Opis	Okno o konstrukcji skrzynkowej, jednokrosnowej, od strony wewnętrznej – dwupoziomowe, czteroskrzydłowe, czteropolowe, ze śłemeniem na wysokości 3/5, Od strony zewnętrznej – z nadśłemeniem zamkniętym półkoliście, dzielonym koncentrycznie 10-ciopolowo, o dolnych skrzydłach sześciopolowych dzielonych szczelinami
Parapet, okapniki	niewidoczne
Okucia	zawiasy czopowe z czopek półkoliście zakończonym, mosiężne szyldy i klamki, niekompletne
Stan zachowania	Od zewnątrz – ramiaki i ościeżnice w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Od wewnątrz – ramiaki i ościeżnice pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczne spękania drewna, zamalowane i skorodowane okucia.

Wnioski: Ze względu na zniszczenia wnioskuje się o rekonstrukcję zewnętrznych elementów okna w oparciu o dokumentację projektową (rys. 20, 20a), historyczne okucia wymontować i odrestaurować, następnie przełożyć do odtworzonych skrzydeł. Ościeżnicę zachować i poddać pełnej konserwacji. Odtworzyć brakujące okucia na podstawie zachowanych elementów. Zamontować parapet zewnętrzny z blachy tytanowo – cynkowej.

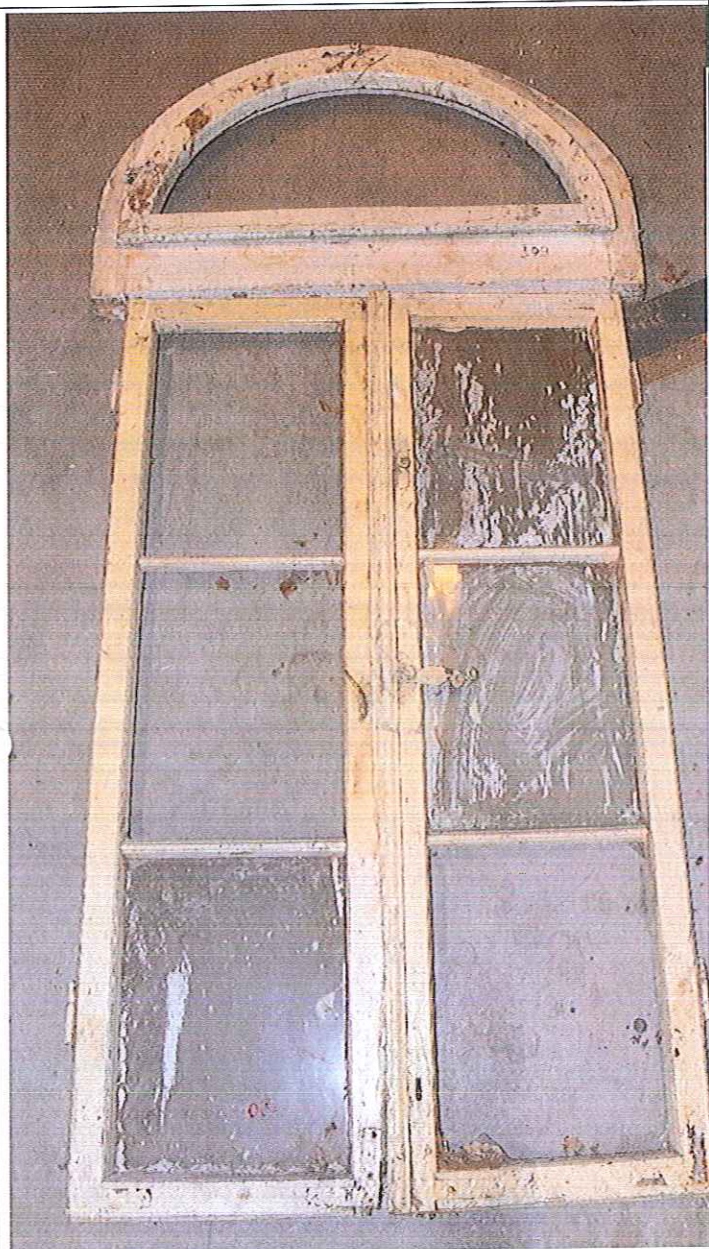
Oznaczenie	I O12 (-)
Funkcja	Okno w elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.3.
Opis	Okno dwudzielne, dwupoziomowe, czteropodziałowe, dzielone w 2/3 wysokości szczeblinami.
Parapet, okapniki	Brak parapetu, okapniki występują
Okucia	Zawiasy czopowe, okucia łączące, klamka współczesna na skrzydłach wewnętrznych
Stan zachowania	Od zewnątrz – ościeżnice i ramiaki w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie w stanie szczątkowym. Od wewnątrz – ramiaki pokryte grubą warstwą powłok malarskich, podobnie jak drewniany parapet, zamalowane skorodowane okucia, współczesna klamka.

Wnioski: Okno wtórne – proponuje się odtworzyć okno w oparciu o dokumentację projektową (rys. 48, 48a, 48b), okno ma nawiązywać do najstarszych zachowanych (zdemontowanych) okien z biforium. Odrestaurować i wykorzystać historyczne okucia, brakujące uzupełnić replikami. Zamontować parapet zewnętrzny z blachy tytanowo – cynkowej. Zewnętrzne szyby antywłamaniowe P4.

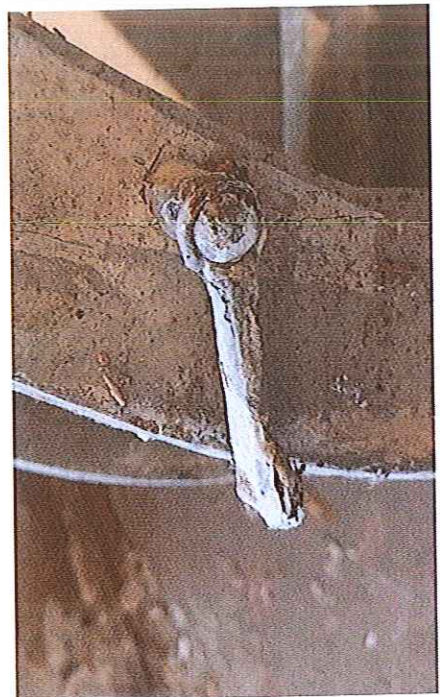
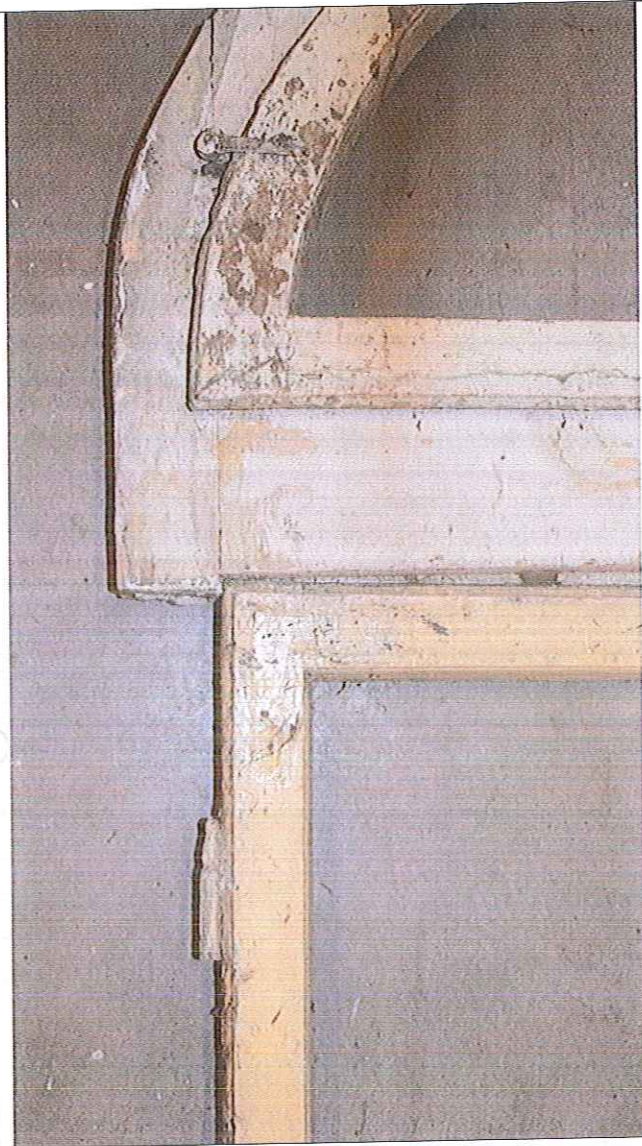
Oznaczenie	Biforium OW1
Funkcja	Okna na elewacji południowej doświetlające pomieszczenie 2.2
Opis	Stolarka współczesna z PVC, dwa okna dwuskrzydłowe, trójpoziomowe, sześciopolewe z półkolistym nadświetłem.
Parapet, okapniki	brak
Okucia	współczesne
Stan zachowania	Okna współczesne

Wnioski: Współczesną ahistoryczną stolarkę należy usunąć.

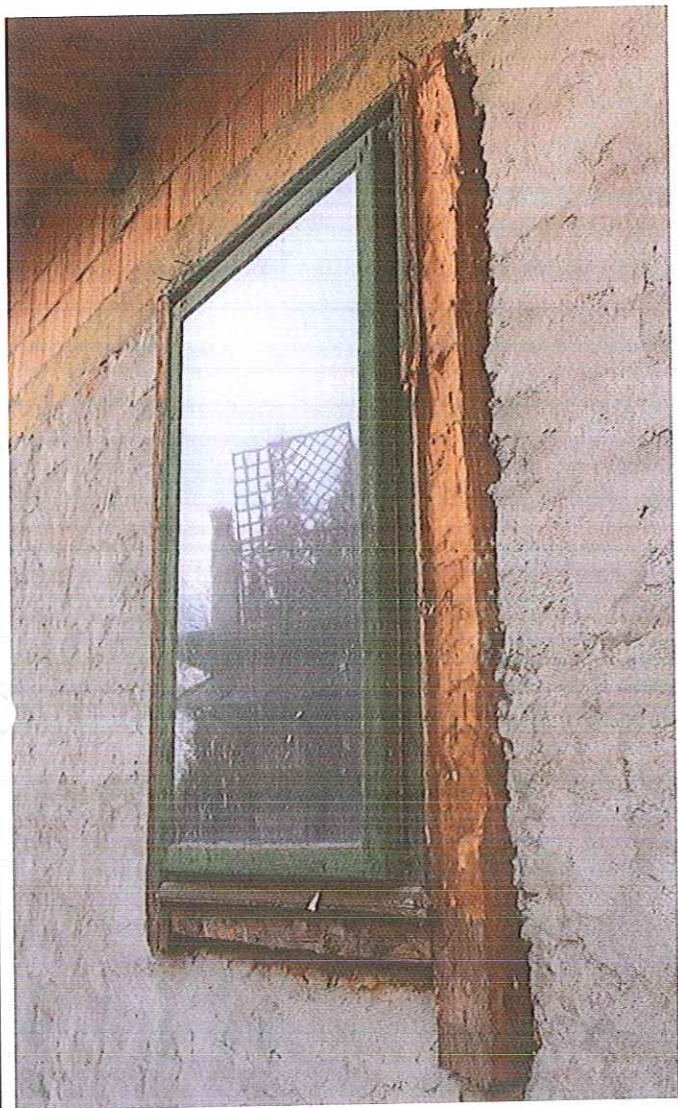

Oznaczenie	Biforium, OW 1
Funkcja	Okna zachowane na terenie budynku, zdemontowane, pierwotnie okna na elewacji południowej doświetlające pomieszczenie 2.2
Opis	Okna krosnowe, zdwojone, dwuskrzydłowe, trójpoziomowe, sześciopółkowe, z półkolistym nadświetłem dzielonym promieniście ozdobnymi szczelinami – wg zdjęć archiwalnych
Parapet, okapniki	brak
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe, okucia łączące, zakrętki, klamki
Stan zachowania	Stan zachowania bardzo zły, drewno spalone, miejscami zainfekowane, okucia stalowe zardzewiałe, mosiężne – wielokrotnie przemalowane.

Wnioski: Odtworzyć całą stolarkę wg dokumentacji projektowej (rys. 51 a, 51b, 51c), funkcję antywłamaniową zapewnić poprzez odpowiednie oszklenie i zabezpieczenia w skrzydłach wewnętrznych, skrzydła zewnętrzne mają być replikami oryginalnych zachowanych skrzydeł.

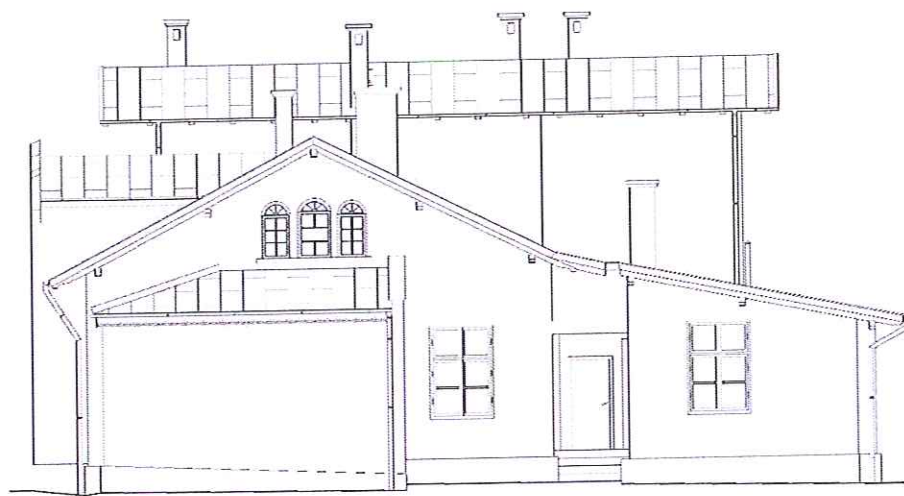

Elementy oryginalnej stolarki biforium, detal.

Oznaczenie	Okno OW2
Funkcja	Okno na elewacji wschodniej, doświetlające pomieszczenie 1.1.
Opis	Okno krosnowe, pojedyncze, jednoskrzydłowe, współczesne
Parapet, okapniki	Brak
Okucia	współczesne
Stan zachowania	Okno współczesne, w stanie złym

Wnioski: Okno współczesne, proponuje się wykonać nową stolarkę jako odwzorowanie okna nr 6 (102) z relokacją, zapewniającą symetrię położenia względem drzwi (ID6). Okucia wykonać jako repliki okuć z okna nr 6. Funkcję przeciwpożarową ma zapewnić szyba zespolona o odpowiednich właściwościach wbudowana w mur ościeża. Prace prowadzić wg dokumentacji projektowej (rys. 52).

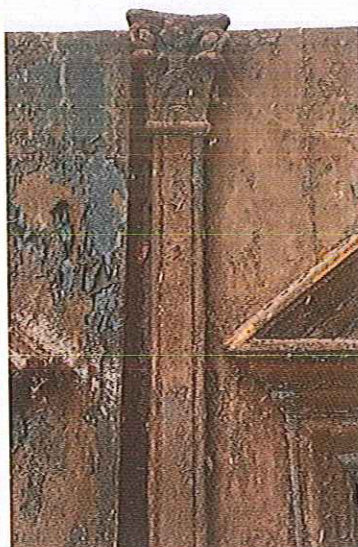

Funkcja	Okno na elewacji północnej, doświetlające pomieszczenie 1.1
Parapet, okapniki	Parapet betonowy, okapników brak
Okucia	Współczesne
Stan zachowania	Okno współczesne

Wnioski: Proponuje się likwidację okna. Jako informację o istnieniu w tym miejscu okna, proponuje się wykonanie wnęki o wymiarach 133 x 317 cm po obrysie zewnętrznej krawędzi krosna.

Oznaczenie	ID1 (drzwi nr 16)
Funkcja	Drzwi – wrota wejściowe z elewacji północnej, zdemontowane bez ościeżnicy
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych drzwi wejściowych w konstrukcji płycinowej, sześciopolowej, o górnych polach przeszklonych, otwieranych, zwieńczonych profilowanym tympanonem oraz z kratą wykonaną z profili fabrycznych o symetrycznej dekoracji geometrycznej, stylizowaną na wici roślinne, o dolnych polach skrzydeł wypełnionych pseudoboniami diamentowymi o obrysie kwadratu (niżej) i prostokąta (wyżej). Stolarka pierwotnie osadzona w ościeżnicy z zachowanymi zawiasami czopowymi. Listwa przemykowa zdobiona w górnej części motywem głowicy kolumny kompozytowej.
Okucia	Historyczne zawiasy i okucia zamykające, niezachowana klamka mosiężna z szyldem
Stan zachowania	Ogólny stan jest bardzo zły. Strona zewnętrzna – z wieloma łuszczącymi się i odchodzącymi płatami nawarstwieniami malarskimi, dolne partie w stanie gorszym, warstwy malarskie niezachowane, drewno spękanе, zainfekowane mikroorganizmami, w dolnych płycinach brakujące partie dekoracji snycerskiej. Strona wewnętrzna pokryta bardzo grubą warstwą różnyk powłok malarskich, zniekształcenie form i krawędzi, spękania drewna i warstw malarskich.

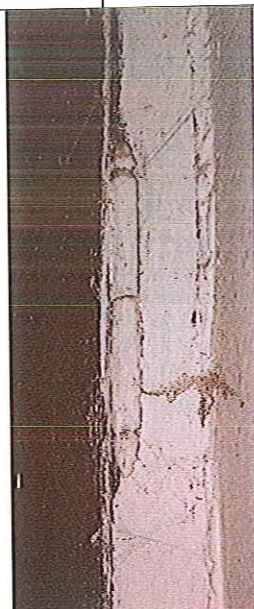
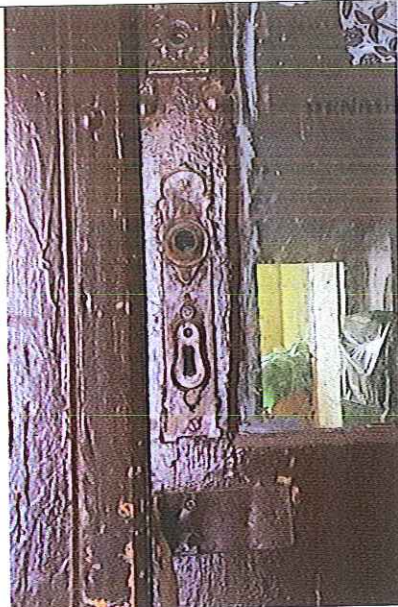
Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, wraz z rekonstrukcją brakujących form dekoracji i okuć w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 29, 30, 31, drzwi nr 16)

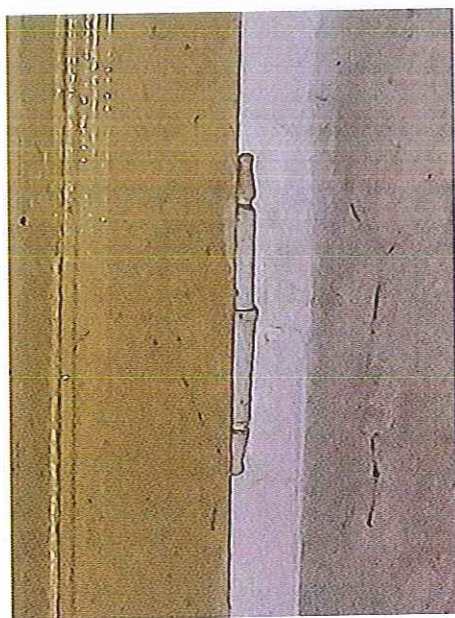
I D1 (drzwi nr 16) stan zachowania

Oznaczenie	I D2 (drzwi nr 15)
Funkcja	Drzwi łączące pomieszczenie WO.1 z WO.4
Opis	Stolarka drzwi płycinowych, dwuskrzydłowych, górne pola przeszklone, dzielone na dwie części szczelinami poziomymi. Nadświetle przeszklone, dwuskrzydłowe, z podziałem szczelinami w sposób zbieżny z podziałami werandy.
Okucia	Historyczne zawiasy, ozdobny sztyld klamki
Stan zachowania	Z obu stron stolarka pokryta grubą warstwą przemalowań, zamalowane wtórnie przeszklenie jednego skrzydła nadświetla, drugie skrzydło niezachowane, niezachowana klamka, ościeżnica w złym stanie.

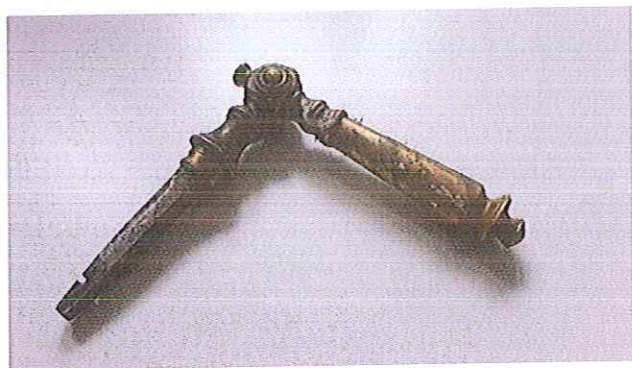

Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, wraz z rekonstrukcją brakującego skrzydła w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 27, 28, drzwi nr 15). W zależności od rozwiązania projektowego dopuszcza się możliwość relokacji w tej samej osi.

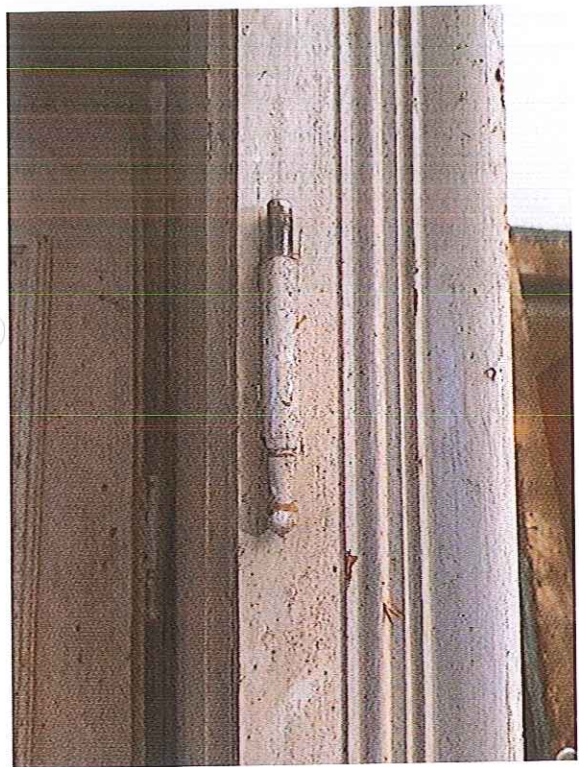
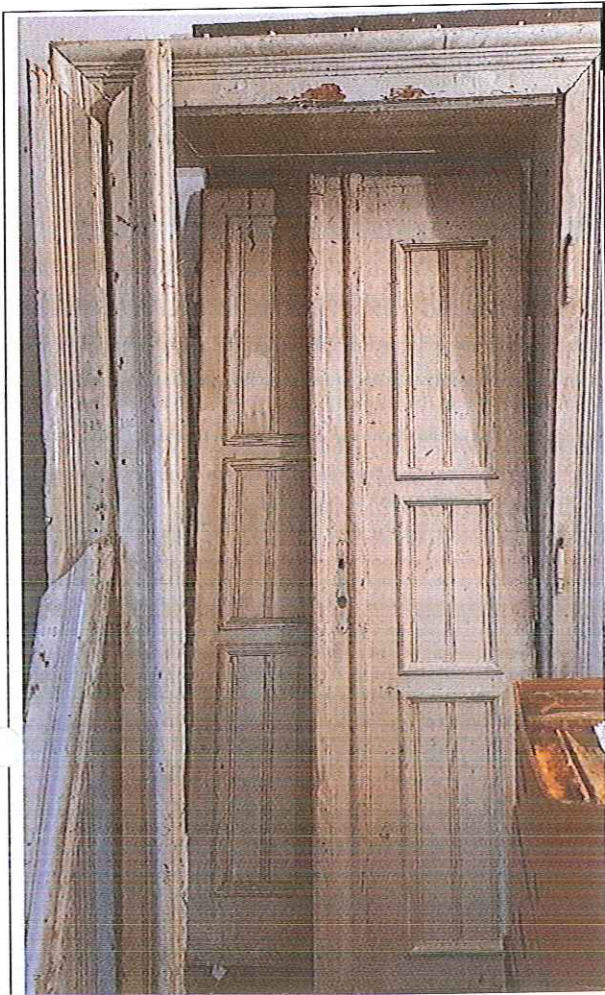
Oznaczenie	ID3 (drzwi nr 14)
Funkcja	Drzwi łączące pomieszczenie 2.1 z hallem (W04)
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych drzwi ramowo – płycinowych, trójpłycinowych, o zróżnicowanej wielkości płycin, z listwą przymykową.
Okucia	Historyczne zawiasy i okucia zamykające, mosiężne szyldy, brak klamki od strony wewnętrznej.
Stan zachowania	Ogólny stan jest dość dobry, stolarka pokryta grubą warstwą powłok malarskich, a od strony zewnętrznej – hallu – wtórnie obita warstwą wyciszającą i ociepleniem.

Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, usunięcie wtórnej warstwy obicia, rekonstrukcję okuć w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 25,26, drzwi nr 14)

Oznaczenie	ID4 (-)
Funkcja	Drzwi łączące pomieszczenie 2.1 z hallem (W04)
Opis	Stolarka drzwi jednoskrzydłowych, czteropłycinowych, z profilowanym obramieniem ościeżnicy
Okucia	Historyczne zawiasy i szyldy klamek, historyczna mosiężna klamka (zabezpieczona)
Stan zachowania	Ogólny stan jest dość dobry, stolarka oczyszczona a powłok malarskich i pokryta warstwą lakieru bezbarwnego, podobnie ościeżnica, widoczne drobne uszkodzenia mechaniczne drewna nie wpływające na jego wytrzymałość.

Wnioski: Ze względu na fakt, że skrzydła drzwi są od nieokreślonego czasu zdemontowane, a wizualnie stan określa się jako dość dobry, należy wykonać próbę pasowania skrzydeł i podjąć decyzję o ich konserwacji lub wymianie. Ościeżnicę poddać pełnej konserwacji. Należy wykonać dokumentację pomiarowo - rysunkową. Ewentualną rekonstrukcję skrzydeł wykonać w oparciu o oryginał i wykonaną dokumentację rysunkowo - pomiarową. Wykonać rekonstrukcję brakującej klamki.

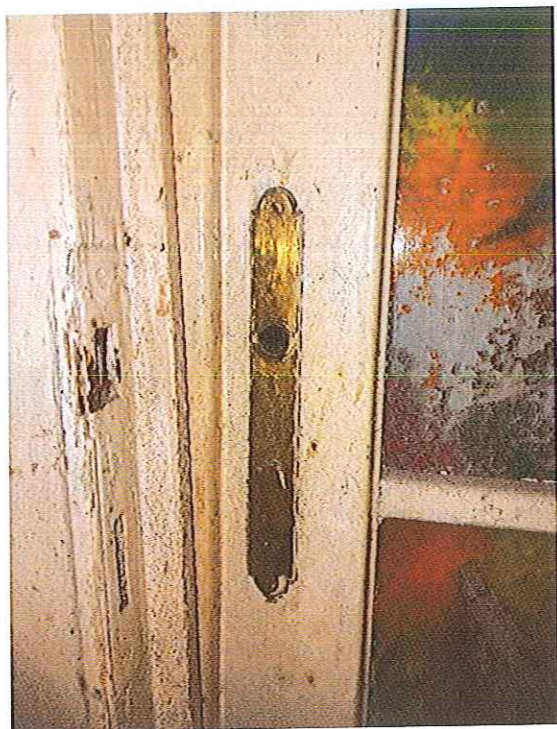
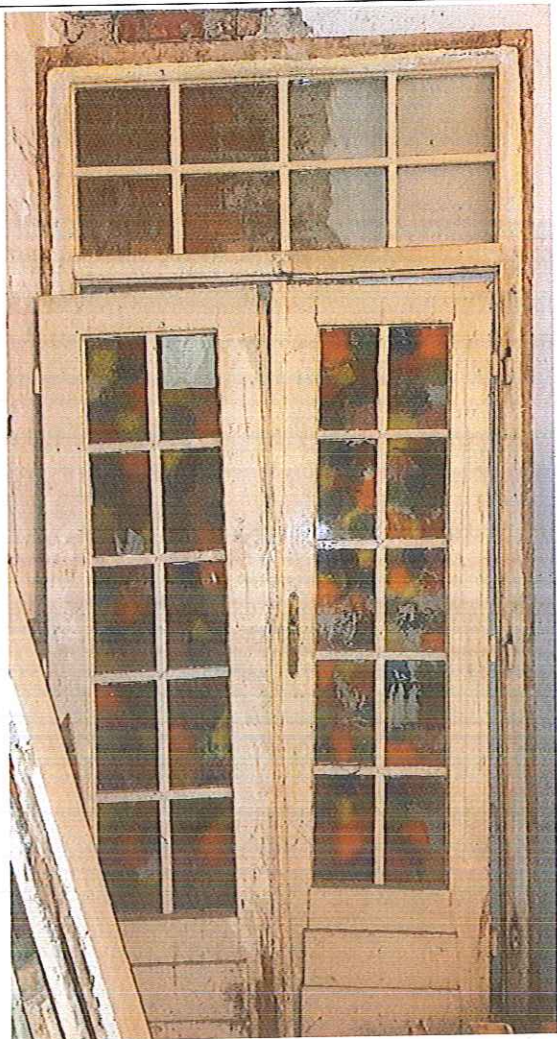
Oznaczenie	ID5 (drzwi nr 17)
Funkcja	Drzwi oznaczone na rzucie parteru między pomieszczeniem 1.6 a 1.2 (wg dokumentacji z 2014 r), obecnie zdemontowane wraz z ościeżnicą.
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych drzwi o konstrukcji płycinowej, trójpłowej wraz z trójpłową płycinową ościeżnicą z profilowanym obramieniem (o podziale pół nawiązującym do układu profili podziałów drewnianej boazerii).
Okucia	Historyczne zawiasy, niezachowana klamka mosiężna z szyldem
Stan zachowania	Ościeżnica w stanie umiarkowanie złym, choć nie widać większych uszkodzeń drewna, podobnie skrzydła – przemalowane, warstwy farby w wielu miejscach spękane, występują zniszczenia mechaniczne. Brak szyldu i mosiężnej klamki.

Wnioski: Wnioskuje się wykonać pełną konserwację elementów drewnianych i metalowych, wraz z rekonstrukcją brakujących okuć w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 32, 33, drzwi nr 17). Możliwe osadzenie stolarki w obrębie parteru – w zależności od rozwiązań projektowych.

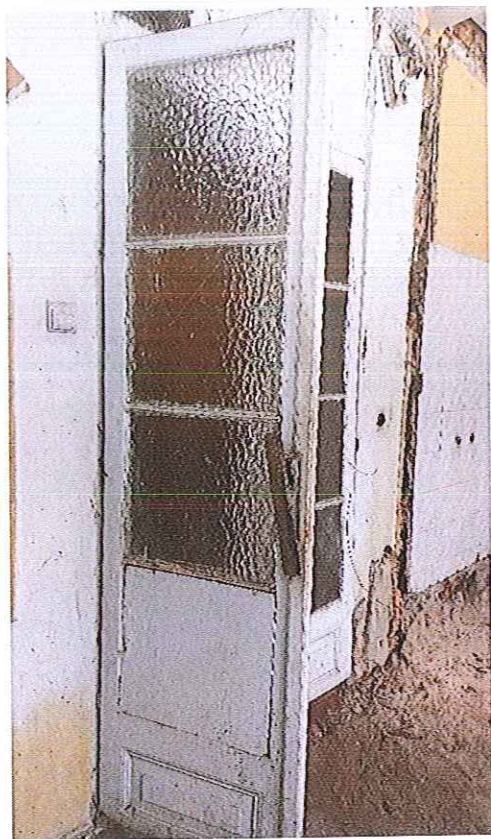
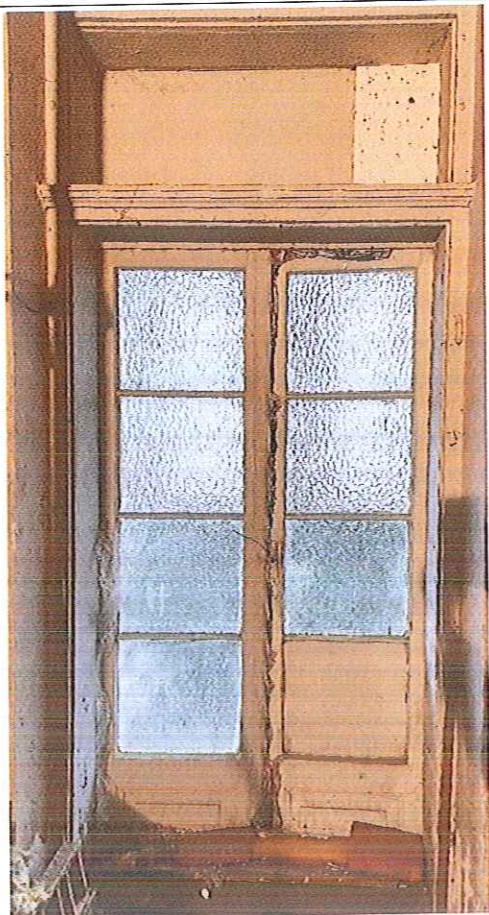
Oznaczenie	ID6 (-)
Funkcja	Drzwi – wrota wejściowe na elewacji wschodniej, zdemontowane wraz z ościeżnicą
Opis	Stolarka drzwi o konstrukcji płycinowej, dwuskrzydłowej, czteropolowej, o górnych polach przeszklonych. Nadświetle przeszklone, czteropolowe, dzielone pionowymi szczeblinami.
Okucia	Zawiasy czopowe z czopami zakończonymi półkoliście, mosiężne szyldy i klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się, pęknięcia drewna, ubytki mechaniczne. Od wewnątrz – skrzydła pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczną spękaną drewna, zamalowane i skorodowane okucia. W nadświetlu źle zachowane kity szklarskie. Ościeżnica w złym stanie technicznym.

Wnioski: Drzwi należy odtworzyć jako drzwi przeciwwłamaniowe i spełniające wymogi przepisów przeciwpożarowych wg dokumentacji rysunkowej (rys. 44, 44a, 44b, 44c). Oryginalne elementy drewniane powinny być poddane konserwacji i posłużyć do obudowy metalowej konstrukcji. Należy zachować historyczne okucia.

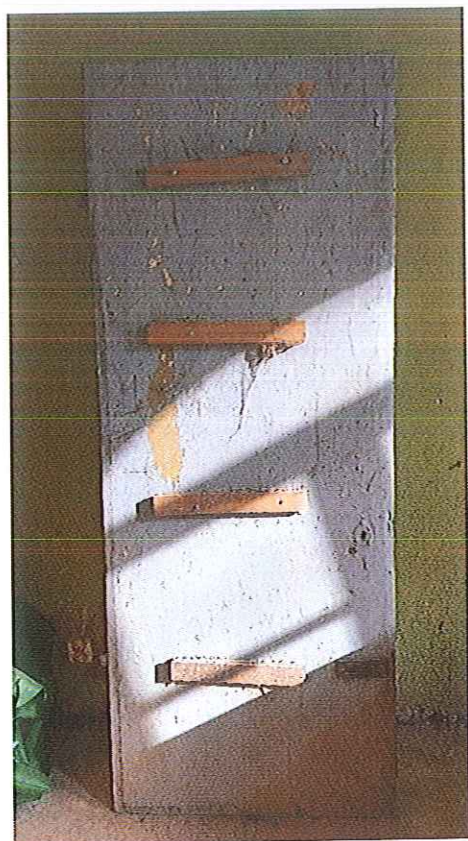
Oznaczenie	ID7 (drzwi nr 19)
Funkcja	Drzwi wraz z ościeżnicą w przejściu między pomieszczeniem 2.9 a 2.10, obecnie zdemonutowane wraz z ościeżnicą.
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych przeszklonych drzwi o konstrukcji płycinowej, 20-polowych, pola wydzielone szczelinami. Nadświetle przeszklone, ośmiopolowe, pola wydzielone szczelinami.
Okucia	Zawiasy czopowe z czopami zakończonymi półkoliście, mosiężne szyldy klamek
Stan zachowania	Ościeżnica w stanie umiarkowanie złym, drewno zniszczone mechanicznie, gruba warstwa powłok malarskich, podobnie skrzydła drzwiowe – przemalowane wieloma warstwami farb, zamalowane okucia, zamalowane wtórnie oszklenie. Brak klamek.

Wnioski: Wnioskuję się wykonać rekonstrukcję ościeżnicy, zakłada się konserwację skrzydeł i okuć, z dopuszczeniem ich wymiany na nowe, wykonane w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 36, 37, drzwi nr 19). Stolarka powinna być osadzona pomiędzy pomieszczeniem 2.9 a pomieszczeniem 2.10.

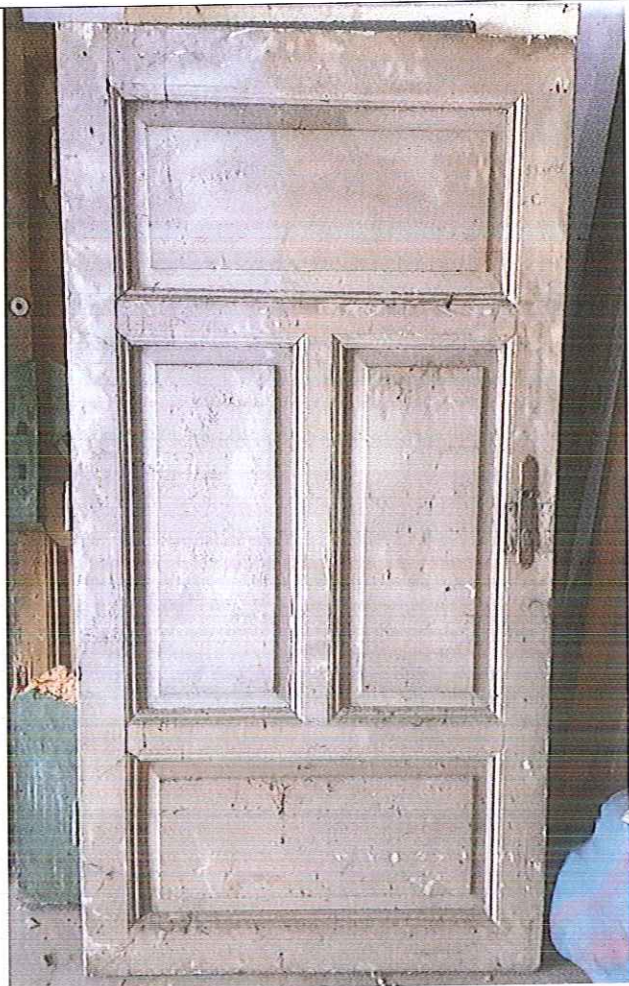
Oznaczenie	ID8 (drzwi nr 12)
Funkcja	Drzwi wraz z ościeżnicą w pomieszczeniu 2.1, wejście na werandę.
Opis	Stolarka dwuskrzydłowych przeszklonych drzwi o konstrukcji pływiniowej, ośmiopolowe, pola wydzielone szczeblinami, dolne pływiny wąskie, prostokątne. Nadświetle przeszklone, obecnie zasłonięte. Drzwi krosnowe, zdwojone.
Okucia	Na ościeżnicy od strony pomieszczenia 2.1 zachowały się zawiasy, świadczące o tym, że były to drzwi podwójne dwuskrzydłowe. Zawiasy czopowe mosiężny sztyld klamki.
Stan zachowania	Ościeżnica w stanie umiarkowanie złym, drewno zniszczone mechanicznie, gruba warstwa powłok malarskich, podobnie skrzydła drzwiowe – przemalowane wieloma warstwami farb, zamalowane okucia. Brak skrzydeł wewnętrznych.

Wnioski: Proponuje się wykonać konserwację zachowawczą skrzydeł zewnętrznych z przywróceniem pierwotnych właściwości użytkowych, wykonać konserwację ościeżnicy i okuć prace prowadzić w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 21,22, drzwi nr 12). Można rozważyć odtworzenie skrzydeł wewnętrznych.

Oznaczenie	ID9 (-)
Funkcja	Drzwi do schodów prowadzących do piwnicy
Opis	Stolarka drzwi pojedynczych, jednoskrzydłowych, deskowo – listwowych z historycznymi okuciami.
Okucia	Historyczne zawiasy pasowe.
Stan zachowania	Ogólny stan jest dość zły. Stolarka z jednej strony pokryta warstwą powłok malarskich, z drugiej strony – niezabezpieczona, widoczne otwory wylotowe po drewnojadach – głównie w poziomych listwach. Główne deski zabrudzone, ze względu na lokalizację i kontakt z zarodnikami grzybów – zapewne zainfekowane, ale bez widocznych oznak zawilgocenia. Ozdobne, historyczne zawiasy pasowe mocno skorodowane.

Wnioski: Wnioskuje się o zachowanie stolarki i wykonanie dokumentacji pomiarowo – rysunkowej. Ze względów projektowych – dopuszcza się wykonanie rekonstrukcji w oparciu o oryginał i wykonaną dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. 55, 55a), z zachowaniem i odrestaurowaniem okuć.

Oznaczenie	ID10 (-)
Funkcja	Drzwi zdemontowane, wymiarami odpowiadające przejściu pomiędzy spocznikiem poddasza a pomieszczeniem 2.10.
Opis	Stolarka drzwi jednoskrzydłowych, czteropłycinowych, z profilowanym obramieniem ościeżnicy (części ościeżnicy zdemontowane, niekompletne)
Okucia	Historyczne zawiasy czopowe i szyld klamki
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, niewielkie pęnięcia drewna, ślad po wcześniejszym okuciu zamykającym, zawiasy zamalowany grubą warstwą farby.

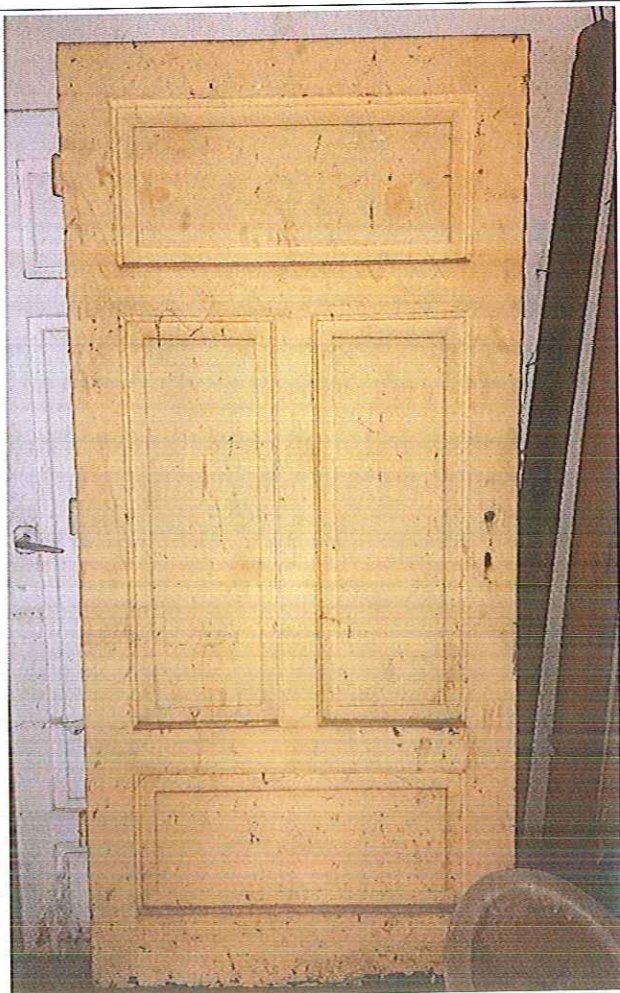
Wnioski: Wnioskuje się o wykonanie dokumentacji rysunkowo - pomiarowej oraz o zachowanie i poddanie konserwacji skrzydła i okuć, zrekonstruowanie ościeżnicy, stolarkę proponuje się wykorzystać zgodnie z projektem funkcjonalno - użytkowym.

Oznaczenie	I D11 (drzwi nr 13)
Funkcja	Drzwi zdemontowane, wymiarami odpowiadające przejściu pomiędzy spocznikiem poddasza a pomieszczeniem 2.10.
Opis	Stolarka drzwi jednoskrzydłowych, podwójnych (obecnie brakuje skrzydła wewnętrznego), o konstrukcji ramowo - płycinowej, z dekoracyjnym ukośnym układem deskowania
Okucia	Zawiasy czopowe o półkolistym zakończeniu
Stan zachowania	Ogólny stan jest zły, zwłaszcza od zewnątrz, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, w miejscach ubytków warstw malarskich idoczne mikrobiologiczne uszkodzenie drewna, zniszczenia mechaniczne. Od wewnątrz zachowana ościeżnica z zawiasami, brak skrzydła - prawdopodobnie jest to skrzydło zdemontowane i magazynowane w pomieszczeniu 2.1, oznaczone nr I D12.

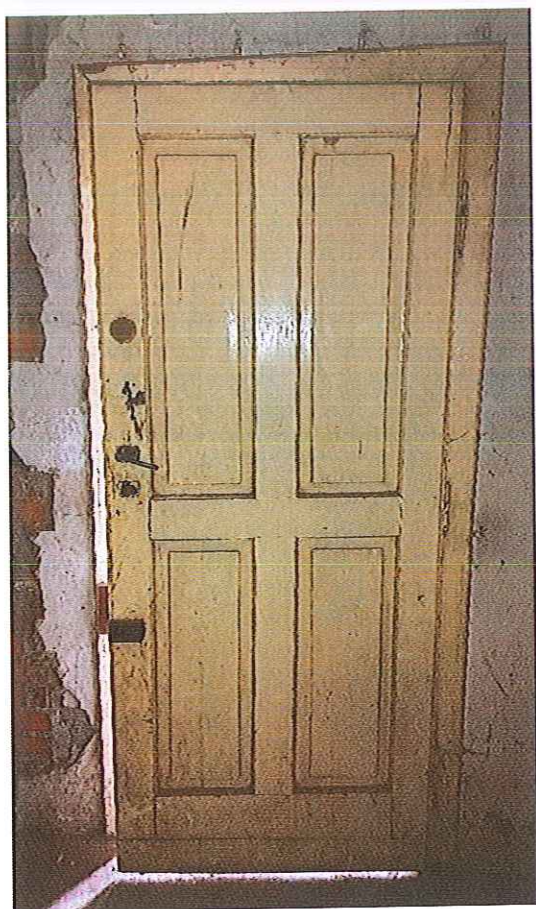
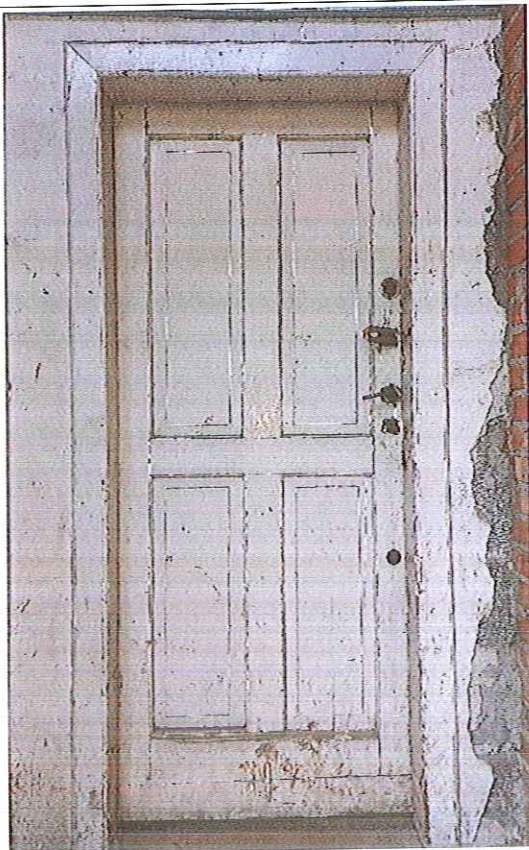

Wnioski: Proponuje się wykonanie nowej stolarki w oparciu o projekt zainspirowany zachowanymi elementami stolarki i dokumentacją rysunkowo - pomiarową (rys. 23, 24, drzwi nr 13). Nowe rozwiązanie powinno odpowiadać współczesnym normom (antywłamaniowe) i założeniom programu funkcjonalno - użytkowego.

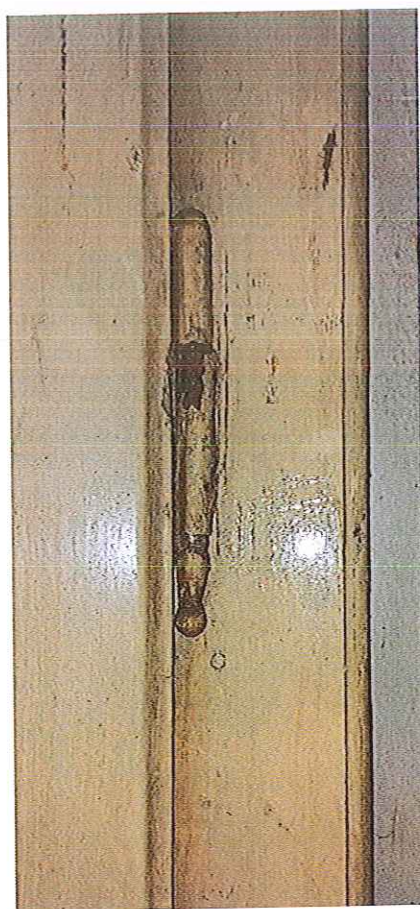

Oznaczenie	ID12 (-)
Funkcja	Drzwi zdemontowane, wymiarami odpowiadające ościeżnicy drzwi podwójnych I D 11.
Opis	Stolarka drzwi ramowo – płycinowych, jednoskrzydłowych, czteropłycinowych.
Okucia	Zawiasy czopowe o półkolistym zakończeniu, brak szyldów i klamek
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, niewielkie pęnięcia drewna,

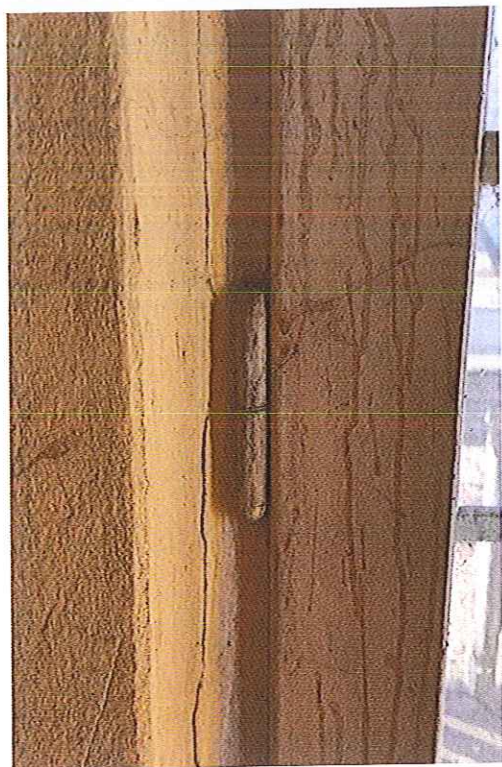
Wnioski: Wnioskuje się o wykonanie dokumentacji rysunkowo – pomiarowej oraz o zachowanie i poddanie konserwacji skrzydła, okuć, ościeżnicy. Proponuje się wykorzystać stolarkę zgodnie z projektem funkcjonalno - użytkowym.

Oznaczenie	ID13 (-)
Funkcja	Drzwi wraz z ościeżnicą pomiędzy pomieszczeniem 1.6 a 1.7, obecnie służące jako drzwi wejściowe do budynku od strony wschodniej
Opis	Stolarka drzwi ramowo - płycinowych, jednoskrzydłowych, czteropłycinowych.
Okucia	Zawiasy czopowe mieszane - z czopem profilowanym i o półkolistym zakończeniu, klamki współczesne
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczny jest przede wszystkim zły stan powłok malarskich, zniszczenia mechaniczne w dolnych partiach.

Wnioski: Wnioskuję się o zachowanie i poddanie konserwacji skrzydła, okuć, ościeżnicy. Proponuje się wykorzystać stolarkę zgodnie z projektem funkcjonalno - użytkowym. Dokumentacja rysunkowo - pomiarowa nr.56.

Oznaczenie	I OB (drzwi nr 18)
Funkcja	Drzwi na balkon elewacji zachodniej, doświetlające pomieszczenie 2.9.
Opis	Drzwi dwuskrzydłowe, wewnętrzne z przeszkleniem czteropolowym, podzielonym szczeblinami, od zewnątrz – skrzydła sześciopoziomowe, 12 – stopolowe, dzielone szczeblinami. Dolne sekcje części zewnętrznych i wewnętrznych w postaci brudników.
Okucia	Zawiasy czopowe zakończone półkolistymi czopami, historyczne mosiężne szyldy i współczesna klamka w skrzydle zewnętrznym.klamki
Stan zachowania	Od zewnątrz w stanie bardzo złym, drewno zawilgocone, zainfekowane, warstwy malarskie łuszczące się. Geometria niezachowana. Od wewnątrz –skrzydła pokryte grubą warstwą powłok malarskich, widoczną spękania drewna, zamalowane i skorodowane okucia. Na skrzydłach wewnętrznych na profilach ram widoczne ślady – w regularnych odstępach, zamalowane niewielkie wgłębienia – które mogłyby świadczyć o pierwotnym podziale przeszklenia analogicznym do skrzydeł zewnętrznych.

Wnioski: Stolarka przewidziana do wymiany na nową, wykonaną w oparciu o oryginał i dokumentację rysunkowo – pomiarową (rys. nr 34, rys. 35, drzwi nr 18), z ewentualnym odrestaurowaniem części wewnętrznej. Historyczne okucia odrestaurować , braki uzupełnić replikami. Podczas prac sprawdzić czy widoczne ślady na ramach skrzydeł wewnętrznych to ślady po dawnych szczeblinach.

Oznaczenie	III 1 (-)
Funkcja	Drzwi metalowe na poddaszu w pomieszczeniu 1.8
Opis	Ślusarka drzwi z zachowanym zamkiem puszkowym i rozetką w formie nawiązującej do dekoracji roślinnej, osadzonej na skrzyżowaniu płaskowników blachy.
Okucia	Historyczne zawiasy pasowe, zamek puszkowy
Stan zachowania	Ogólny stan jest umiarkowanie zły, widoczne są odkształcenia blachy, produkty korozji, drzwi są jednostronnie przemalowane, po drugiej stronie widoczne są zachłapania z farby.

Wnioski: Wnioskuje się o zachowanie ślusarkij. Proponuje się pełną konserwację. DOKumentacja rysunkowo - pomiarowa - rys.54.

D. POZOSTAŁE ELEMENTY ZABYTKOWE STOLARKI:

Oznaczenie	I – S
Funkcja	Schody prowadzące na I piętro
Opis	zabiegowe schody o konstrukcji drewnianej z profilowanymi podniesieniami stopni
Stan zachowania	Zły stan deskowania pod schodami, drewno zaatakowane przez owadzie szkodniki drewna, stopnie zdeformowane poprzez wieloletnie użytkowanie, grube nawarstwienia malarskie, miejscami odspojone lub przetarte. Stan drewna stopni do oceny pod kątem wytrzymałości mechanicznej – po usunięciu powłok malarskich, w trakcie prac.

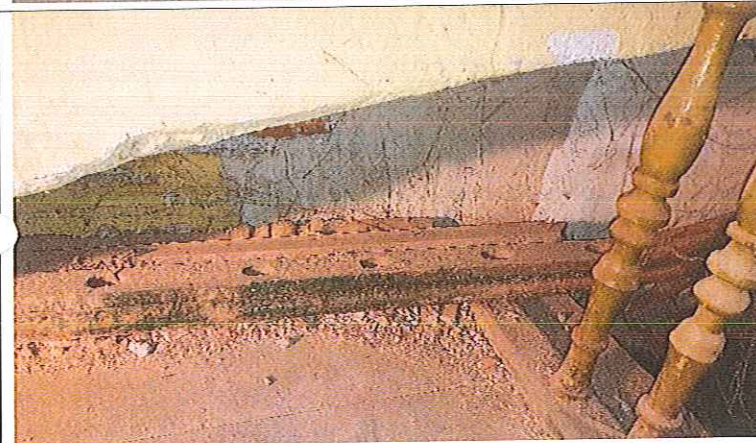

Wnioski: Schody przeznaczone do konserwacji z możliwością wymiany najbardziej zniszczonych fragmentów, drewno do oceny pod kątem wytrzymałości po oczyszczeniu z powłok malarskich. Dokumentacja rysunkowo – pomiarowa – rys. nr 42, 42a.

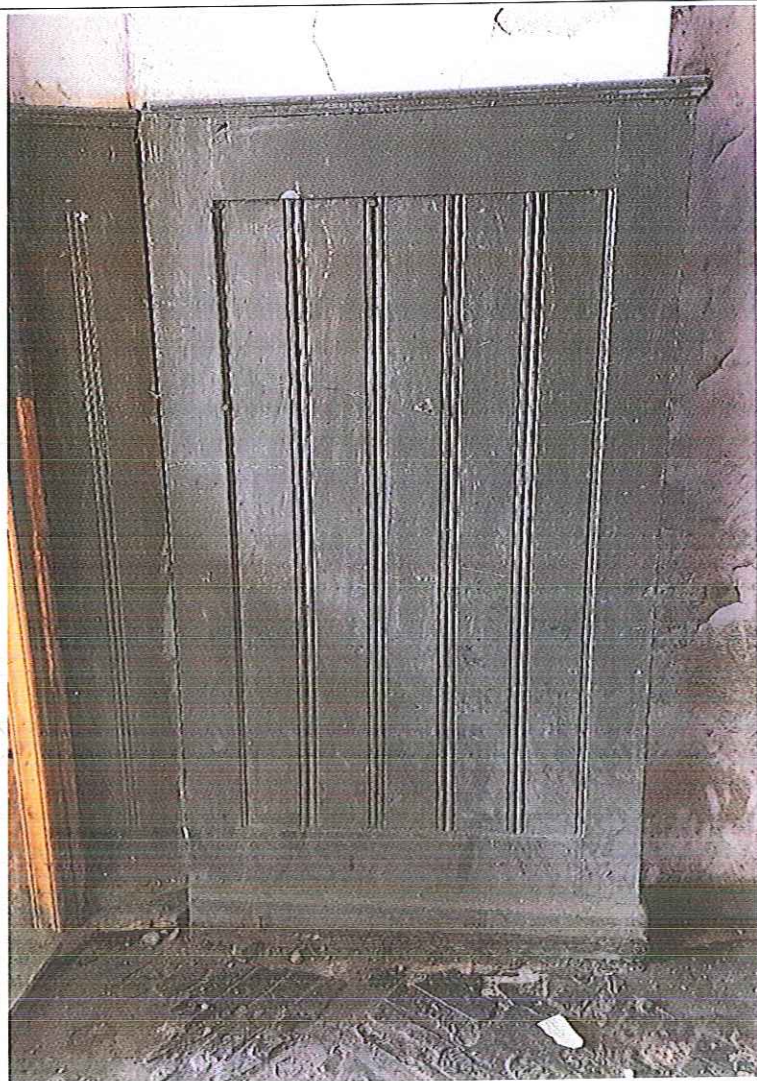
Oznaczenie I - S1	
Funkcja	Drewniany podest, trap, stanowiący przejście pomiędzy spocznikiem I piętra a pomieszczeniem 1.8.
Opis	Rodzaj podestu opuszczanego na zawiasach, zbudowanego z podłużnie ułożonych desek i wzmocnionych metalowymi okuciami.
Stan zachowania	Zły stan powłok malarskich, zniszczenia mechaniczne, okucia skorodowane i zamalowane farbą, drewno wydaje się być w stanie umiarkowanym, do oceny po usunięciu powłok malarskich.

Wnioski: Element przeznaczony do konserwacji, bez zachowania funkcji użytkowej.

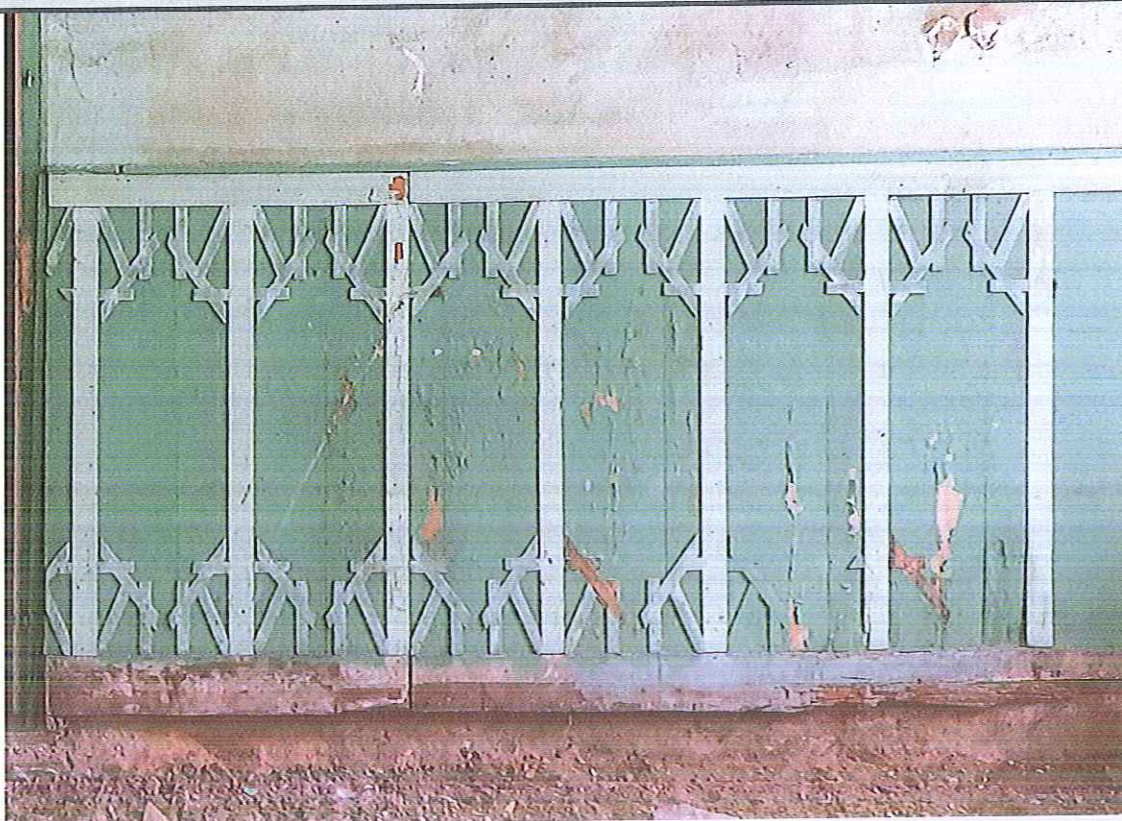
Oznaczenie I - BA (nr 22)	
Funkcja	Balustrada z pochwytym
Opis	Zachowane fragmenty balustrady z siedmioma jednolalkowymi tralkami (cztery w zachowanej konstrukcji, trzy zdemontowane) i częściami pochwytu
Stan zachowania	Stan drewna dość dobry, grube warstwy powłok malarskich, miejscami odspojone lub zniszczone mechanicznie

Wnioski: Istniejące elementy balustrady przewidziane do pełnej konserwacji, pozostała część do rekonstrukcji wg zachowanych oryginalnych elementów i dokumentacji rysunkowo - pomiarowej (rys. 42, 42a nr elementu 22)

Oznaczenie I - Bo1 (nr 21)	
Funkcja	Boazeria
Opis	Zachowany fragment boazerii drewnianej, obramionej profilowanymi listwami oraz o dekoracji lica w postaci pionowych pól analogicznych do podziałów profilowań płycin ościeżnicy zdemontowanej stolarki I D5.
Stan zachowania	Stan drewna dość dobry, z wyjątkiem dolnych partii, gdzie drewno jest zdeintegrowane i uszkodzone mechanicznie. Gruba warstwa powłok malarskich.

Wnioski: Boazeria przeznaczona do pełnej konserwacji, z możliwością transferu lub/i rekonstrukcji pozostałych fragmentów wg dokumentacji rysunkowo - pomiarowej (rys. 40, 41, nr elementu 21)

Funkcja	Boazeria w pomieszczeniu LU.1.1.
Opis	Boazeria drewniana o konstrukcji deskowej, z nabitymi listwami w formie dekoracji ramowo - płycinowej
Stan zachowania	Stan zły, warstwa malarska odspajająca się płatami, drewno zainfekowane mikroorganizmami w części dolnej, braki pojedynczych listewek.
Wnioski: Boazerię należy udokumentować rysunkowo i pomiarowo, zabezpieczyć i zdemontować na czas prac remontowo - konserwatorskich przy ścianach. Należy potwierdzić historię boazerii i wstępne rozpoznanie wskazujące na element współczesny.	

Oznaczenie parkiet	
Opis	<p>W obiekcie zachowała się część parkietów, pochodząca z różnych okresów historycznych. Zidentyfikowano parkiety o klepkach w następujących wymiarach:</p> <p>29 x 7 40 x 5 35 x 5 25 x 5.</p> <p>W pomieszczeniu 1.1 i 1.3 układ parkietu w tzw. „cegiełkę”, w pomieszczeniach: 2.1, 1.2, 1.6 – układ w „jodełkę”, w pomieszczeniu 2.7 – układ na bazie kwadratów z naprzemiennym ułożeniem klepek.</p>
Stan zachowania	<p>Kleпки parkietów są w stanie złym, głównie ze względu na silne zabrudzenie spowodowane brakiem dbałości o właściwe zabezpieczenie w czasie poprzednich prac remontowych. Trudno jest ocenić stan części parkietów, które zastano w stanie zdemontowanym, kleпки powiązane w paczki i nieprawidłowo przechowywane. Zakłada się jednak po wstępnej ocenie, że większość materiału nadaje się do renowacji.</p>

Wnioski: Zachowane historyczne klepki parkietowe poddać pełnej konserwacji – oczyszczeniu, cyklinowaniu i lakierowaniu, ułożyć wg dokumentacji projektowej (rys. 58, 58a). Drewno wymaga doprowadzenia do stanu odpowiedniej wilgotności zgodnie z normami budowlanymi. W pomieszczeniach, w których nie zachowały się klepki parkietowe – wykonać nowe parkiety wg dokumentacji j.w.

SPIS ODKRYWEK I SZLIFÓW BOCZNYCH WYKONANYCH NA ELEMENTACH STOLARKI:

Odkrywka **a** – wykonana na drzwiach balkonowych (I OB), od strony wewnętrznej

Odkrywka **b** – wykonana na drzwiach balkonowych (I OB), od strony zewnętrznej

Odkrywka **c** – wykonana na słupku balustrady schodów, na spoczniku I piętra

Odkrywka **d** – wykonana na historycznej boazerii w pomieszczeniu 2.7

Odkrywka **e** – wykonana na deskowaniu pod schodami

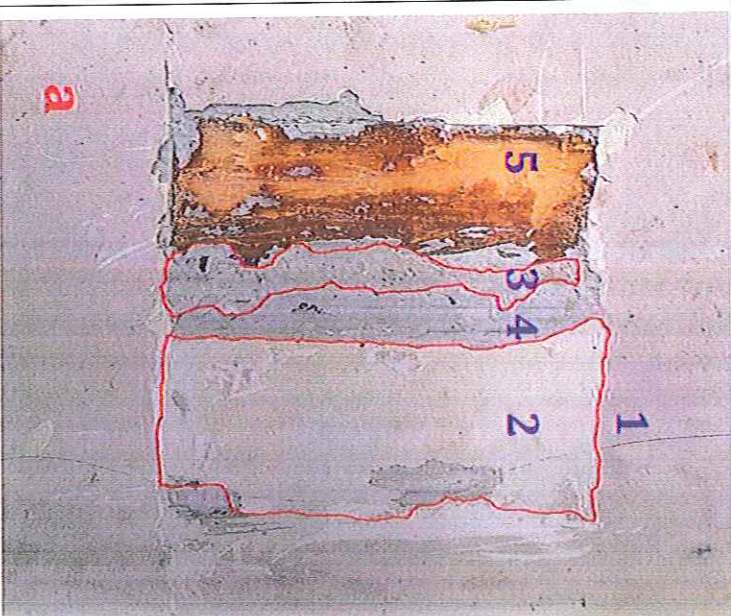
Odkrywka **f** – wykonana na drzwiach – wrotach wejściowych (I D1)

Szlif **g** – próbka pobrana z okna w pomieszczeniu 2.1, nr I O5

Szlif **h** – próbka pobrana z drzwi wewnętrznych o nr I D5

Szlif **i** – próbka pobrana z okna I O5, ze strony zewnętrznej

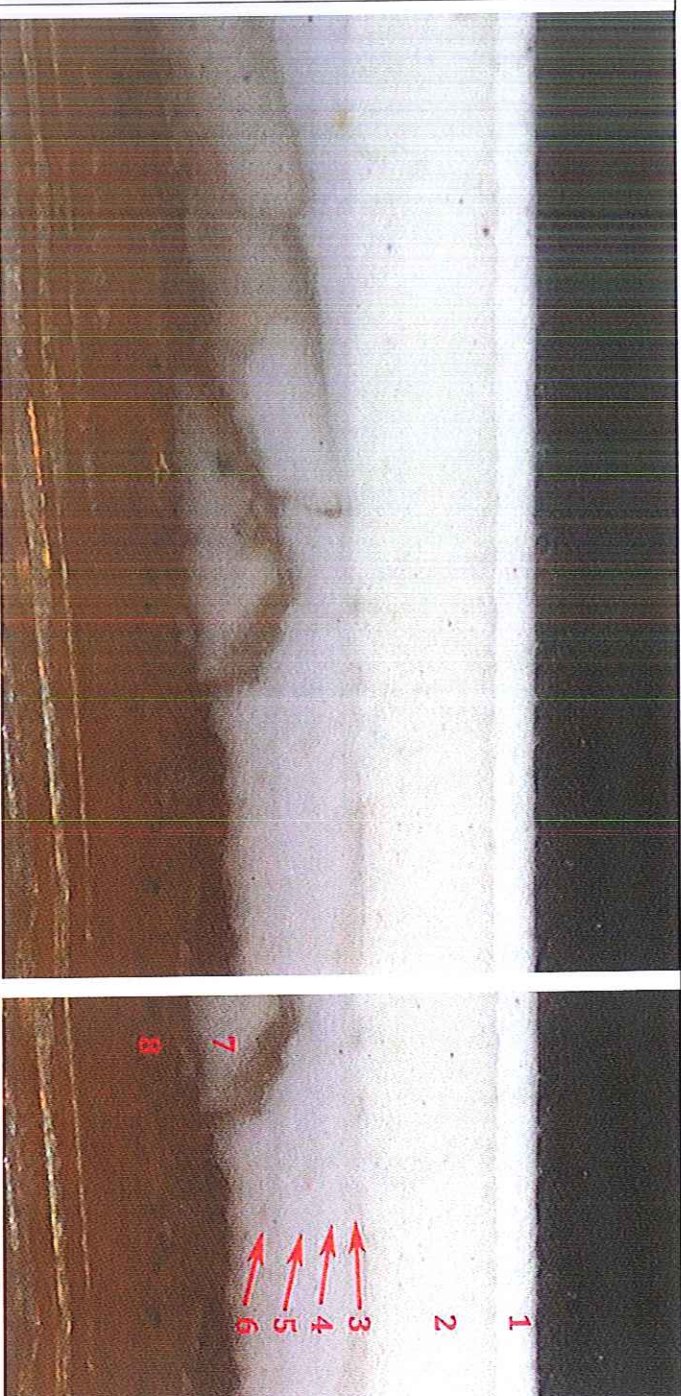
ODKRYWKA a

Warstwy widoczne na odkrywce a:

- 1 – warstwa biała zabrudzona
- 2 – warstwa biała
- 3 – warstwa jasnoszara
- 4 – warstwa jasnoszara
- 5 – drewno

LOKALIZACJA: drzwi balkonowe I OB,
wewnętrzna strona

Zdjęcia przekrojów wykonano na mikroskopie odwróconym typu Neophot 32 firmy Carl Zeiss Jena. Powiększenie: 100X
Zdjęcia próbek wykonała dr Maria Goryl.

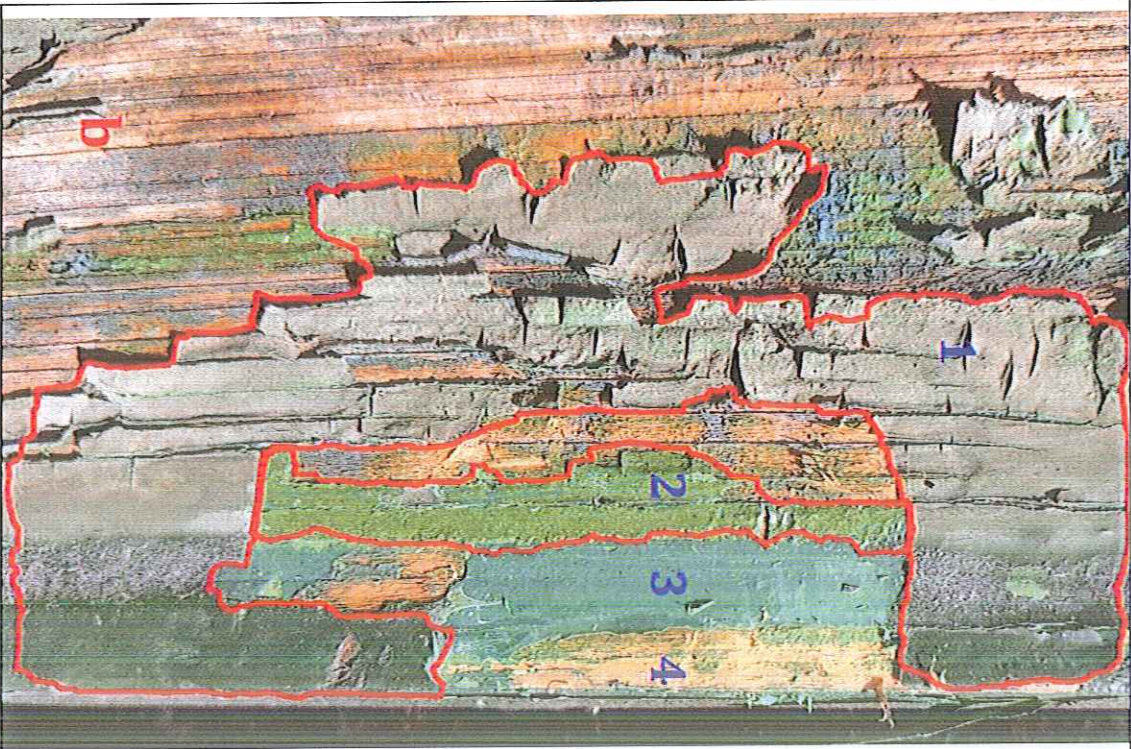
Warstwy widoczne na szlifie a:

- 1 – warstwa biała
- 2 – warstwa biała
- 3 – warstwa jasnoszara
- 4 – warstwa jasnoszara
- 5 – warstwa jasnoszara
- 6 – warstwa jasnoszara
- 7 – warstwa jasnoszara
- 8 – drewno

ODKRYWKA b, kolejność warstw

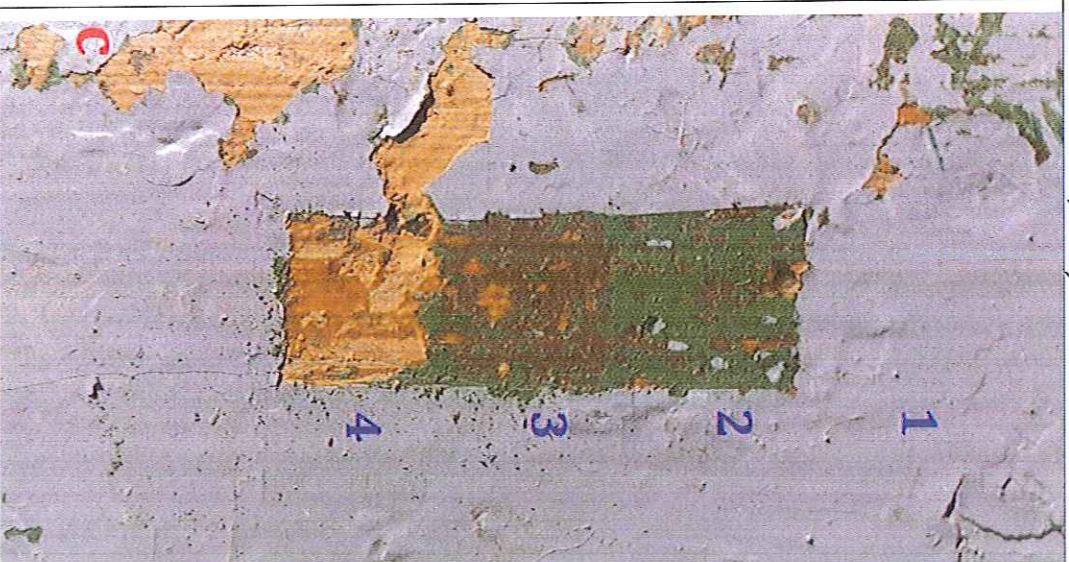
OPIS WARSTW:

- 1 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze zielonym
- 2 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze ciepłym zielonym
- 3 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze szmaragdowym zielonym
- 4 - drewno

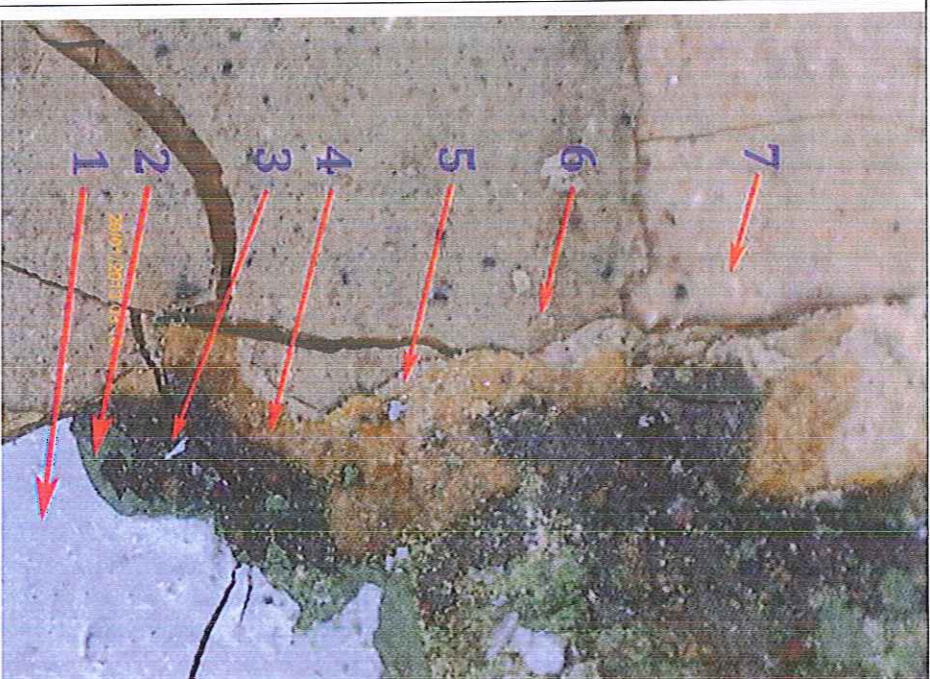
LOKALIZACJA: drzwi balkonowe I OB, zewnętrzna
strona

ODKRYWKA c, kolejność warstw

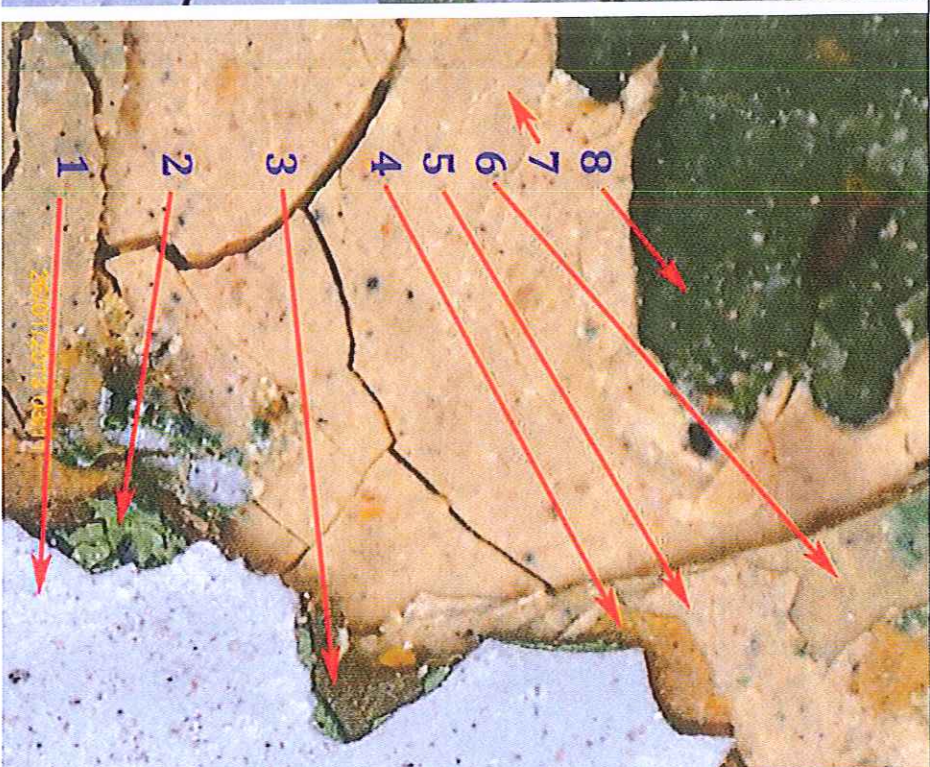

Warstwy widoczne na odkrywce c:

- 1 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze szarym
- 2 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze ciętym zielonym
- 3 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze umbr
- 4 - drewno wraz z warstwą zabezpieczającą

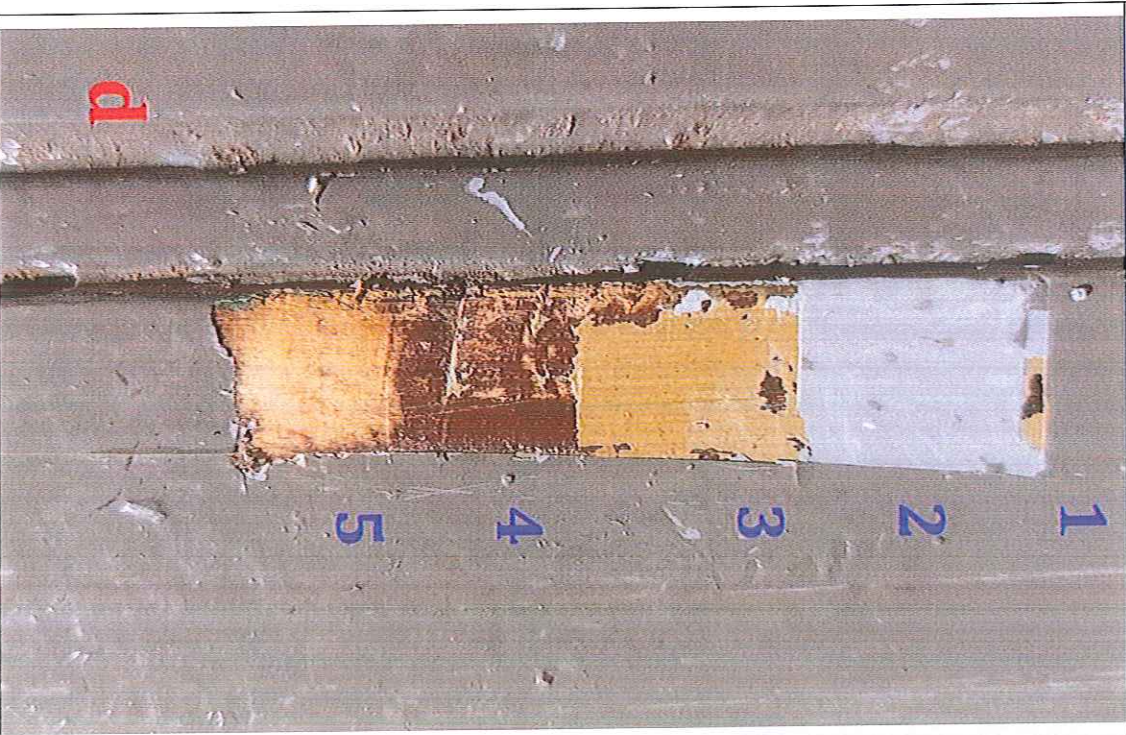

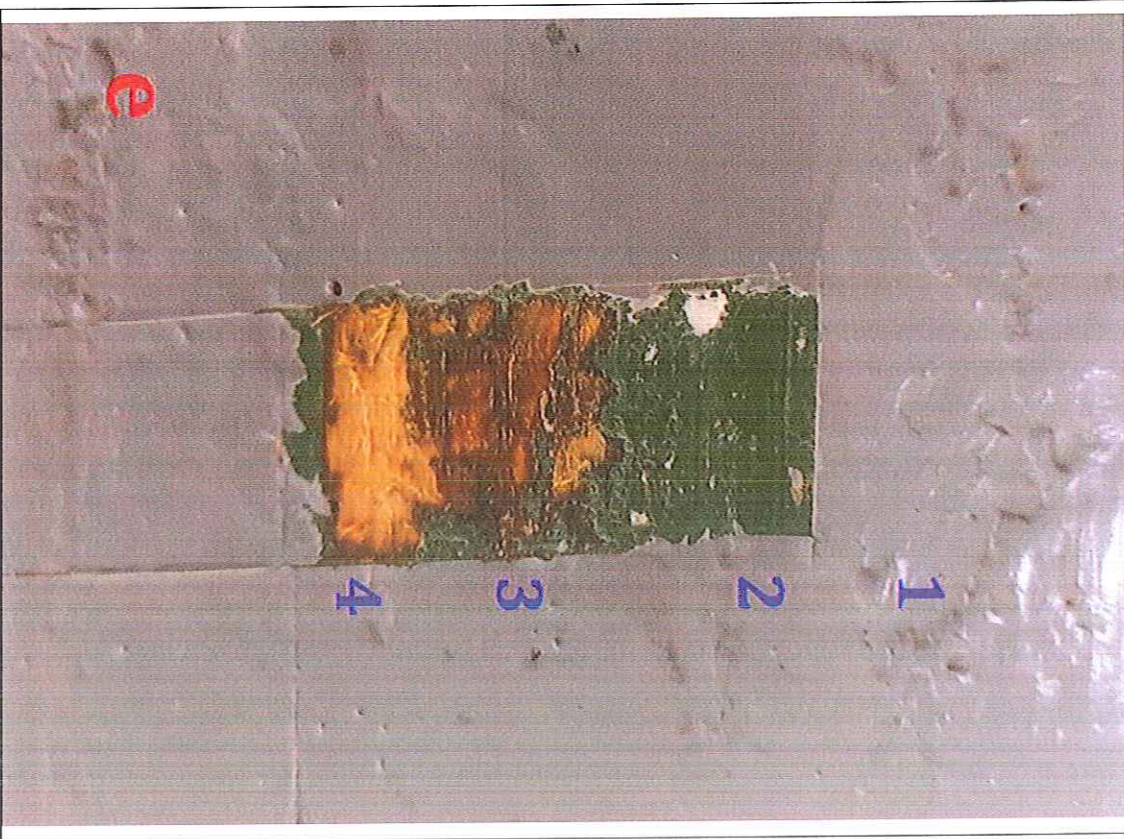
Zdjęcia warstw wykonano na mikroskopie Levenhuk DTX 500.
Zdjęcie próbek wykonana Dorota Narowska Avonza.

Warstwy widoczne na zdjęciu mikroskopowym: 1 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze szarym, 2 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze ciętym zielonym, 3 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze ciętym zielonym, 4 - warstwa farby olejnej w kolorze ugru, 5 - warstwa farby w kolorze ochry, 6 - warstwa farby w kolorze jasnej ochry, 7 - warstwa farby w kolorze jasnej ochry, 8 - warstwa farby w kolorze ciętym zielonym (warstwa widoczna na drugim zdjęciu)

LOKALIZACJA: balustrada schodów na I piętrze

ODKRYWKA d, kolejność warstw	OPIS WARSTW:
	<p>OPIS WARSTW:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze szarym 2 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze niebieskoszarym, jasnym 3 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze ochry 4 - warstwa farby lub lakieru w kolorze brązowym 5 - drewno
LOKALIZACJA: historyczna boazeria zachowana w pomieszczeniu 2.7	

ODKRYWKA e, kolejność warstw	OPIS WARSTW:
	<p>1 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze szarym 2 - warstwa farby olejnej (?) w kolorze ciętym zielonym 3 - warstwa w kolorze brązowym 4 - drewno wraz z warstwą zabezpieczającą</p>
LOKALIZACJA: deskowanie pod schodami	

ODKRYWKA f. OPIS WARSTW

Zdjęcia przekrojów wykonano na mikroskopie odwróconym typu Neophot 32 firmy Carl Zeiss Jena. Powiększenie: 100X. Zdjęcia próbek wykonana dr Maria Goryl.

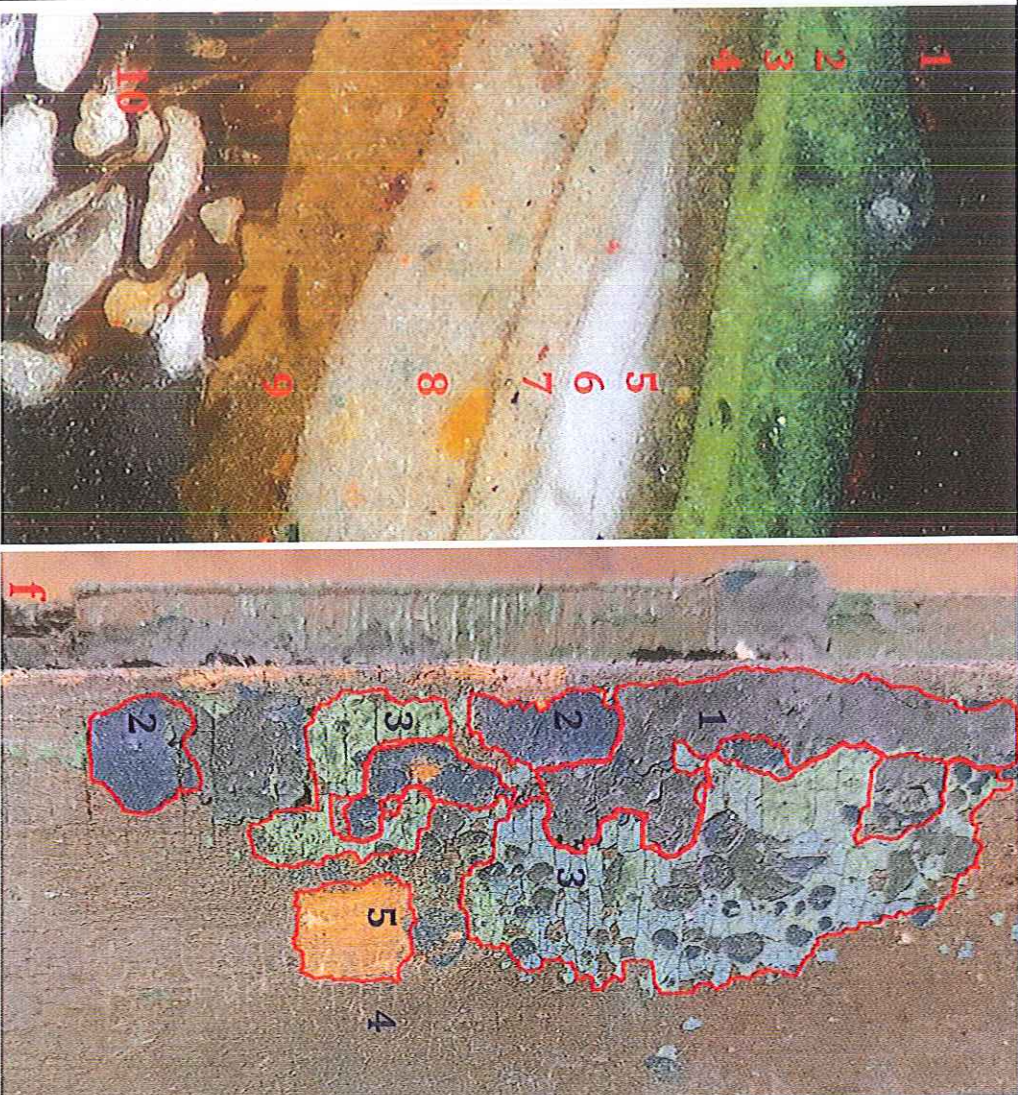
Warstwy widoczne na przekroju bocznym:

- 1 – warstwa w kolorze ciepłym, zachowana tylko w zagłębieniach formy (przy zawiasach)
- 2 – warstwa w kolorze niebieskozielonym, ciemnym;
- 3 – warstwa w kolorze jasnozielonym;
- 4 – warstwa w kolorze szarougrowym;
- 5, 6 – warstwy w kolorze białym;
- 7 – warstwa jasna z dodatkiem pigmentów ziemnych;
- 8 – warstwa jasna z dodatkiem pigmentów ziemnych;
- 9 – warstwa w kolorze ugrowym;
- 10 – drewno

Próbka do przekroju bocznego została pobrana z miejsca trudno dostępnego, w okolicach zawiasów, dlatego widocznych jest na niej więcej warstw, łącznie z tymi, które na większości powierzchni drzwi zostały usunięte w czasie prac remontowych.

LOKALIZACJA: drzwi główne, ID1

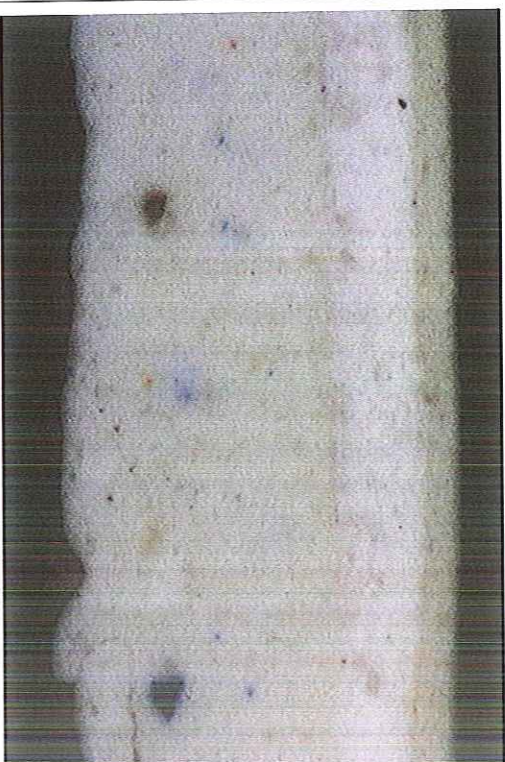
KOLEJNOŚĆ WARSTW

Warstwy widoczne na odkrywce f:

- 1 – warstwa niebieskozielona, o ciepłym zabarwieniu
- 2 – warstwa farby w kolorze ciemnym, niebieskozielonym o chłodnym zabarwieniu
- 3 – warstwa jasnozielona, o różnych odcieniach, wynikających ze stanu zachowania i czasu ekspozycji na promienie UV
- 4 – warstwa w kolorze szarougrowym
- 5 – drewno

ODKRYWKA g

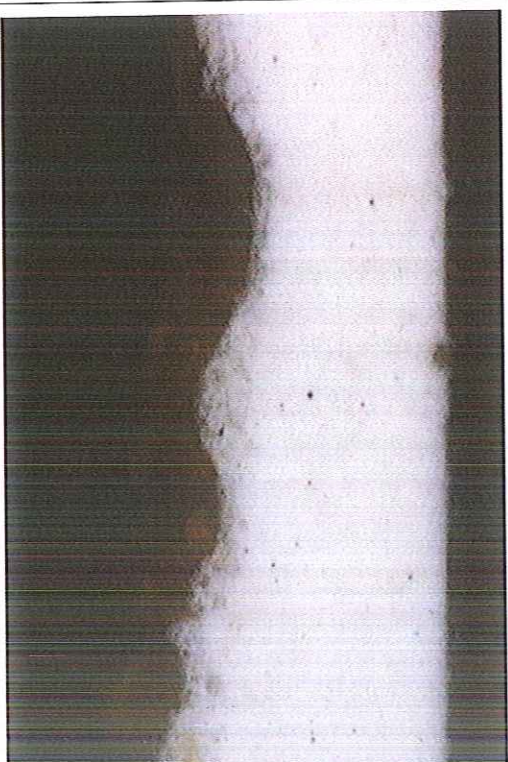
Zdjęcia przekrojów wykonano na mikroskopie odwróconym typu Neophot 32 firmy Carl Zeiss Jena.
Powiększenie: 100X
Zdjęcia próbek wykonała dr Maria Goryl.

Warstwy widoczne na przekrojach:

- 1 - warstwa biała
- 2 - warstwa biała
- 3 - warstwa z dodatkiem pigmentu niebieskiego
- 4 - pozostałości warstwy białej

LOKALIZACJA: okno w pomieszczeniu 2.1, nr I 05, od
strony wewnętrznej

ODKRYWKA h

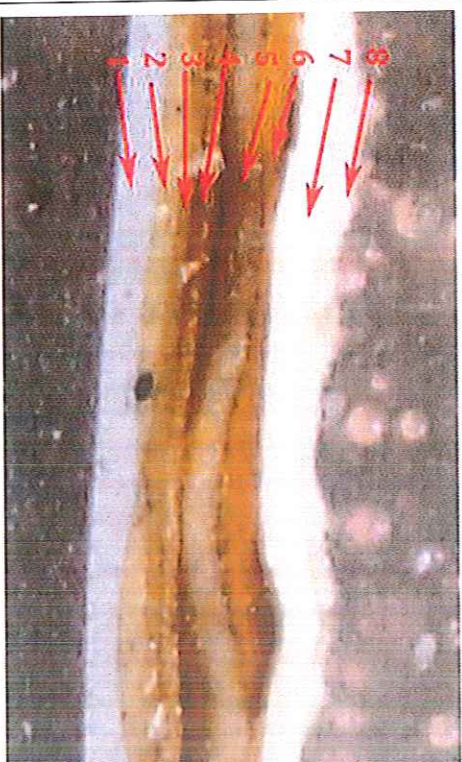
Zdjęcia przekrojów wykonano na mikroskopie odwróconym typu Neophot 32 firmy Carl Zeiss Jena.
Powiększenie: 100X
Zdjęcia próbek wykonana dr Maria Goryl.

Warstwy widoczne na przekrojach:

- 1 - warstwa biała
- 2 - warstwa biała

LOKALIZACJA: drzwi wewnętrzne o nr I D5

ODKRYWKA i

Zdjęcia przekrojów wykonano na mikroskopie Levenhuk DTX 500.
Zdjęcie próbek wykonana Dorota Narowska Avonza.

Warstwy widoczne na przekrojach:

- 1 - warstwa szara
- 2 - warstwa jasnoogrowa
- 3 - warstwa ugrowa
- 4 - warstwa ugrowa
- 5 - warstwa jasnoogrowa
- 6 - warstwa żółtoogrowa
- 7 - warstwa biała
- 8 - warstwa biała

LOKALIZACJA: okno I O5, strona zewnętrzna